

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Indledning	5
I. <i>Problemer i forbindelse med de nuværende muligheder for anbringelse.</i>	11
A. Socialminister <i>Julius Bomholts</i> kommissorium til nævnet	11
B. De nuværende muligheder for anbringelse af unge mænd med særligt alvorlige tilpasningsvanskeligheder	12
C. Elevernes samfundsmæssige tilpasning efter udskrivningen	13
D. Rømninger fra opdragelseshjem for unge mænd og kvinder	15
E. Overlæge <i>Jan Sachs'</i> redegørelse om mulighederne for behandling af det vanskeligste ungdomshjemsklientel	16
II. <i>Erfaringer fra udlandet.</i>	
A. Betragtninger fremsat af generalsekretær <i>D. Mulock Houwer</i> , International Union for Child Welfare, Geneve	19
B. England	20
C. Holland	26
D. Schweiz	26
E. Sverige	31
III. <i>Nævnets forslag.</i>	
A. Udbygning af behandlingsmulighederne på de bestående opdragelseshjem for unge mænd	41
B. Indretning af specialafdelinger	45
1. Baggrunden for forslaget om oprettelse af specialafdelinger	45
2. Den bygningsmæssige indretning af specialafdelinger	46
3. Anvendelse af specialafdelinger	47
C. Udbygningen af bestående opdragelseshjem	47
1. Statsungdomshjemmet Bråskovgård	47
2. Sølager statsungdomshjem	51
3. Flakkebjerg ungdomshjem	52
4. Iagttagelseshjemmet Hvidborg	53
D. Oprettelse af et nyt behandlingshjem på Sjælland for unge mænd	54
E. Oprettelse af behandlingshjem for unge kvinder med udprægede adfærdsvanskeligheder	58
1. Behovet for oprettelse af et nyt behandlingshjem for unge kvinder	58
2. Placeringen af hjemmet og dets indretning	62
F. Oprettelse af yderligere behandlingshjem for børn	64
IV. <i>Sammendrag.</i>	66

Bilag.

1. Statistisk undersøgelse vedrørende rømninger i året 1958 fra anerkendte opdragelseshjem	70
2. Litteraturfortegnelse	81

Indledning

Ved § 150 A i lov nr. 192 af 7/6 1958 om ændringer i lov om offentlig forsorg vedrørende børneforsorgens administration m. v., der er trådt i kraft pr. Vio 1958, er der oprettet et nævn til behandling af pædagogiske spørgsmål vedrørende børne- og ungdomsforsorgen.

Nævnet, hvis medlemmer beskikkes af socialministeren, består af indtil 6 medlemmer, heraf en repræsentant for landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg, en læge udpeget efter forhandling med sundhedsstyrelsen, en pædagog, udpeget efter forhandling med undervisningsministeriet, samt to medlemmer, der repræsenterer børneforsorgens organisationer.

Det påhviler nævnet at fremkomme med erklæring om pædagogiske spørgsmål vedrørende børne- og ungdomsforsorgen, herunder navnlig følgende:

- a) fastsættelse af retningslinier for den fremtidige udbygning af børne- og ungdomsforsorgen og dens institutioner.
- b) undervisning og uddannelse på institutionerne, herunder principielle spørgsmål i forbindelse med godkendelse af undervisningsplaner.
- c) planlægning af forskningsopgaver og statistiske undersøgelser inden for børne- og ungdomsforsorgen.
- d) udarbejdelse af forslag til uddannelse af ledere og medarbejdere ved børneforsorgens institutioner.
- e) problemer i forbindelse med efterværnet.

Nævnet har følgende sammensætning:

Direktør *Holger Horsten*, direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, formand.

Nævningsformand *Erik Munch-Petersen*, landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg.

Overlæge, dr. med. *Povl W. Bræstrup*, udpeget efter forhandling med sundhedsstyrelsen.

Statskonsulent for folkeskolen og seminarierne,

K. Helveg Petersen, udpeget efter forhandling med undervisningsministeriet.

Rektor *Aage Nørfelt*, Frederiksberg seminarium, medlem af Børnesagens Fællesråd.

Viceskoleledertør *Otto V. Nielsen*, medlem af forretningsudvalget for Københavns børne- og ungdomsværn.

Som sekretærer for nævnet er udpeget pædagogisk-psykologisk konsulent i direktoratet, cand. psych. *Poul W. Perch* samt sekretær i direktoratet *Søren Korsgård*.

I medfør af § 150 A, 4. stk., i lov om offentlig forsorg kan socialministeren tilforordne særlige sagkyndige til at deltage i nævnets møder, og i henhold til denne bemyndigelse har socialministeren beskikket forstander ved kursus for småbørnspædagoger, cand. psych. *Ester Holm* til at deltage i nævnets møder, hvor spørgsmål vedrørende den forebyggende børneforsorg behandles.

Endvidere har i nævnets forhandlinger vedrørende praktiske børneforsorgsproblemer, der angår opdragelseshjem, deltaget forstander, cand. psych. *Gunnar Andersen*, børnehjemmet Nebs Møllegård.

Til nævnet er henlagt følgende opgaver:

1) Kort efter at nævnet var blevet nedsat, indkaldte socialminister Julius Bomholt nævnet til et møde, hvor ministeren ønskede at drøfte spørgsmål i forbindelse med oprettelsen af eventuelle specialafdelinger ved hjemmene for unge mænd samt tilrettelæggelsen af forsorgen for unge med særligt alvorlige adfærdsvanskeligheder.

Ministeren anmodede det pædagogiske nævn om at tage disse problemer op til overvejelse og afgive en betænkning om spørgsmålene snarest muligt, efter at problemet er søgt belyst ved studierejser til institutioner af denne art i andre lande og ved forhandling om sagen med særligt sagkyndige.

2) I skrivelse af 9. februar 1959 har social-

ministeriet udbedt sig en udtalelse fra nævnet angående det i uddannelsesudvalgets betænkning af 1955 fremsatte forslag til en ændring af barneplejerskeuddannelsen.

Endvidere har socialministeren anmodet nævnet om at tage følgende større problemer op til overvejelse:

3) Spørgsmålet om udbygningen af halvdagsbørnehaver og tilrettelæggelsen af det pædagogiske arbejde i disse.

4) Spørgsmålet om eventuelle ændringer i socialministeriets vejledning af 2. december 1952 vedrørende opdragelsesnuessige metoder i opdragelseshjem, således som denne er ændret ved socialministeriets cirkulære af 26. november 1953.

Endelig har direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen anmodet nævnet om

5) at undersøge spørgsmålet om en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af beskæftigelsen for de større piger på opdragelseshjemmene.

6) at fremsætte forslag om indretning af behandlingshjem for unge piger med alvorlige tilpasningsvanskeligheder

7) at fremsætte forslag om en fortsat udbygning af behandlingshjem for børn

8) at overveje spørgsmålet om afløsning af lomme pengeudbetaling til unge med en form for betaling efter arbejdsydelse og eventuelt at fremsætte forslag herom.

I nærværende betænkning behandles de under 1,6 og 7 nævnte opgaver. Nævnet vil senere afgive betænkning om de under 2-5 samt 8 nævnte opgaver.

For at indvinde erfaringer med henblik på løsning af de nævnet pålagte opgaver har det pædagogiske nævn aflagt besøg på følgende opdragelseshjem her i landet:

Statsungdomshjemmet Bråskovgård, Bråskov, Flakkebjerg ungdomshjem, Flakkebjerg, Hvidborg iagttagelseshjem, Hvidovre, Nebs Møllegaard børnehjem, pr. Jystrup, Sølager statsungdomshjem pr. Hundested, Viby iagttagelseshjem, Viby J.

Endvidere har nævnet alilagt besøg på statsfængslet i Horsens.

Nævnet har under rejser i udlandet aflagt følgende studiebesøg på institutioner for unge mænd og kvinder med adfærdsvanskeligheder, samt børnehaver:

England.

Duncroft school for piger fra 15 til 17 år, The Stamford House i London, Remand Home og Classifying School for drenge og unge mænd over skolealderen,

Kingswood School i Bristol, Classifying School og Approved School for unge mænd over skolealderen,

Campsfield House, Kidlington, detention centre for unge mænd på 14 til 17 år,

Huntercombe Borstal, ungdomsfængsel for unge mænd fra 16 til 21 år,

Rochester Borstal, ungdomsfængsel for unge mænd fra 16 til 21 år.

Endvidere har nævnet besøgt 3 børnehaver samt Tavistock Clinic i London.

Schweiz.

Gfellergut städtische Jugendstädte i Schwamendingen/Zürich.

Erziehungsanstalt Erlenhof ved Basel,

Städtische Erziehungsanstalt i Arburg,

Erziehungsanstalt Tessenberg ved Prêles,

Maison d'Education de Vennes/Lausanne,

Sverige.

Eknäs yrkesskola for psykisk meget vanskelige unge piger over skolealderen.

Hornö yrkesskola for unge piger over skolealderen.

Ryagårdens yrkesskola for meget vanskelige unge piger i alderen 15-21 år.

Folåsa skolehjem for drenge i alderen 13-15 år.

Hammargårdens yrkesskola for unge mænd i alderen 15-18 år.

Långanäs yrkesskola for unge mænd i alderen 18-21 år.

Fagared yrkesskola, Lindome.

Østre Spång, skolehjem for vanskelige drenge i alderen 13-15 år.

Endvidere har nævnet besøgt 2 halvdagsbørnehaver og 2 daghjem i Stockholm samt 4 halvdagsbørnehaver og 1 daghjem i Göteborg.

Norge.

Trogstad offentlige skole ved Mjøsa, specialskole for piger i alderen 14-17 år,

Toten offentlige skole, specialskole for piger under 15 år.

Endvidere har nævnet besøgt 6 halvdags-børnehaver og 2 daghjem i Oslo.

Nævnet har i udstrakt grad gjort notater vedrørende lokalernes dimensioner; i en række tilfælde — hvor det skønnedes at være af særlig interesse - er der (ved henvendelse til vedkommende arkitekter eller på andem måde) fremskaffet tegninger af bygningerne.

Nævnet har i sine møder om de i betænkningen rejste problemer forhandlet med følgende specialister:

forstander *Svend Åge Andersen*, statsungdomshjemmet Bøgildgård.

forstander *C. Bek*, skolehjemmet »Godhavn«, medlem af børne- og ungdomsforsorgens økonomiske nævn,

byråchef *Lars Bolin*, kungliga socialstyrelsen, Stockholm,

dr. *J. W. Bowlby*, Tavistock Clinic, London, overlæge, dr. med *Gudrun Brun* (børnepsykiatrisk afdeling, Bispebjerg hospital,

forstander *K. Fisker*, iagttagelseshjemmet Hvidborg,

kgl. bygningsinspektør, arkitekt *Th. Havning*, medlem af børne- og ungdomsforsorgens økonomiske nævn,

København, den 11. marts 1960.

generalsekretær for International Union for Child Welfare, D. R. Q. *Mulock Houwer*, forstander *Åge Kristensen*, Flakkebjerg ungdomshjem,

skoleinspektør *Jørgen Krogh*, M.F., medlem af børne- og ungdomsforsorgens økonomiske nævn,

forstander *Otto Lystrup*, statsungdomshjemmet Bråskovgård,

forstander *Harry Mielche*, optagelseshjemmet Billeshave,

forstander *Gunnar Nordstrand Nielsen*, Sølager statsungdomshjem,

overlæge *Jan Sachs*, tilsynsførende psykiater ved statsungdomshjemmet Bråskovgård.

overlærer, nu kst. forstander *P. Ådahl*, Bråskovgård statsungdomshjem.

Nævnet har behandlet spørgsmålene i ialt 21 møder.

Betænkningen har været behandlet i flere fællesmøder med børne- og ungdomsforsorgens økonomiske nævn senest den 9. marts 1960.

Om afgivelsen af nærværende betænkning er der i nævnets møde den 11. marts 1960 opnået enighed. Idet man henviser til sammendraget side 66, skal man indtrængende henstille, at nævnets forslag søges gennemført snarest muligt.

P. W. Bræsirup

Holger Horsten
formand

Erik Munch-Petersen

Otto V. Nielsen

Aage Nørfelt

K. Helveg Petersen

Poul W. Perch

Søren Korsgaard

Behandlingen af unge med
særligt alvorlige
tilpasningsvanskeligheder

KAPITEL I.

Problemer i forbindelse med de nuværende muligheder for anbringelse

A. Socialminister Julius Bomholts kommissorium til nævnet.

Ved nævnets i indledningen omtalte møde med socialministeren var baggrunden for drøftelsen det af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen senest fremsendte forslag til en gennemgribende modernisering af statsungdomshjemmet Bråskovgård, specielt dets lukkede afdeling.

Der har i de senere år hersket utilfredshed med, at den i 1914 oprettede lukkede specialafdeling på Bråskovgård har et stærkt præg af gammeldags fængsel og helt utilstrækkelige beskæftigelsesmuligheder for eleverne. Den må derfor nu anses for ganske forældet.

Dette er allerede stærkt fremhævet i betænkningen vedrørende opdragelsesmæssige metoder i opdrageshjem, som blev afgivet i 1952. I en betænkning fra 1953 vedrørende forsorgen for børn og unge, som har særlige tilpasningsvanskeligheder, understreges også betydningen af en modernisering af Bråskovgårds lukkede afdeling. Senest har spørgsmålet været berørt i 2 betænkninger fra 1958 vedrørende børneforsorgens administration, der om den lukkede afdeling på Bråskovgård udtaler, at »denne opfylder ikke de krav, der må stilles til en tidssvarende specialafdeling«. I denne betænkning udtales endvidere, at det har vist sig uheldigt, at en midlertidig overflytning til Bråskovgårds lukkede afdeling har betydet, at arbejdet med den pågældende elev har måttet afbrydes på det hjem, hvor han først var anbragt, hvorfor udvalget finder det påkrævet, at også enkelte andre opdrageshjem for meget adfærdsvanskelige elever udbygges med sådanne afdelinger.

Af socialministerens drøftelser med nævnet fremgik, at der i de seneste år har vist sig en udtalt tendens til at fjerne forholdsvis færre

unge fra deres hjem. Følgen er, at unge med alvorlige skader, som er meget vanskelige at hjælpe til en social indstilling, præger det samlede opdrageshjemsklientel i højere grad end tidligere. En betydelig del af eleverne i ungdomshjemmene er asociale, arbejdssky, i besiddelse af ringe udholdenhed og uden initiativ til at beskæftige sig selv i fritiden. Dette skyldes, at de ofte er karakterafvigende eller neurotisk prægede. Hertil kommer, at et ret stort antal tillige er sinker.

Det almindelige pædagogiske miljø i et ungdomshjem frembyder derfor ikke tilstrækkelige behandlingsmuligheder til at sikre en stabilisering, der kan forhindre tilbagefald. Ud over et velkvalificeret personale bør der være mulighed for at få stadig bistand af psykiatere og psykologer. Ved placeringen af hjemmene er det derfor nødvendigt at tage hensyn til, at den nævnte sagkundskab er inden for rækkevidde.

Klienteletets vanskelighed rejser også spørgsmålet om oprettelse af lukkede specialafdelinger, ikke mindst for derigennem at kunne nedbringe antallet af rømninger. Det i denne forbindelse afgørende er, at rømningerne næsten altid medfører ny kriminalitet, således at de unges situation yderligere forværres derved. De lukkede afdelinger må ikke bære præg af straffefafdelinger, men skal svare til hjemmets øvrige bygningsmæssige standard, og anbringelsen deri skal først og fremmest have et behandlingsmæssigt sigte.

Hertil kommer behovet for en eller flere lukkede specialafdelinger med det særlige formål at sikre tilstedeværelsen af unge, der har en løbende politisag, således at man undgår deres anbringelse i almindelig varetægtsarrest.

Det foreliggende forslag vedrørende ombygning af Bråskovgårds lukkede afdeling fandt

ministeren ikke tilstrækkelig til at løse de ovenfor skitserede problemer, idet han var af den opfattelse, at den samlede problemkreds vedrørende behandlingen af de meget vanskelige unge burde gennemarbejdes som en helhed, inden man fremkom med detailforslag.

B. Mulighederne for anbringelse af unge mænd med særligt alvorlige tilpasningsvanskeligheder.

Som foran nævnt har det forhold, at der anbringes procentuelt færre elever på opdragelseshjemmene, medført, at de meget vanskelige elever i højere grad kommer til at præge helhedsbilledet. Endvidere spores nu »de store årgange« i tilgangen til hjemmene for unge mænd over skolealderen. Som bekendt når den største årgang alderen for undervisningspligtens ophør i 1960. Vi må derfor regne med, at den forøgede tilgang til hjemmene for unge vil fortsætte en årrække fremover.

Endelig bevirker den tendens, der er til at vente længst muligt med at fjerne en elev, at hjemmene for unge oftere stilles over for den opgave at skulle forsøge at stabilisere en ung mand, hvis vanskeligheder formentlig kunne have været behandlet med større held på et tidligere tidspunkt af hans udvikling.

Disse forhold tilsammen er årsag til, at kravene til arbejdet på opdragelseshjem for unge er forøgede såvel med hensyn til hjemmenes ydre rammer som til den intensitet, hvormed den enkelte elevs problemer bør behandles, hvis man skal kunne regne med et varigt resultat.

Unge mænd med udprægede adfærdsvanskeligheder anbringes for tiden på visse af de i lov om offentlig forsorg § 137, stk. 2 c, nævnte anerkendte opdragelseshjem (Hvidborg, Bustrup, Kjettrupgård) eller på de i § 137, stk. 2 d, nævnte opdragelseshjem (de tidligere ungdoms- og fredeshjem).

For den sidste gruppe hjemms vedkommende anbringes som regel de yngre elever på Bøggildgård og de ældre på Flakkebjerg, medens de svagt begavede anbringes i fredeshjem. De vanskeligste elever inden for denne gruppe anbringes på Bråskovgård og for sinkernes vedkommende på Sølager.

Blandt de nævnte hjem er der endnu ikke knyttet psykiatrisk bistand til Flakkebjerg. Ingen af de nævnte hjem har endnu fået psykologisk bistand.

Nævnet er dog bekendt med, at udvalget om ungdomskommissionens betænkning har fremsat forslag om, at der tilvejebringes hjemmel til, at direktoratet i samråd med det pædagogiske nævn kan knytte også psykologisk bistand til hjem af denne art.

Blandt de specielle hjælpemidler, som er til rådighed for arbejdet med de udpræget adfærdsvanskelige unge mænd over 15 år, er anvendelsen af den lukkede afdeling på Bråskovgård. Indsættelse i denne afdeling sker efter nærmere regler, der er fastsat i arbejds- og socialministeriets vejledning af 2. december 1952 i henhold til lov om offentlig forsorg § 160.

Ifølge denne vejledning er afdelingen beregnet til modtagelse af 14 mandlige elever over 15 år. Den har følgende opgaver:

- 1) Som hjælpemiddel ved opdragelsen af vanskelige elever over 15 år, der er undergivet børneforsorg i medfør af forsorgslovens § 131, og som har udvist en sådan optræden, at det er nødvendigt midlertidigt at anvende en form for opdragelse, som ikke kan gennemføres i et almindeligt opdragelseshjem. Afdelingen anvendes navnlig over for elever, som i Bråskovgårds åbne afdelinger på alvorlig måde har overtrådt de gældende regler for orden og god tone, herunder uden tilladelse er bortgået fra ungdomshjemmet, eller er udeblevet efter tilstået frihed.
- 2) Til midlertidig modtagelse af elever fra andre opdragelseshjem, når eleverne under ophold i disse hjem har gjort sig skyldig i alvorligt brud på orden og god tone, og når elevernes optræden er således, at vedkommende opdragelseshjem ikke inden for de givne rammer kan magte opdragelsen.
- 3) Til modtagelsen af elever, over for hvilke der er indledet politiundersøgelse i anledning af begærede strafbare handlinger, men som fritages for fængsling mod, at statsungdomshjemmet Bråskovgård sikrer deres tilstedeværelse under sagens behandling, jfr. forsorgslovens § 174.

Til enhver optagelse i den lukkede afdeling kræves forudgående samtykke fra direktøren for børne- og ungdomsforsoeren, undtagen hvor der er tale om en kortvarig isolation i indtil 7 dage af elever fra statsungdomshjemets øvrige afdelinger, eller anbringelse ikke ud over 14 dage af elever, der fritages for

fængsling. - Forstanderen for Bråskovgård træffer bestemmelse om opholdets varighed, der højst kan udstrækkes til 3 måneder. Især ved første anbringelse i afdelingen bør maksimumstiden dog ikke benyttes.

Eleverne i den lukkede afdeling beskæftiges i de til afdelingen hørende arbejdsrum eller uden for afdelingen, og eleverne kan, hvis det skønnes nødvendigt, i arbejdstiden helt eller delvis afsindres fra hinanden. På hverdage tilbringes fritiden i middagspausen i elevernes værelser, og om aftenen i afdelingens opholdsstue. På søn- og helligdage tilbringes mindst 6 timer i fællesskab i fri luft eller i opholdsstuen, medens resten af dagen tilbringes i eneværelse. - I elevernes værelser skal der i fritiden være adgang til beskæftigelse, navnlig med læsning, og i opholdsstuen skal der være adgang til læsning, husflid eller anden adspredelse. Nydelse af tobak er kun tilladt ved særlige lejligheder.

C. Den samfundsmæssige tilpasning efter udskrivningen.

Til belysning af baggrunden for, at det er nødvendigt at udbygge for sorgen for unge mænd med særlige adfærdsvanskeligheder, kan anføres følgende undersøgelser af, hvordan deres samfundsmæssige tilpasning er lykkedes efter udskrivningen.

Allerede i ungdomskommissionens betænkning fra 1952 om den tilpasningsvanskelige ungdom er der gjort rede for, hvorledes det er gået 162 tidligere elever fra Bråskovgård og Flakkebjerg ungdomshjem. Disse 162 elever, der er udskrevet i perioden 1. april 1936 til 31. marts 1938, omfatter samtlige, hvorom der er tilgået overinspektionen for børnefor sorgen indberetninger i de forløbne 5 år efter udskrivningen, idet der dog er set bort fra sådanne, som har været anbragt en kortere periode i Bråskovgårds lukkede afdeling, og som derefter ved dom er indsat i ungdomsfængsel. I politiets rigsregistratur er de enkelte elever i denne gruppe fulgt op i de første 10 år efter deres udskrivning.

Af disse 162 elever har 27 gjort sig skyldige i mindre alvorlige lovovertrædelser og 110 i egentlig kriminalitet, for hvilken de er idømt betinget eller ubetinget fængselsstraf, d. v. s. at kun 25 eller ca. 15 % har været kriminalitetsfrie.

I direktoratet for børne- og ungdomsfor sorgen har man netop afsluttet en undersøgelse af,

hvordan det er gået 747 elever (heraf 442 drenge og 305 piger), som i finansåret 1950/51 er udskrevet fra opdragelseshjem efter det 14. år og efter mindst 6 måneders ophold. Observationsperioden strækker sig over 5 år efter udskrivningen og omfatter ikke de elever, som er genanbragt, inddraget under særforsorg, udgået af forsorg i henhold til lov om offentlig forsorg § 170, eller afgået ved døden. Gruppen, der er udskrevet efter § 170, omfatter 65 elever, hvoraf 31 blev udskrevet på grund af strafafsoning.

I tiden mellem 1/4-50 og 31/3-51 blev der fra opdragelseshjemmene udskrevet ialt 1489 elever over 14 år, men direktoratets undersøgelse omfatter kun 747, idet materialet er begrænset derved, at kun elever, som pr. 1/4 var over 14 år, og som havde haft ophold i et opdragelseshjem i mindst 6 måneder før udskrivningen, er medtaget i undersøgelsen. Man har således i direktoratets undersøgelse søgt at begrænse sig til de elever, som har opnået en alder, hvor der skulle være en mulighed for, at de kunne klare sig, og som har modtaget en mere end ganske kortvarig påvirkning i et opdragelseshjem.

Undersøgelsen omfatter bl. a. 6 ungdomshjem for drenge, der er normeret til ialt 278 elever. I året 1950/51 blev der fra disse hjem udskrevet 200 elever, hvoraf kun 129 er medtaget i undersøgelsen i henhold til de ovenfor givne retningslinier.

Materialet til undersøgelsen er indsamlet ved udsendelse af spørgeskemaer til de institutioner, hvorfra eleverne er udskrevet. De oplysninger, man har fået fra institutionerne, er suppleret med de foreliggende børneværnsakter, ligesom man for samtlige elevers vedkommende har indhentet oplysninger gennem folkeregistrene, skattevæsenet og socialkontorerne. Endelig har man undersøgt såvel elevernes som forældrenes eller andre opdrageres forhold i rigsregistraturen.

Om de ovennævnte 729 *ungdomshjemsdrenge* er det oplyst, at 34 eller 26 % er født uden for ægteskab, medens 95 eller 74 % er født i ægteskab. Til sammenligning kan oplyses, at i den samlede befolkning var 12,7 % af drengene og 11,8 % af pigerne født uden for ægteskab.

Af de 129 elever er 114 fjernet fra hjemmet på grund af elevens egne handlinger eller på grund af dårlige forhold i hjemmet (vel som

regel begge dele). 11 elever er blevet anbragt i opdragelseshjem, fordi forældrene ikke har været i stand til at tage sig af børnene. 4 elever har været midlertidigt fjernet.

Om årsagen til fjernelserne er oplyst, at 105 elever har begået berigelsesforbrydelser (ofte i forbindelse med andre tegn på adfærdsvanskeligheder), 8 elever er fjernet på grund af opdragelsesvanskeligheder, usædelighed eller skulking, 13 elever er fjernet, fordi forældrene har været uegnede som opdragere. 3 tilfælde er uoplyste.

Af undersøgelsen fremgår, at der over for 61 af de 129 elever forinden anbringelse i opdragelseshjem har været iværksat forebyggende foranstaltninger. 20 elever har således modtaget pålæg eller advarsel, 9 elever har gået på heldagsskolen, 1 elev har været henvist til forebyggende institution, og 31 har haft tilsynsværge beskikket.

Medens således kun knapt halvdelen af de undersøgte elever har været under forebyggende forsorg, har 125 af eleverne været anbragt i opdragelseshjem inden anbringelsen i ungdomshjem. Af disse har 45 een tidligere anbringelse i opdragelseshjem, 30 har to tidl. anbringelser, medens 50 har haft tre eller flere tidl. anbringelser forinden anbringelsen i ungdomshjemmet. Det bemærkes i denne forbindelse, at et enkelt kortvarigt ophold i et optagelses- eller iagttagelseshjem, forinden anbringelse i ungdomshjem, må anses for at være en naturlig og ofte nødvendig foranstaltning. Af det foreliggende materiale har imidlertid 80 elever eller 62 % haft to eller flere tidl. ophold i opdragelseshjem.

Man har søgt at foretage en vurdering af *elevernes beskæftigelsesforhold efter udskrivningen*, og det har for gruppen af ungdomshjemselever vist sig, at ca. halvdelen af dem efter udskrivningen har været temmelig ustabile og haft hyppigt skiftende pladser med selvforskyldte afbrydelser. Det drejer sig om elever, hvor afbrydelserne i beskæftigelsen har kunnet tilskrives elevernes egen opførsel, oftest kriminelle forhold, hvad enten disse har medført tiltalefrafald, betingede domme eller afsoning af straf. Kun ca. $\frac{1}{5}$ af eleverne har haft en relativ stabil beskæftigelse, hvorved man forstår, at de gennem 5-årsperioden har haft pladser af længere varighed, hvor der kun har været afbrydelser, som er betinget af erhverv eller skyldes sygdom, militærtjeneste el. lign. Til sammenligning kan tjene, at af udskrevne

elever fra samtlige typer af hjem har omtrent halvdelen haft stabil beskæftigelse i de første fem år efter udskrivningen.

Man har foretaget; en undersøgelse af, hvor mange elever der i 5-års perioden efter udskrivningen er kommet i *konflikt med straffeloven*. For de mandlige elever vedkommende drejer det sig om ca. 50 %, når man betragter det samlede undersøgelsesmateriale. Hvis man imidlertid tager ungdomshjemsgruppen for sig, viser det sig, at godt 71 % af disse elever fik tiltalefrafald eller blev idømt frihedsstraf. Til sammenligning kan yderligere anføres, at tallet for eleverne fra skolehjem, optagelseshjem og fredshjem er godt 40 %, medens det for børnehjemseleverne kun er på knapt 12 %.

Den større kriminalitet blandt ungdomshjemseleverne viser sig ikke blot i det lille antal ustraffede (37 af 129), men også i de relativt mange ubetingede frihedsstraffe hos disse elever. For mændenes vedkommende fik således ca. $\frac{4}{5}$ af de straffede ungdomshjemselever *ubetinget* frihedsstraf, medens dette gjaldt for ca. halvdelen af de straffede elever fra de øvrige opdragelseshjem. Som ovenfor nævnt, var kun 37 af de 129 ungdomselever ustraffede. Af de øvrige 92 elever modtog 4 tiltalefrafald, 13 betinget frihedsstraf, medens 75 fik ubetinget frihedsstraf.

Som nævnt har kun 37 eller 28 % af ungdomshjemseleverne klaret sig igennem 5-årsperioden uden straffe. Til sammenligning kan anføres, at 54 % af de øvrige af undersøgelsen omfattede mandlige elever har undgået senere straffe. Ca. $\frac{1}{6}$ af eleverne i ungdomshjemsgruppen har fået tre eller flere ubetingede frihedsstraffe, medens det tilsvarende tal for andre mandlige elever kun er halvt så stort.

Den første lovovertrædelse begås for ca. $\frac{1}{3}$ af elevernes vedkommende mindre end et år efter udskrivningen. Ca. $\frac{1}{4}$ begår forseelsen inden 3 år efter udskrivningen, medens mindre end $\frac{1}{10}$ først begår lovovertrædelser fra 3 til 5 år efter udskrivningen.

Lovovertrædelser begået efter udskrivningen fordeler sig for ungdomshjemselevernes vedkommende således:

Ejendomsforbrydelser.	87
Sædelighedsforbrydelser.	1
Voldsforbrydelser.	4

92

Hertil kommer elever, der ikke er straffet 37

lait 129

94 % af de straffede elever har således begået ejendomsforbrydelser.

Nævnet er opmærksom på, at den foretagne undersøgelse kun omfatter et forholdsvis beskedent antal elever af den type, som behandles i nærværende betænkning, og at de slutninger, man kan drage af de foreliggende tal, derfor må foretages med varsomhed.

Imidlertid viser tallene afgjort, at resultaterne for ungdomshjemsgruppens vedkommende ligger væsentligt under det ønskelige. Man er dog klar over, at det her drejer sig om den allervanskeligste; del af de unge, børne- og ungdomsforsorgen må tage sig af, således at der for visse elevers vedkommende måske ikke kan forventes et tilfredsstillende resultat. Konsekvensen af de foreliggende oplysninger må imidlertid være, at der må gøres et alvorligt forsøg på at nå bedre resultater. Dette kan søges opnået ved, at man dels udvider adgangen til at benytte sig af særligt sagkyndige ved bedømmelsen af behandlingsmulighederne for den enkelte elevs vedkommende, dels søger at finde frem til nye og bedre behandlingsformer både på de børnehjem, hvor mange af disse elever har været anbragt som børn samt på opdragelseshjemmene for store, vanskelige elever, således at hjemmene sættes i stand, til mere effektivt at afbøde virkningerne af de forhold, der har forringet elevernes udviklingsmuligheder.

Navnlig de foreliggende oplysninger om antallet af ungdomshjemselever, der efter udskrivningen begår lovovertrædelser, understreger betydningen af, at det er absolut nødvendigt at få etableret et mere omfattende og effektivt efterværn, end vi råder over i dag.

D. Rømninger fra opdragelseshjem for unge mænd og kvinder.

Et andet forhold, der nødvendiggør udbygningen af forsorgen for de tilpasningsvanskelige unge mænd, om fornødent ved oprettelse af specialafdelinger, er det store antal rømninger fra opdragelseshjemmene, som er konstateret i de senere år.

I en af nævnets forhandlinger med overlæge *Jan Sachs* udtalte denne, at rømning for så vidt er naturligt, men at man afgjort må stræbe efter, at det bliver undtagelsen. Rømning er både fra et samfundsmæssigt og et individuelt synspunkt yderst uheldig og ofte tillige krimi-

nalitetsskabende, og han betænkte sig ikke på at sige, at mange udviklingsmuligheder på afgørende måde forspildes, fordi unge gennem gentagne rømninger bringer sig i stadig dybere og varigere konflikt med samfundet.

Rømningsproblemet er nærmere belyst gennem en i 1957 til brug for straffelovskommissionen foretagen undersøgelse, hvoraf det fremgår, at i 1956 har 169 drenge været *midlertidigt anbragt i et opdragelseshjem, medens en politisag stod på*. Af disse 169 drenge har 97 eller 57 % gjort sig skyldige i rømninger. Den gennemsnitlige rømnings tid har været 12 dage. Af de 97 drenge har 69 gjort sig skyldige i rømninger af mere end 1 døgn's varighed, og disse 69 har foretaget 103 rømninger, svarende til 842 rømningsdage.

Disse oplysninger er gjort til genstand for overvejelser i straffelovskommissionen, der i sin i september 1959 afgivne betænkning om ungdomskriminaliteten som konklusion af betragtningerne herom udtaler: »Det er fra politiets og anklagemyndighedens synspunkt meget uheldigt, at unge sigtede, som man anbringer i opdragelseshjem, regelmæssigt har mulighed for at rømme og faktisk rømmer gang på gang, således at straffesagens behandling forhales, bl. a. til skade for de medsigtede. Det er antageligt nødvendigt, at man i videre omfang kommer ind på at anbringe visse kategorier af unge i specialafdelinger for at sikre deres tilstedeværelse.«

På nævnets foranledning har direktoratet foretaget en ny undersøgelse vedrørende rømninger (Bilag 1).

Undersøgelsen omfatter elever, som er fyldt 14 år, og som i kalenderåret 1958 er rømt en eller flere gange fra et opdragelseshjem. Man har set bort fra lærlinge-, skole- og mødre hjem.

I det nævnte år var der på de pågældende opdragelseshjem anbragt 1300 unge mænd og 1000 unge piger. Af disse rømte 362 unge mænd og 186 unge kvinder, som foretog henholdsvis 688 og 388 rømninger.

Man har foretaget en beregning af rømningsfrekvensen på de enkelte hjem. Ved rømningsfrekvensen forstås man antallet af rømninger pr. elev set i forhold til det gennemsnitlige belægningstal for hele året. Ved en rømningsfrekvens på 1 forstås f. eks., at der med et gennemsnitligt belægningstal på 25 elever har været 25 rømninger i årets løb.

Som det fremgår af bilag 1, er enkelte opdragelseshjem oppe på en rømningsfrekvens på

3 og derover, medens en række hjem kun har en rømningsfrekvens på 0,1—0,2.

En opgørelse af det gennemsnitlige antal rømninger pr. elev pr. år viser en svingning fra 2,5 til 1,0.

Selv om det er klart, at der for de enkelte hjemms vedkommende kan gøre sig særlige forhold gældende, der gør det vanskeligt at foretage en direkte sammenligning mellem hjemmene på grundlag af de foreliggende tal, fremgår det imidlertid af oversigten, at rømningsproblemerne spiller den største rolle for hjemmene, der modtager særligt vanskelige unge.

Af de unge mænd, der har foretaget rømninger, har 52 % rømt en gang, 24 % to gange, 13 % tre gange, medens 11 % er rømt fire eller flere gange. For de unge pigers vedkommende er tallene omtrent de samme.

En meget, væsentlig del af rømningerne foregår om søndagen; dette gælder såvel for de unge piger som for de unge mænd.

En undersøgelse af elevernes beskæftigelse og opholdssted på rømningstidspunktet har vist, at ca. 40 % af rømningerne finder sted i fritiden.

En undersøgelse af kriminaliteten under rømningerne viser, at godt $\frac{2}{5}$ af de unge mænd har begået lovovertrædelser under rømningerne, medens det for kvindernes vedkommende kun drejer sig om ca. $\frac{1}{6}$. For de unge mænd drejer det sig navnlig om ejendomsforbrydelser. Især forekommer der mange tyverier af motorkøretøjer.

Halvdelen af rømningerne har haft en varighed af mere end 2 døgn, medens den gennemsnitlige varighed er ca. 4 døgn.

I ca. $\frac{2}{3}$ af tilfældene er rømte elever blevet ført tilbage til opdragelseshjemmet af politiet.

Det har vist sig, at i ca. 43 % af rømnings-tilfældene har eleven været alene, i ca. 33 % af tilfældene blev rømningen foretaget af to i forening, medens ca. 25 % af rømningerne kan karakteriseres som egentlige banderømninger.

Efter nævnets opfattelse understreger de meget store tal for den kriminalitet, der begås i forbindelse med rømningen, at det er overordentligt vigtigt, at man søger at begrænse antallet af rømninger i videst muligt omfang.

Det relativt store antal rømninger i fritiden og om søndagen viser, at det er nødvendigt at tilrettelægge og uddybe en egentlig fritids- og hobbyvirksomhed, der i højere grad appellerer til de unge.

Endvidere peger det forhold, at over halvdelen af rømningerne begås i de 2 første måneder, på nødvendigheden af særlige modtagelsesafdelinger, eventuelt af halvåben karakter, hvor der gøres en særlig indsats for at vænne de unge til institutionslivet.

Endelig begrundes antallet af banderømninger, at det også af andre grunde fremførte ønske om opdeling af hjemmene i mindre afdelinger, søges gennemført. Med de nuværende store grupper synes der for let at kunne danne sig undergrupper (i dette tilfælde rømningsgrupper), som medarbejderne ikke kan have tilstrækkelig indflydelse på.

E. Overlæge Jan Sachs redegørelse om mulighederne for behandling af det vanskeligste ungdomshjemsklientel.

Den tilsynsførende psykiater ved statsungdomshjemmet Bråskovgård, overlæge *Jan Sachs*, har i forskellige skrivelser til overinspektionen for børneforsorgen fremsat sit syn på behandlingen af det vanskeligste ungdomshjemsklientel i almindelighed og på nyindretningen af Bråskovgårds lukkede afdeling i særdeleshed. I et møde i nævnet havde overlægen lejlighed til at uddybe disse synspunkter.

Han var af den opfattelse, at man ikke kan opdele klientelet i skarpt adskilte grupper, f. eks. mener han ikke, at man kan uddifferentiere en ren psykopatgruppe. Samtlige de elever, det drejer sig om, er behandlingstrængende, selvom nogle kan være mere vanskelige end andre. Den sikkerhed, hvormed de »hårde psykopater« kan optræde udadtil, er i virkeligheden en reaktion på indre problemer, og netop denne gruppe trænger måske allermest til behandling.

De drenge, der for tiden anbringes i Bråskovgårds lukkede afdeling, er alle mere eller mindre psykisk afvigende. De er som regel svært neurotiske, rastløse og ulykkelige drenge, ofte opfyldt af trods og fjendtlighed, ikke sjældent stærkt stemningssvingende med betydelig skyldfølelse, mindreværdsfølelse m. m. Disse drenge har brug for at falde til ro i omgivelser, der kan fylde dem med tryghed og tillid og tillige under forhold, hvor der er mulighed for, at der kan etableres et personligt kontaktforhold mellem funktionærer og elever. Det er bl. a. af denne grund af meget afgørende betydning, at behandlingsgrupperne ikke er større, end at medarbejderen normalt

hører med til gruppen, og således at der ikke skabes undergrupper.

Af rømningsforebyggende foranstaltninger omtalte han, dels de tekniske ydre foranstaltninger og dels de personalemæssige, og understregede, at efter hans opfattelse er de personalemæssige langt de vigtigste. Jo bedre kontakt eleverne har til personalet, jo mindre sandsynlighed er der for rømning. Der kræves derfor et højt kvalificeret personale, der er i stand til at fornemme, når der er ved at opstå uro i elevflokket.

Om *Bråskovgårds lukkede afdeling* udtalte overlægen allerede i en skrivelse af 13. oktober 1956 betænkelighed ved overhovedet at anvende den nuværende bygning, idet han mente, at behandlingen i denne afdeling er en så betydningsfuld opgave, at man ikke burde tøve med at opføre en eller flere bygninger, der fra begyndelsen er indrettet i overensstemmelse med tidens anskuelser om, hvad der tjener formålet bedst. For så vidt den fortsat skal anvendes, må dette forudsætte en gennemgribende ændring og modernisering.

På det side 15 nævnte møde udtalte han, at han fandt det ubetinget nødvendigt, at alle institutioner, der modtager adfærdsvanskelige unge, får mulighed for at isolere dem i specielle afdelinger, idet flytning af en elev fra en institution alene med det formål at anbringe pågældende i en specialafdeling må anses for uheldig. Han anser det for meget væsentligt, at hvert hjem sættes i stand til selv at løse de problemer, der opstår. Han var endvidere af den opfattelse, at den lukkede afdeling kun bør anvendes til dem, der rømmer. De, der trænger til specialbehandling, må samles i en gruppe, uden at dette sker i en lukket afdeling. I denne forbindelse kan behovet for en halvåben afdeling nævnes.

Overlægen har endvidere peget på, at anbringelsen i en lukket afdeling i visse tilfælde bør kunne lempes, f. eks. ved at eleven får lov til at gå på arbejde uden for den lukkede afdeling.

Med hensyn til det bygningsmæssige mener han, at en specialafdeling bør være fri for enhver karakter af straffeafdeling og gøres så hjemlig og hyggelig som mulig. Vinduerne bør ikke have fængselspræg. Det må være tilstrækkeligt, at de er sikrede med tykt glas, og deres armatur bør være skjult. Værelsernes udstyr, farvevalg, møblering, udsmykning og belysning o. s. v. bør medvirke til at indgyde ro og

tillid. Trykket af indespærring og af den knugende eller eventuelt provokerende følelse af at være uønsket og udstødt må gennem de bygningsmæssige foranstaltninger mildnes så meget som overhovedet muligt. Det er ikke ønskeligt med nogen form for luksus, det afgørende er, at foranstaltningen ikke får noget stift og højtideligt præg, men derimod gerne et indslag af humor med imødekommelse af ungdommens interesser og smag.

Specielt vedrørende spørgsmålet om hegn finder overlægen, at dette virker mere stødende og fristende til flugt end en mur. Institutionen bør være som en lukket karré, der helt omslutter gården. En lukket gård behøver på ingen måde at have noget uvenligt præg. Man kan blot henvise til sydens klostergårde. Han mener, at det må være forholdsvis let for arkitekt og havearkitekt i forening at skabe et smukt, venligt og harmonisk gårdinterieur, som på en gang opfylder de behandlingsmæssige og de sikkerhedsmæssige krav.

Hvad *anbringelsen i specialafdeling* angår mener overlægen, at der ikke bør være tidsbegrænsning, og at streng isolering bør anvendes så lidt som overhovedet muligt. Psykiateren bør altid tages med på råd inden anbringelsen eller i hvert fald hurtigst muligt, efter at denne er sket. Det er næsten altid dybtgående psykologiske årsager, der ligger bag elevens adfærd, og derfor bør behandlingen varetages af en psykolog eller eventuelt af en psykiater. Under alle forhold bør der være knyttet en psykolog til en sådan institution, ligesom der efter hans opfattelse bør være en sygeplejerske.

Med hensyn til kraftigere sikrede isoleringsceller er overlægen af den opfattelse, at de vel er påkrævede, men at de bør ligge i tilslutning til en sygeafdeling. Man må sidestille isoleringstilstand med sygdomstilstand, som må underkastes lægetilsyn og behandling af sygeplejerske. Hvorvidt adfærdsforstyrrelser skal opfattes som sygdom eller ej, er en strid om ord. Derimod har det reel betydning, hvordan eleven opfatter sig selv, og hvordan han føler, at omgivelserne opfatter ham. I almindelighed vil det nok være bedst, om eleven ikke opfatter sig som syg, men i visse tilfælde - navnlig ved svære urotilstande - vil det være bedst for eleven, at han føler, at han behandles som syg. Dette gælder netop de tilfælde, hvor der bliver tale om anbringelse i isoleringscelle. Han mener ikke, at man bør anvende anbringelse i isoleringscelle i nogle få døgn, som en

ren disciplinær foranstaltning, idet han finder det uhensigtsmæssigt at anvende anbringelsen både i behandlingsøjemed og i straføjemed.

Om den almene pædagogiske behandling mener overlægen, at der må være muligheder for passende beskæftigelse ved regulært arbejde, der så vidt muligt har en opdragende og udviklende karakter, eventuelt med mulighed for en vis elementær tillæring. Endvidere må specialafdelingerne rumme muligheder for pas-

sende fritidsbeskæftigelse, undervisning, underholdning o. lign. Endelig må der naturligvis være muligheder for, at eleverne i fornødent omfang kan opholde sig i fri luft og dyrke sport og andre fritidssystemer,

Han finder det iøvrigt påkrævet, at institutionens personale arbejder i snæver kontakt med elevens hjem, og at der udøves en omfattende efterforsorg fra institutionen,

KAPITEL 2.

Erfaringer fra udlandet

A. International Union for Child Welfare.

Ved nævnets besøg på International Union for Child Welfares hovedkontor i Geneve fremsatte generalsekretær *Dan Mulock Houwer* følgende bemærkninger om de problemer, som nævnet skulle studere:

Det problem, som behandles af det danske nævn, er ikke noget typisk dansk problem, men et internationalt problem med hensyn til forsorg på opdragelseshjem. Grunden er, at jo mere det forebyggende arbejde udvides, jo vanskeligere vil de elever blive, som henvises til institutionerne, og jo mere speciel behandling vil kræves. Resultatet er et stadigt stigende pres på institutionernes personale, som stilles over for et stadigt mere krævende arbejde.

På den ene side er vor viden inden for pædagogik, psykologi og psykiatri blevet forøget, men på den anden side bliver denne nye viden ikke altid omsat i praktisk brug i institutionsbehandlingen, hvor en række nye problemer er opstået, som f. eks.: Bør differentieringen inden for institutionsopdragelse iværksættes som en differentiering inden for de enkelte institutioner eller mellem institutionerne indbyrdes? Hvor store skal grupperne være? Bør meget forskelligartede elever anbringes i en gruppe ud fra et opdragelsesmæssigt synspunkt, eller bør man holde sig til homogene grupper? På hvilken måde kan samarbejdet mellem pædagoger, psykologer, psykiatere og socialarbejdere bedst fremmes? I hvor stor udstrækning må man også anse en genopdragelse af forældrene for nødvendig?

I de tilfælde, hvor institutionerne lægger mere vægt på behandling, individual- eller gruppetherapi, begrænser de sig ofte samtidig til de tilfælde, hvor man ud fra et prognostisk synspunkt kan forvente et godt resultat.

I adskillige lande kan vi iagttage en slags ophobning af elever, som ingen af institutionerne ønsker at tage sig af, hvorved der opstår fare for, hvad man kunne kalde »brokkasse-institutioner«, som oftest omfattende de vanskeligste elever fra andre institutioner, som ofte rømmer, er aggressive, opsætsige o.s.v.

Vanskeligheden ved disse elever er at sikre dem den rigtige behandling i omgivelser, som ikke alene er lagt an på streng disciplin, medens på den anden side rømningerne, hvis institutionen er for åben, kan lægge et pres på børneforsorgsmyndighederne fra det offentlige side, som ofte forøges ved presseomtale af rømmernes misgerninger.

Fra psykiateren, professor *Baans'* opgørelser, fra sociologen, dr. *Jesse* og psykiateren, dr. *Zuithoof* ved vi, hvor stor en økonomisk belastning recidiverne er for samfundet. Løsningen af dette problem ligger i samspillet mellem sikkerhedsforanstaltninger rent bygningsmæssigt og med højt kvalificerede medarbejdere, der som et team mestrer de specielle behandlingsproblemer, som opstår i arbejdet med de vanskeligste tilfælde af tilpasningsvanskelige og kriminelle unge.

Det er en kendsgerning, at institutionsforsorgen i Europa med hensyn til individuel og speciel gruppeterapi ikke har udnyttet de moderne muligheder i tilstrækkelig grad. Vi må også erkende, at der er en gruppe af elever, hvis behov ikke er klart erkendt på grundlag af deres ydre adfærd, og som derfor ikke får den nødvendige pædagogisk-psykologiske og psykiatriske behandling.

Arbejdet i opdragelseshjem kan bygge på overordentlig mange pædagogiske systemer, som dog kan reduceres til 5 forskellige hovedgrupper: Det disciplinære system, det progressive eller belgiske afdelingssystem, det social-

pædagogiske, det individuelle system og udvælgesystemet.

Imidlertid er der intet af disse systemer, der giver os en absolut klar løsaing med hensyn til de elevtyper, som det danske nævn og jeg tænker på, da det her drejer sig om unge, med hensyn til hvem intet system på forhånd kan udpeges som det, der vil føre til et heldigt resultat.

Hovedproblemet er ikke, hvordan de forskellige slags institutioner skal opføres rent bygningsmæssigt. Det vigtigste spørgsmål er holdningen til arbejdet og behandlingen, og i særlig grad personale-spørgsmålet - ikke blot personalets uddannelse, men også hvordan man kan skabe den rigtige mentalhygiejniske atmosfære i disse institutioner, der i lige grad har betydning for personale og elever.

Det er tvivlsomt, om det danske nævn vil finde en klar løsning af problemet i noget andet land, men der kan findes tilskyndelser til en ny tilrettelæggelse af arbejdet.

B. England.

Nævnet har på en studierejse til institutioner i England besøgt 2 opdragelseshjem og 3 ungdomsfængsler for drenge over 14 år.

Ved et indledende møde med Home Office-embedsmænd fik nævnet en orientering om de forskellige typer af engelske institutioner, ligesom man fik lejlighed til at drøfte almene problemer vedrørende behandlingen af vanskelige unge.

Engelsk børne- og ungdomsforsorg er opbygget efter en anden struktur end den danske. Administrationen af de institutioner, hvori vanskelige og kriminelle unge anbringes, henhører under samme ministerium, Home Office, men er delt mellem to administrationsgrene:

Home Office.

Childrens department:

Approved Schools (skole-, ungdoms- og fredehjem).

Classifying Schools (iagttagelseshjem).

Remand Homes (optagelseshjem).

Prison Commission:

Borstals (ungdomsfængsler).

Detention Centres (træningsskoler for unge kriminelle).

En række af eleverne bliver anbragt på institutionerne efter afgørelse af The Juvenile

Court. Anbringelse af unge, der findes »in need of care or protection«, kan kun ske på Approved Schools eller Remand Homes.

Remand Homes har til opgave at modtage børn og unge, medens deres sag undersøges, og indtil der er truffet endelig kendelse om anbringelsen. Endvidere modtager disse hjem elever, der idømmes højst 1 månedes institutionsophold.

Classifying Schools er iagttagelseshjem, hvor eleverne anbringes ca. 3 uger til en grundig undersøgelse og iagttagelse af pædagoger, psykologer og psykiatere med henblik på afgørelse af, hvilken endelig placering der anses for rigtigst for den enkelte elev.

Approved Schools svarer nærmest til vore skole-, frede- og ungdomshjem.

Unge, der anbringes i ungdomsfængsler, kan enten sendes til Detention Centres, der giver en speciel korttidsbehandling i ca. 3 måneder, eller til Borstals, der dels er åbne dels lukkede, og som er beregnet på en længerevarig træning fra 9 måneder til 3 år.

Blandt de mere almene problemer drøftedes årsagerne til anbringelser, som væsentligst er de samme som herhjemme. For drengenes vedkommende drejer det sig i de fleste tilfælde om ejendomsforbrydelser.

Rømningerne er ligesom herhjemme et problem, der er forøget i de senere år. Det blev oplyst, at blandt 4000 Borstalelever har der i et år været 700 rømninger, hvoraf de fleste er forekommet på åbne institutioner. På Approved Schools regner man med, at 25 % af eleverne rømmer en eller flere gange. For tiden er den almindelige sanktion over for rømninger - idet der ses bort fra rømninger af nogle timers varighed en enkelt dag - at man overfører eleven til en anden institution eller påny indbringer ham for The Juvenile Court. For Borstalelevernes vedkommende kan der blive tale om overførsel fra åben til lukket institution, og som en sidste udvej en anbringelse på indtil 8 uger i Reading Borstal, der er fuldstændig sikret, og hvor det er forbudt at ryge og at samtale indbyrdes, og hvor lommepenge ikke udbetales. Ikke desto mindre har man altså forholdsvis mange rømninger, navnlig i begyndelsen af anbringelsen. Man overvejer derfor for tiden nye rømningsforebyggende foranstaltninger. I denne forbindelse blev det nævnt, at adgangen til at se fjernsyn havde virket i denne retning.

Om efterværnet blev det oplyst, at man foruden det tilsyn, der føres fra institutionen efter udskrivningen, har 50 lokale efterværnskonsulenter, som følger eleverne i mindst 3 år efter udskrivningen, for Borstaleleverne i indtil 4 år. Dertil kommer, at der i Home Office er ansat efterværnskonsulenter, som opretholder kontakten med hjemmet under anbringelsen.

Borstals fungerer stort set som danske ungdomsfængsler.

I det følgende skal gives en beskrivelse af 3 af de besøgte institutioner for unge mænd og af 1 for piger:

The Stamford House i selve London fungerer både som Remand Home og Classifying School. Det er en ret gammeldags lukket institution, hvor der er anbragt 112 elever. Deres anbringelsestid er 19 dage i gennemsnit. I 1958 gik der 1714 elever gennem institutionen. Højeste anbringelsestid er 3 uger, men eleven kan principielt idømmes anbringelse i institutionen som straf. Dette anvendes meget sjældent og da højst i 28 dage. Det blev oplyst, at man anser det for en stor fordel at have Remand Home og Classifying School samme sted, idet man derved undgår en overflytning og er i stand til at anbringe direkte i en Approved School.

Bygningsmæssigt virker institutionen overordentligt gammeldags, men det blev da også oplyst, at der er planer om fuldstændig ombygning. Eleverne bor i 10-mands og 15-mands værelser. Der var to meget ringe klasseværelser, hvoraf det ene tillige blev anvendt som læsestue, to opholdsrum, et snedkeri, sygeværelser, lægeværelse, psykologværelse (lidet anvendelig til psykologiske undersøgelser), et lokale, der blev anvendt til pottemageri, og et spartansk udstyret hobbyrum, der tillige blev anvendt til billardstue. Der var to primitive vanke- og værelser. Udenfor var der dels en trang cementeret legeplads og en græsplæne, som også anvendes til legeplads.

Institutionen er det største Remand Home i London og som nævnt tillige Classifying School. Der er knyttet en overlærer og 6 lærere til institutionen, en psykolog, en læge og en sygeplejerske + vagtpersonale, hvortil kommer afdelingsledere til grupper på 30 elever. Der er også til institutionen knyttet 2 psykiatere, der er ansat ved et sygehus, men tager fuld del i institutionens arbejde. I alt er der 60 medarbejdere på institutionen, herunder personale til rengøring og andet husligt arbejde.

Institutionens formål er at give råd til domstolene om, på hvilken Approved School eleven skal anbringes, og derfor er han genstand for iagttagelse af alle medarbejdere. Eleven starter i en testklasse, hvor han gennemgår intelligens- og standpunktsprøver. En socialrådgiver har samtaler med forældrene, også sygeplejersken og lægen vurderer drengen, hvortil kommer, at institutionen indhenter oplysninger om eleven fra Childrens Department og fra den skole, hvori han har gået. Det påhviler afdelingslederen at samle rapporterne om eleverne, og en gang om ugen afholdes der medarbejdermøde, hvori deltager psykiater, psykolog, læge og socialrådgiver, og hvor man drøfter den fremtidige placering af eleven. På baggrund af drøftelserne rettes henvendelse til den institution, man bestemmer sig for, og vedkommende institution får lejlighed til at se rapporterne om eleven før anbringelsen. Derefter afgives indstilling til retten om anbringelsen. Denne indstilling følges som regel. Man anbringer overalt i landet, og skolens medarbejdere rejser rundt for at bevare kontakten med de forskellige Approved Schools. Ved afgørelsen af, hvilken institution eleven bør anbringes på, tager man hensyn til det pædagogiske miljø på vedkommende Approved School, den disciplin der udøves, om der er psykiaterbistand eller ej, om eleven rømmer eller ej og iøvrigt til hans karakteregenskaber. Også elevens forældre tages med på råd om den fremtidige anbringelse.

Åndssvage elever kan dog overføres fra Approved Schools til åndssvageinstitutioner efter afgørelse af the Secretary of State.

Institutionen har gitter omkring, men er også den eneste af denne type, der ligger i en storby. Ledelsen var ked af gitteret og anså det blot for at være en opfordring til eleverne til at prøve at komme ud. Der var kun en straffecelle med gitter for vinduet og tremmer indvendig, og hvor der kun var en madras, men dog et badeværelse til. Efter det oplyste blev det ikke meget anvendt. Der var ingen bestemt grænse for anbringelsestiden i cellen. Man havde forsøgt at gøre den mere hyggelig, imen det havde blot resulteret i, at inventaret var blevet ødelagt af eleverne.

Det blev oplyst, at de 3 uger, som er gennemsnittet for anbringelsestidens længde, er tilstrækkeligt til at give en reel vurdering af eleven. En hjælp er det dog i denne forbindelse, at mange af eleverne tidligere har været på institutioner, hvorfra man kan få oplysninger.

The Kingswood School, der ligger i udkan-
ten af Bristol, har en afdeling, der fungerer
som Approved School, og er fra 1892, samt en
afdeling, der fungerer som Classifying school
og er bygget til formålet i 1954.

The Approved School er en hesteskoformet
bygning, hvor eleverne bor i 3 afdelinger med
40 i hver. Der er 1 sovesal i hver afdeling. Der
er malerværksted, cementstøberi og snedker-
værksted. Der er indendørs svømmebassin, og
til hver afdeling et meget stort vaskerum, en
meget beskeden opholdsstue og en stue til bil-
lardspil samt et lille hobbyrum. Der er fælles
spisestue til alle 120 elever, der dog nu tænkes
opdelt i 3 grupper.

Elevernes sovesale er kun forsynet med sen-
ge. Ved hver seng er en højttaler.

I The Classifying School, hvor der maksimalt
kan modtages 56 elever, er der sovesale til
23 elever og 3-sengsstuer. De virker snævre
men pæne. Der er bolig til en afdelingsleder.
Endvidere er der 2 skolestuer, baderum, vaske-
rum, kontorlokale, værelse til psykolog og en
stillestue. Der er en sygeafdeling med 4 senge,
samt et lille kapel. Forstanderen bor et stykke
fra begge institutioner i en selvstændig bolig.

Der er 2 celler, der ligger lige op ad afde-
lingslederens lejlighed, for at denne kan have
en intim kontakt med elever, der anbringes her.
De er $2,43 \times 4$ m, og der er vindue med meget
stærkt glas, og en seng. Endvidere er der par-
ketgulv og en forligger, der giver cellen et vist
hyggeligt præg. Der er kighul i døren, og for-
gangen til cellerne er adskilt fra elevernes væ-
relser ved en aflåst dør. Det blev oplyst, at man
har anbragt denne dør, for at de øvrige elever
så vidt muligt kan undgå at mærke cellernes
eksistens. Flere af eleverne, der har været an-
bragt på institutionen, har da heller ikke obser-
veret, at der findes sikkerhedsceller. Cellerne
bruges kun om natten og anvendes til anbrin-
gelse af elever, der enten har rømt eller er op-
st på at rømme.

Om rømningsproblemet blev det iøvrigt op-
lyst, at de omtalte celler i tiden fra 1. januar
1959 til 14. maj 1959 var benyttet over for 11
elever, der var rømt en eller flere gange. An-
bringelsen i cellen bestemmes af afdelingslede-
ren eller assistenten, så længe det drejer sig om
natophold i cellen, ellers må han rette henvæn-
delse til forstanderen, som kan dekretere inde-
spærring i indtil 24 timer i træk. Hvis det
drejer sig om længere indspærring, skal det ind-
berettes til The Chief Inspector. Fra institu-

tionens side tog man ikke tungt på rømnings-
problemet; hvis en dreng rømmer, giver det
kun et vink om drengens karakter.

Om personalet kan oplyses, at der er 53 hel-
dagsbeskæftigede medarbejdere fordelt således,
at 10 er knyttet til begge skoler, 25 til Appro-
ved School og 18 til Classifying School. Dertil
kommer 11 deltidsbeskæftigede i Approved
School og 9 deltidsbeskæftigede i Classifying
School. Til Classifying School er knyttet en
psykolog og en psykiatrie socialworker samt
en psykiater, der kommer 2 gange ugentlig.

Til Approved School er knyttet en psykolog,
og 2 socialcaseworkers og en welfareofficer.
Det øvrige ovenfor omtalte personale udgør
lærere, afdelingsledere, assistenter, kontorper-
sonale, faglærere samt rengørings- og køkken-
personale.

Institutionen gav udtryk for, at det er på-
krævet at få 2 psykologer til Classifying
School.

Om de elever, der anbringes i Classifying
School, blev oplyst, at de kommer fra Vest- og
Sydvest-England og fra Wales. De er i alderen
8 til 17 år, og anbringelsestiden ligger fra $2\frac{1}{2}$
til 3 uger. 1 % af eleverne er under 10 år.

Formålet med anbringelsen er som ved andre
Classifying Schools en undersøgelse af, hvilken
institution de skal anbringes på. Derfor søger
lederen at bevare en intim kontakt med de
andre Approved Schools for at lære det pæda-
gogiske miljø at kende. Han aflægger besøg
regelmæssigt på andre institutioner og havde
således i det sidste år besøgt ialt 12 institu-
tioner. Endvidere søger han at få så mange op-
lysninger, som han kan, fra inspektørerne i
Home Office og fra de andre institutioner.
Også lederne af disse institutioner kommer af
og til til Kingswood for at drøfte anbringelses-
problemer m. v. En gang om året afholdes der
på institutionen et møde med en snes ledere af
Approved Schools og med inspektører fra
Home Office til drøftelse af fælles problemer.

Når eleverne kommer, bliver de undersøgt
af psykologen. Det blev oplyst, at han som
minimum har 1 til $1\frac{1}{2}$ time med hver dreng.
Samtidig tager socialrådgiveren sig af kontak-
ten med forældrene. Også de øvrige medarbej-
dere medvirker i iagttagelsen af eleven og af-
giver rapporter, der samles af afdelingslederen
og sendes til lederen af den Approved school,
hvor man ønsker at anbringe eleven, og således
at denne skole får rapporten i god tid, før
drengen kommer. Dette anses for meget vigtigt.

Det blev oplyst, at eleverne intelligensmæssigt ligger omkring I. K. 90. Kun meget få ligger under 70.

På The Approved School foretager psykologen gruppeterapi med 6 elever og anvender også individuel terapi. Han udtalte, at han havde ret gode erfaringer med gruppeterapi, men at grupperne ikke må være på mere end 6 elever. Hver 3-4 måned afgiver han rapport om hver enkelt elev.

Eleverne får dagskoleundervisning i forbindelse med deres oplæring på værkstederne.

Hjemgivelsesspørgsmålet afgøres efter periodevise vurderinger, som regel hver 3. måned, navnlig på grundlag af psykologens vurderinger af de fremskridt, eleven har gjort. Hans og de øvrige medarbejders vurdering samles i en rapport, der gives til institutionens tilsynsråd, som træffer afgørelsen om hjemgivelse.

Det pædagogiske miljø virkede venligt på begge institutioner. Det blev oplyst, at eleverne på Approved School må tage til byen en gang om ugen og ialt har 24 fridage om året. De får ca. 2 sh. om ugen i lommepenge. Institutionen har fjernsyn, som betales af eleverne, der bidrager med en twopence om ugen.

Campsfield House, Kidlington, er et Detention Centre for drenge mellem 14 og 17 år. Institutionen er indrettet i nogle bygninger, som blev opført i 1939 til anvendelse som arbejdsanstalt. I 1958 blev institutionen åbnet som Detention Centre. Eleverne, der anbringes, er alle dømt for forseelser, som for ældre personer ville have medført straf. De fleste, der har været anbragt i denne institution, har begået berigelsesforbrydelser. Der er plads til 67 elever, og de elever, der anbringes, er meget nøje udvalgt af The Juvenile Court. De må ikke være svagtbegavede og skal komme fra hjem, der ikke er alt for ringe. De må ikke tidligere have været langtidсанbragt. Såfremt de ikke opfylder disse betingelser, anser man det for formålsløst at anbringe dem i Detention Centres, hvor behandlingen er kort og intensiv.

Det blev oplyst, at denne institutionstype er blevet oprettet på initiativ af parlamentet, som fandt det påkrævet at oprette institutioner, hvor vanskelige elever kan få en korttidsbehandling, der er strengere end på de almindelige opdrageleshjem, således at institutionen får mere fængselspræg. Det er denne behandlingsform, man har betegnet med ordene short-

sharp-shock. Institutionen er da også indhegnet af et højt gitter.

Eleverne får skoleundervisning eller arbejder 1 vaskeri, køkken og gartneri (ca. 10 tdr. land). Institutionen har en sovesal med 20 senge. Den virker meget spartansk. Dertil er der ca. 40 eneværelser, der i almindelighed ikke er aflåsede. Endvidere er der en skolestue, kirkesal, 2 gymnastiksale og en hal til badmintonspil, samt tømmer- og snedkerværksted.

Der er 5 celler af størrelse 2,77×2,02 m. Der er gitter for vinduet, monierglas med indstøbt gitter, en madras på gulvet, et træbord og en lille stol.

Der er 21 medarbejdere ialt på institutionen. Der er ingen psykiater og heller ingen psykolog, men derimod en kvindelig socialrådgiver, som drøfter problemerne med drengene, ligesom hun holder en nær kontakt med forældrene. Det blev oplyst, at der var en svaghed i det svigtende efterværn.

Med hensyn til rømningsproblemet blev det oplyst, at man kun har haft en rømmer i de sidste 9 måneder. Allerede tilstedeværelsen af gitteret omkring institutionen fandt lederen medvirkende til at afholde eleverne fra at følge en pludselig indskydelse til at rømme, hvorimod forhærdede rømmere også løber fra denne institution. Hele institutionens fængselsagtige karakter gør det dog forklarligt, at der kun forekommer få rømninger. Om natten er der da også fast nattevagt. Med hensyn til, hvorledes eleverne klarer sig, blev det oplyst, at af de førstegangsanbragte klarer $\frac{3}{4}$ sig uden genanbringelse. Elever, der har været anbragt på andre institutioner tidligere, har man gennemgående dårlige erfaringer med, idet kun ca. en trediedel undgår genanbringelse.

Som ovenfor nævnt, gives der skoleundervisning, og man har en lærer, som underviser eleverne, der er under 15 år. De øvrige elever giver man aftenskoleundervisning.

Der er obligatorisk kirkegang om søndagen og 3 frivillige gudstjenester om ugen, som varetages af stedlige præster, der oplyste, at de søger at opnå så intim kontakt med eleverne som muligt, og gennem interviews er med til at finde frem til deres problemer.

I institutionen hersker en fast, ret militærpræget disciplin. Eleverne stod ret, når man talte dem, svarede blot med »Yes, Sir« og »No, Sir«. Nævnet overværede elevernes eftermiddagste. Den foregik i streng tavshed under

2 læreres overvågning; normalt er dog samtale tilladt.

Eleverne holdes målbevidst i ånde hele dagen med undervisning, rengøring, beskæftigelse ude i gartneri eller inde ved køkkenarbejde og vaskeri samt i værkstederne.

Fysisk optræning af eleverne synes at spille en væsentlig rolle i behandlingen. Efter den førte kostdagbog var elevernes kost særdeles lødige og rigelige - utvivlsomt væsentligt over gennemsnitsniveau i såvel England som Danmark. Der var daglig fælles morgengymnastik og en daglig times intensive legemsøvelser i små hold, foruden fælles boldspil efter lejlighed.

Duncroft School, er en Approved School for 36 piger i alderen mellem 15 og 17 år. Institutionen ligger i Staines i Midlesex og er indrettet i en gammel herregård.

Eleverne bor i værelser med 4 til 8 elever. Værelserne virker hyggeligt, men er ret spartansk udstyret. Der er kun en kommode til hver elev foruden sengen. Der er en opholdsstue til de yngre elever og en til de ældre, en ret primitiv skolestue med en lille scene og to vaskerum med henholdsvis 4 og 6 håndvaske. Der er en spisestue og en systue. 2 værelser ovenpå anvendes som henholdsvis isoleringsrum og værelse til urolige piger, som har svært ved at finde sig til rette i sovesalene. Isoleringsrummet er forsynet med et vindue med gitter for og armeret glas. Der er en madras på gulvet, men iøvrigt intet udstyr. Det anvendes til piger, der rømmer; højeste anbringelsestid er to dage.

Endelig er der sygeværrelse og lægeværrelse.

Institutionen har 7 faste medarbejdere, der bor på institutionen, og en lærerinde, der bor i byen, samt 3-4 timelærere fra det lokale skolevæsen. Hertil kommer en psychiatric socialworker, der besøger elevernes hjem, en psykiater, som er på institutionen den halve dag, og en psykolog, der kommer halvanden dag hver uge.

De elever, der anbringes i denne fuldstændig åbne institution, har enten begået berigelsesforbrydelser eller er usædelige. Det blev fremhævet, at der sædvanligvis er lige mange af hver, og at denne blanding er hensigtsmæssig. Såfremt der kommer for mange piger, som er usædelige, bliver der alt for megen uro i flokken.

Alle eleverne er dømt til anbringelse på Approved School, og de fleste har forinden an-

bringelsen været gennem *Classifying Schools*. Anbringelsestidens længde er meget forskellig, varierende fra 10 måneder op til højst 3 år. De første 3 à 4 måneder går pigerne i skole hele dagen. Derefter går de i aftenskole. Deres beskæftigelse er rengøringsarbejde, vaskeri, køkkenarbejde og arbejde i systue. Det blev endvidere oplyst, at institutionens indre vedligeholdelse (f. eks. malerarbejde) udføres af pigerne.

Af de 36 elever bor de 24 i hovedafdelingen, medens resten bor i en udskrivningsafdeling, der ligger et godt stykke fra hovedbygningen.

Psykiateren, der er knyttet til institutionen, anvender individuel terapi. Hver elev får ca. en halv times terapi om ugen. Han oplyste, at han har forsøgt gruppeterapi, men ikke anvender det mere, da det efter hans opfattelse har vist sig mere effektivt med individuel terapi. I en gruppe vil pigerne sjældent røbe sig helt eller give udtryk for deres inderste problemer. Han oplyste iøvrigt om de erfaringer, man har gjort, at især de neurotiske piger, som kommer til institutionen efter at have udvist usædelig adfærd, ofte efter anbringelsen bliver meget barnlige og udviser en adfærd svarende til deres tidligste leveår, hvor de ikke har fået naturlige følelsesmæssige behov tilfredsstillet. Det var hans erfaring, at det var en naturlig reaktion for neurotikere, og han mente, at såfremt de ikke reagerer sådan, kan det være tegn på, at de er psykopater.

Institutionens åbne karakter overrasker de fleste piger. De kommer med en fornemmelse af at have gjort noget forkert, der bør »straffes« og har derfor vanskeligt ved at forstå, at institutionen er så åben, som den er. Man søger i så vidt omfang som muligt at følge resultaterne efter udskrivningen. Det lader sig lettest gøre med de elever, som begår nye berigelsesforbrydelser og som pågribes af politiet. Det er vanskeligere med de usædelige piger. Efter det 17. år er prostitution ikke strafbar, og derfor får institutionen kun sjældent efterretning om tilbagefald i prostitution.

Psykopatisk prægede piger anbringes der ikke ret mange af. Man lader dem så vidt muligt overføre til anden institution, hvis de efter et halvt års ophold slet ingen fremskridt har gjort. Institutionen *Duncroft* er ikke i stand til at tage alle de elever, som faktisk burde komme der. Den er den eneste institution af denne art.

Lederen og psykiateren har et meget snævert samarbejde, men det blev understreget, at det

er lederen, som har den endelige afgørelse, og at de forskellige specialisters virksomhed kun er konsultativ.

Der lægges megen vægt på en så intim kontakt som mulig med forældrene. Institutionens social-worker besøger forældrene til de elever, der er anbragt, uanset hvor de bor. Forældrene har ligeledes adgang til at aflægge besøg på institutionen mindst en gang hver måned, og eleverne har lejlighed til hver 3. eller 4. måned at tage hjem på besøg i en uge. Også efter udskrivning holdes forbindelsen med eleverne vedlige, og pigerne er glade for at bevare kontakten med medarbejderne.

Navnlig i den første del af anbringelsestiden er der tale om en del rømninger og navnlig i forårstiden. Således var der løbet en hel del piger umiddelbart før påske.

Sanktionen, der følger rømning, er indskrænkelse i friheder, eventuel anbringelse i isoleringsrum. Der er strengt forbud mod korporlig afstraffelse. Overtrædelse af dette forbud kan eventuelt medføre afskedigelse.

Der foregår ikke nogen opdeling af eleverne i grupper, men der sker en vis adskillelse under hensyn til, hvor længe eleverne har været anbragt. Jo længere de har været anbragt, jo flere friheder får de. De, der har været der længst, kan f. eks. gå til byen hver lørdag aften, ligesom de gerne må kontakte drenge fra byen, dog godkendt forstanderinden, hvilke drenge de må omgås. I det hele taget lægger man megen vægt på, at pigerne får kontakt med det modsatte køn, og derfor anvender man også mandlig arbejdskraft i vid udstrækning. Det er også institutionens indtryk, at der på et pigehjem bør være en mandlig psykiater, idet man mener, at en kvindelig psykiater ikke vil have mulighed for at komme i så intim kontakt med pigerne.

Løvrigt lægger man på institutionen megen vægt på den individuelle behandling af eleverne, der foregår ved stadige samtaler. Det gør arbejdet mere krævende, men anses for en absolut nødvendighed for at opnå et ordentligt resultat. Man søger at kombinere terapi og oplæring. Eleverne undervises også i kunsthåndværk, dramatik og svømning.

Hvad de almindelige erfaringer fra besøgene i England angår, kan med hensyn til det bygningsmæssige bemærkes, at samtlige besøgte institutioner, måske med undtagelse af Duncroft School, lå under dansk standard. Nævnet

havde kun lejlighed til at se een nybygning, nemlig the Classifying School i Kingswood. Den var kun 5 år gammel, men var ikke præget af særlig omtanke med hensyn til planlægning og udformning. De isoleringsceller, som nævnet havde lejlighed til at se, var, bortset fra the Classifying School i Kingswood, ikke udstyret på en sådan måde, at de kunne opfylde de krav, man må stille ud fra et behandlingsmæssigt synspunkt.

Der er i nævnet enighed om, at Detention Centres i den engelske form ikke kan anbefales til direkte at overføres på danske forhold. Systemet bygger på en forud fastsat kort tidsbegrænsning, fast disciplin med intensiv beskæftigelse og en fysisk optræning, der må bringe eleverne i en legemlig kondition, de næppe tidligere har kendt, og som må være et plus for dem ved tilbagevenden til normalt liv. Betænelighederne er de stærkt begrænsede muligheder for individuelle hensyn, end-sige individuel behandling. En enkelt socialrådgiver har næsten ingen muligheder for at tage sig af de forskellige problemer, der er baggrund for elevens lovbrud. Man må også nære store betæneligheder med hensyn til, om de elever, der må anses for uegnede til denne behandling, udskydes på forhånd. Hertil må i hvert tilfælde henregnes sinker, sværere neurotiske unge samt unge med sådanne personlighedsskader, som i hvert fald i Danmark præger en væsentlig del af opdragelseshjemseleverne. Endelig synes der ikke at være tale om et intensivt individuelt efterværnsarbejde, der må betragtes som en absolut forudsætning for, at korttidsbehandlingen kan få resultater på længere sigt med hensyn til den unges genindpassning til samfundet.

Det er nævnets indtryk, at en del sager, der i England vil kunne føre til placering i Detention Centres, her i landet afgøres med godt resultat ved beskikkelse af tilsynsværge, men man må formode, at der derudover må være et vist begrænset børneværns-klientel, der efter behørig undersøgelse vil kunne findes egnet til en eller anden form for en kortere tidsbegrænset almindelig genopdragende behandling, eventuelt i en specialinstitution til behandling af tilpasningsvanskelige børn og unge.

Forinden der kan afgives nærmere indstilling herom, mener nævnet dog at burde afvente erfaringer fra det side 33 skildrede svenske forsøg på Hammegården, der i sin ydre ramme og form harmonerer bedre med dansk

forhåndsindstilling til disse problemer end de engelske Detention Centres.

Arbejdet på Classifying Schools forekommer særdeles værdifuldt. Der gøres her et intensivt undersøgelsesarbejde vedrørende den enkelte elev med bistand af læger og psykologer, der er af langt større værdi end iagttagelsen på danske iagttagelseshjem. Der er ligeledes grund til at hæfte sig ved den korte iagttagelsesperiode, der betyder, at institutionens karakter af iagttagelsessted ikke forflygtiges, og som medvirker til, at man på et så tidligt tidspunkt som muligt forsøger at finde den endelige placering for den elev, der har længere tids anbringelse behov.

Når bortses fra de institutioner, der sorterer under Prison Commission, og som naturligt må være mere fængselsprægede og have en strengere ydre disciplin, end vi kender på vore institutioner for unge, syntes det almene pædagogiske miljø at minde en del om tilsvarende danske institutioner. På de besøgte Approved Schools var psykiatrisk og psykologisk sagkundskab i højere grad taget i brug i genopdragelsesarbejdet, end det er tilfældet i danske institutioner for unge. Den af psykiateren på Duncroft school omtalte individuelle terapi kan dog efter nævnets opfattelse kun betegnes som støttesamtaler, da det må anses for umuligt for en enkelt terapeut at gennemføre en egentlig individuel psykoterapi med så mange elever.

Man lægger vægt på at udvikle elevernes selvstændighed. Det virkede således ukendt for os, at det var elever, der viste rundt på institutionen og forklarede det daglige arbejde. Dette sidstnævnte træk gjorde især et godt indtryk under besøget på Huntercomb Borstal.

Man fandt det værdifuldt, at der såvel på Approved Schools som på Borstals er ansat en særlig kvindelig medarbejder i en stilling som »matrone«, der fungerer som husmoder for drengene på hver afdeling.

Oplæringen af de unge mænd på institutionerne - ikke mindst på Borstals - synes at være veludbygget, således at der her er flere forskellige muligheder for en faglig tillæring, der kan danne et godt grundlag for den senere tilpasning til erhvervslivet, end på vore ungdomshjem.

C. Holland.

Nævnet har fra Holland indhentet følgende oplysninger:

I Holland råder man i øjeblikket over 4 statshjem til anbringelse af kriminelle og adfærdsvanskelige unge mænd:

Et optagelseshjem til	80 elever.
Et iagttagelseshjem til....	60 »
Et opdragelseshjem til. ...	120 »
Et ungdomsfængsel til....	60 »

Man har tidligere haft yderligere et opdragelseshjem, der imidlertid var for stort, og det er nu overdraget til fængselsvæsenet. Man påtænker i stedet at opføre et nyt opdragelseshjem til 48 elever. Ved overvejelserne om, hvor hjemmet bør placeres, er man blevet enige om, at det ikke bør ligge mere end 50-60 km fra de store byer i Holland, hvorfra de fleste elever rekrutteres, og det bør ligge i nærheden af et kulturcenter for at sikre et godt personale.

Man har fundet en plads, der opfylder disse vilkår, ca. 10 km fra Utrecht. Det nye hjem skal opføres med mindre afdelinger.

Justitsministeriets pædagogiske rådgiver har foreslået, at hjemmet indrettes med grupper til 8, men af økonomiske grunde påtænker man at indrette hjemmet med 10 i hver normalgruppe og 8 i en specialgruppe.

Det er herefter tanken, at hjemmet skal indrettes med 4 åbne afdelinger à 10 elever og en lukket specialafdeling til 8 elever. Ligeledes af økonomiske grunde overvejer man at indrette hjemmet med fælles køkken og fælles spisesal, medens justitsministeriets pædagogiske rådgiver har ment, at hver gruppe burde have egen husholdning. Det er meningen, at der på hjemmet skal anbringes svagere begavede elever i alderen 14 til 21 år, og at de skal bibringes en vis tillæring i industrielle fag og havebrug.

D. Schweiz.

Ved en studierejse til opdragelseshjem i Schweiz besøgte nævnet 5 institutioner for unge mænd over 14 år:

1) Gfellergut städtische Jugendstätte i Schwamendingen I Zürich.

Institutionen er opført i 1957 af staden Zürich til formålet og er beliggende ca. 10 km fra byens centrum. Den består af 4 bygninger: 1 hovedbygning, 2 elevfløje og en bygning, der indeholder et smedeværksted og et snedkerværksted.

I hovedbygningen er kontorer, spisestue, køkken, konferenceværelse og værelser for medarbejdere, samt 3 lukkede celler. Institutionen er åben, og cellerne anvendes kun i ret beskedent omfang til elever, der har udvist store vanskeligheder. Cellerne er $2,25 \times 2,60$ m med eget forrum og w. c. Inventaret omfatter en seng, der slås op om dagen, håndvask, stol og bord. Vinduet er af almindeligt glas med gitter udvendigt. Der er almindelig lås i døren og dørkikkert.

I de to elevfløje er der dels enkeltværelser og dels 3-sengsstuer. Af økonomiske grunde har man været nødt til at lave 3-mandsstuer, selv om man ville have foretrukket udelukkende enkeltværelser: nu har man måttet nøjes med 9 tremandsstuer og eneværelser til resten af eleverne, fortrinsvis de ældre, der arbejder uden for institutionen. Enkeltværelserne har noget forskellig størrelse, men ligger omkring $4,30 \times 2-2,25$ m. I disse er der en seng, der kan anvendes som sofa, et arbejdsbord og en stol, et skab og et gulvtæppe. Tremandsstuerne er ca. $4,30 \times 4$ m. På hver afdeling er der opholdsstue, vaskerum, toiletter m. v. Skabene er indføjede i væggen mellem værelserne og springer frem i halv dybde i to sammenstødende stuer. I vaskerummet er der vasketrug med haneantal svarende til elevtallet. Hver afdeling er i to etager, og på hver etage bor en medarbejder. Kælderen er udnyttet som hobbyrum, billardstue, bordtennisværelse og mørkekammer samt baderum.

Institutionen modtager 50 elever i alderen 15-20 år. Ca. 33 til 50 % har begået lovovertrædelser. De anbringes dels af Jugendamt, dels privat af forældre, som ikke mener at kunne magte deres børns opdragelse. Ca. 50 % af eleverne har været på institution før anbringelsen, og 70-80 % af dem er skilsmissebørn eller født uden for ægteskab.

I de første 3 til 6 måneder er eleven under iagttagelse og arbejder i hjemmets to værksteder. Værkstederne anvendes kun til orientering med hensyn til elevernes anlæg m. m., og alle medarbejdere skal i iagttagelsesperioden hver 14. dag afgive rapport om den enkelte elevs adfærd. En halv dag om ugen kommer en til hjemmet knyttet erhvervsvejleder for at give råd med hensyn til elevens fremtidige beskæftigelse. En psykiater besøger hjemmet hver uge og undersøger alle eleverne.

Når man har dannet sig et billede af eleven på grundlag af de iagttagelser, som foretages

af psykiater, erhvervsvejleder, håndværksmestre og de øvrige medarbejdere, holdes en konference, hvori hjemmets læge samt normalt også en repræsentant for den anbringende forsorgsmyndighed deltager, og hvor man træffer beslutning om, hvad der derefter skal ske med eleven, idet der foreligger 3 muligheder:

- 1) Hjemgivelse.
- 2) Overførelse til anden institution, f. eks. Erlehnhof, Arburg eller Tessenberg (se nedenfor).
- 3) Forbliven på institutionen med arbejde i byen. Denne mulighed anser man for den bedste, såfremt eleven ikke kan hjemgives, idet man lægger megen vægt på at undgå overførelse til andre hjem og foretrækker, at eleven gøres færdig på institutionen. Denne mulighed er imidlertid begrænset af de pladsmuligheder, der foreligger.

Under opholdet på institutionen lægger man megen vægt på at holde nær kontakt med elevens forældre og hans arbejdsplads.

Institutionen ligger som nævnt ret tæt ved Zürich, og denne beliggenhed anser man for at være af betydning. Det kan naturligvis give visse vanskeligheder med elever, som stjæler biler, cykler m. v., men i det hele og store anser man det for værdifuldt, at eleven kan bevare kontakten med det miljø, hvorfra han kommer.

I den ene af de to afdelinger bor elever, der er under iagttagelse, og i den anden bor de elever, som arbejder ude i byen. Iøvrigt er eleverne opdelt i 4 grupper med hver sin »Erzieher«. Denne gruppedeling har imidlertid ikke helt kunnet gennemføres. Eleverne er for gamle, de blander sig imellem hinanden uanset opdelingen, og man kan ikke konstatere nogen egentlig gruppesamhørighed.

Foruden lederen er der 5 lærere og 2 mestre. Desuden er der et husligt personale på 7 personer, der varetager alt husligt arbejde. Eleverne reder kun selv deres seng. Alle medarbejderne har i princippet 54 ugentlige arbejdstimer, som dog ikke kan overholdes for det pædagogiske personales vedkommende.

Institutionen er som nævnt åben, og man søger så vidt muligt at undgå at begrænse elevernes frihed. Det er dog ikke ensbetydende med, at de kan få de friheder, de ønsker. Der er således fastsat regler for deres adgang til at tage til byen, som de kun må besøge engang

hver tredje søndag, hvis der ingen vanskeligheder er. Rømninger er ikke noget problem for institutionen. Engang imellem stikker en elev af til byen, eventuelt for at besøge en veninde, men det anser man for ganske naturligt, og en sådan springtur er normalt ikke fulgt af strengere straf. Kun såfremt en elev direkte truer med at ville tage til byen og blive væk i week-enden uden tilladelse eller begår noget kriminelt under fraværet, kan der blive tale om sanktion i form af anbringelse i enecelle. Sådan anbringelse finder kun sted efter nøje overvejelse og under hensyntagen til elevens karakter og hans følelsesmæssige indstilling. Opholdet i cellen kan højst vare en uge. Eleven spiser i cellen, og såfremt han tilhører den hårdeste kategori, får han ikke lejlighed til nogen form for beskæftigelse under opholdet. Løvrigt er den mest anvendte straffeform fratagelse af rettigheder, f. eks. udgangstilladelse.

2) *Erziehungsanstalt Erlenhof ved Basel*

er en privat institution for 90 elever i alderen 16 til 21 år, der er oprettet af en velgørende forening i Basel. Den er ikke ganske ny, men for 2½ år siden oprettedes et iagttagelseshjem i forbindelse med institutionen. Dette hjem modtager 20 af de 90 elever. Bygningerne ligger spredt rundt i landskabet efter cottage-systemet, og eleverne er opdelt i grupper på 10–12 elever. Der er knyttet landbrug og gartneri samt smedie, snedkerværksted og skrædderi til institutionen.

I hovedbygningen, hvor eleverne bor i enkeltværelser, er disse 4,10 × 2,90 m eller 4,10 × 2,25 m. Ikke alle har enkeltværelse, men i den nye iagttagelsesafdeling er der 6 enkeltværelser, to 4-sengsstuer og to 3-sengsstuer. I afgangsafdelingen, hvor de ældste 10 elever bor, er der 10 enkeltværelser. Til hver gruppe er der knyttet en fast medarbejder (mand eller kvinde) og en praktikant, i de største så vidt muligt en gift medarbejder. I den nye iagttagelsesafdeling er der foruden spisestue 2 opholdsrum, et psykiaterværelse, et lederkontor og et værelse til psykologiske undersøgelser. I hovedbygningen er der elevværelser, køkken, spisesal, hobbyrum og skolestue for 24 elever.

Iagttagelseshjemmet fungerer som en institution for sig selv. Eleverne opholder sig der i 3 måneder, hvor de bliver undersøgt, dels af lederen af hjemmet, der er psykolog, og hans 5 medarbejdere, dels af den tilsynsførende psykia-

ter, der kommer på institutionen 5 halve dage om ugen. Efter opholdet kan eleven anbringes enten på hovedafdelingen eller på en anden institution.

Institutionen modtager først og fremmest elever fra Basel. 70 % af eleverne kommer efter kendelse fra ungdomsdomstol. Ingen af eleverne er debile, men nogle ligger i underkanten af normalgruppen.

Der er ingen huslig medhjælp, idet rengøring klares af eleverne. Det er svært at få uddannet personale, men foruden de Erziehere, der er ansat, har man medarbejdere, som har gennemgået social uddannelse på 2½ à 3 års varighed på en højskole. I alt er der 2½ elev pr. 1 medarbejder.

Man lægger megen vægt på gruppearbejdet. Grupperne har både ældre elever og nye elever; man vil helst ikke have flere end 8 à 10 i hver gruppe.

Eleverne får 2 timers ugentlig almen undervisning foruden den teoretiske undervisning i forbindelse med deres oplæring.

Mindst hveranden uge samles medarbejderne til medarbejdermøde, ligesom de en gang om ugen skal afgive rapport om eleverne i deres gruppe. Man har ikke nogen isoleringscelle på institutionen og anser ikke rømningerne for at være noget stort problem. Hele institutionen er åben, og eleverne kan for så vidt gå, når de vil. Det er navnlig de nye elever, der går en enkelt gang, og navnlig ved forårstid. Sædvanligvis kommer de hjem hen under aften eller om natten. Man regner med, at ca. 20 elever går nogle dage om året. Til rømningerne er der som regel ikke knyttet kriminalitet, men det sker naturligvis, at en elev stjæler en bil, og at politiet bringer ham tilbage. Konsekvensen af rømning er, at eleven ikke får udgangstilladelse i flere søndage. I ganske enkelte tilfælde hensesætter man eleven en nat i politistationen. Endvidere anser man det for pædagogisk rigtigt at lade eleven arbejde de timer ind, som han er gået fra. Det sker sædvanligvis lørdag eftermiddag.

Såfremt institutionen ikke mener at kunne klare eleven, overføres han til enten Tessenberg eller Arburg, idet man på institutionen må erkende, at nogle af eleverne ikke kan tage den frihed, der gives dem på Erlenhof. Man gav iøvrigt udtryk for, at der i Schweiz savnes et specialhjem for psykopater. Lederen af Erlenhof har gennem nogle år planlagt oprettelsen af et behandlingshjem, hvor man havde en af-

deling, der var lukket, en afdeling, der var halvåben, og en, som var åben, således at man gradvis kan give eleverne en mere fri. tilværelse.

3) *Städtische Erziehungsanstalt i Arburg*

er et ungdomshjem for 80 elever i alderen 14-21 år, der er på institutionen i et tidsrum af 3-3½ år. Institutionen er bygget ind i en gammel befæstet klippeborg. I en afdeling, som er forbeholdt udgående lærlinge, og som betragtes som advancementsafdeling, er dørene ikke låsede. Eleverne kan færdes på institutionens område, men hovedporten er låset. I denne afdeling er 9 enkeltværelser og en række fire-sengs værelser.

I hovedafdelingen er elevværelserne 4-mandsstuer. Foruden elevernes værelser er der dagligstue og hobbyrum samt køkken., Hovedafdelingen betragtes ikke som helt lukket og anvendes i en vis forstand til iagttagelse. Dørene ind til elevernes værelser låses ikke af, men kan aflåses. På øverste etage i denne afdeling er der en lukket afdeling med 8 celler med døre, der er aflåst ude fra. Der er gitter for vinduet; i cellen er der foruden seng et bord og en stol samt et skab. Cellen er 2X4,8 m. Ved besøget var der 7 elever indespærret.

Til institutionen er der knyttet landbrug, gartneri, snedkerværksted og en eksternatafdeling, hvor elever kan komme i lære i fag, hvori de ikke kan oplæres på hjemmet. En forudsætning for anbringelsen i denne afdeling er 6 måneders absolut god opførelse.

Institutionen har 20 medarbejdere boende på hjemmet og 5 ude i byen. Der holdes et ugentligt medarbejdermøde, hvor man diskuterer eleverne. En psykiater er knyttet til institutionen og kommer på besøg hver tredje uge. Som straffemidler anvender man så vidt muligt ikke korporlig revselse.

Uanset institutionens beliggenhed, som ikke syntes at friste til rømminger, oplyste lederen, at der i den seneste tid er løbet en del elever. Efter en rømning, som iøvrigt ikke anses for noget odios, får eleven ingen orlov. Efter flere rømminger anbringes han indtil 14 dage i cellen. Hvis rømmingerne fortsætter, sendes han eventuelt til en anden institution. Man har således haft gode erfaringer med udveksling af elever med Tessenberg. Der sker også overførsel til straffeanstalter. Lederen oplyste, at man så vidt muligt giver de elever, som anbringes i cellerne, en forskellig behandling. Han oplyste i denne forbindelse, at i gennemsnit lykkes op-

dragelsen af ca. 70 % af eleverne, medens det går galt for 30 %. I intelligensmæssig henseende er elevmaterialet overvejende under gennemsnittet.

4) *Erziehungsanstalt Tessenberg ved Préles*

modtager 110 elever i alderen 15 til 22 år. Institutionen ligger i 800 m højde i Jurabjergene. Der var påbegyndt opførelse af nye afdelinger til erstatning og udvidelse af institutionen, der i sin tid blev bygget efter fængselsmønster.

Der er 400 tdr. land, hvorfra drives landbrug og gartneri. Endvidere er der snedkerværksted, smedie, malerværksted, skomagerværksted og autoværksted samt skrædderi og systue. De gamle bygninger var i høj grad præget af deres tidligere fængselsindretning, hvorimod den nye afdeling var indrettet i overensstemmelse med de mere moderne retningslinier, som er rådende ved opførelse af nye institutioner i Schweiz. I den nye afdeling er indrettet 18 enkeltværelser af størrelsen 4,20X2,40 m. Værelserne, der ligger på første og anden sal, har centralvarme og vindue på 1,5X1 m. Inventaret består af en seng og et sengebord, en forligger, et skrivebord og stol, skab, reol og der er nydelige gardiner. Værelserne er forsynet med trædøre, der kan låses ude fra, men ikke låses op inde fra. Det blev oplyst, at dørene ikke bliver låsede. Eleverne har ingen nøgle. I den nye afdeling er endvidere en skolestue og en opholdsstue.

I den gamle afdeling er elevernes værelser meget cellepræget. Tidligere havde man mørkeceller; cellerne er nu låst med jernbeslåede døre uden håndtag indvendig. Selve indgangen til afdelingen for de vanskeligste elever er lukket med en 2" jerndør med rigler og svær lås. Det blev oplyst, at der er planer om at ombygge den gamle afdeling, således at den bliver bragt på højde med forholdene i den nye afdeling. Alt dette ombygningsarbejde bliver lavet af institutionen selv.

Landbrugsafdelingen, hvor der bor 17 elever, ligger et stykke vej fra institutionen. Eleverne bor i 4-mands værelser, der er pænt møbleret. Der er endvidere 2 enkeltværelser til de ældste elever og 2 opholdsstuer.

Ca. 80 % af eleverne kommer efter kendelse fra ungdomsdomstolene på grund af kriminelle handlinger. I gennemsnit er eleverne 3-3½ år på institutionen, d. v. s. svarende til den tid, det normalt tager at gennemføre en

lære. Når eleverne ankommer til institutionen, begynder de i en halvåben afdeling.

40 % rømmer indtil 4-5 gange, medens 60 % aldrig rømmer. Efter rømning anbringes eleven i den strengeste og helt aflåsede afdeling i en måned eller 2, alt efter hvilket omfang rømmingerne har taget. Hvis det drejer sig om enkelte rømninger, inddrages alle friheder; stiger antallet af rømninger, sker der som nævnt indsættelse i den lukkede afdeling, og hvis institutionen ikke mener at kunne klare eleven, sker der overførsel til fængsel, såfremt pågældende er fyldt 18 år. I visse tilfælde bliver eleven overført til Arburg.

Institutionen har 36 medarbejdere samt psykiatrisk lægetilsyn hver 14. dag.

Det var svært at danne sig et helt afgørende indtryk af institutionen, men ved besøg på de andre institutioner blev det fremhævet, at man i nogen grad var betænkelig ved at overføre eleverne til Tessenberg på grund af den strenge pædagogiske linie, som blev fulgt på dette hjem, og til at de ydre rammer i hvert fald endnu er alt for fængselspræget til, at institutionen kan fungere tilfredsstillende som opdragelseshjem.

5) *Maison d'Education de Vennes/Lausanne* ligger ca. 10 km fra Lausanne. Det er det eneste statshjem i de franske kantonen. I 1900 blev hovedbygningen indrettet som fængsel og har fungeret som sådan indtil 1942. Institutionen gik over til at være underlagt indenrigsministeriet i stedet for justitsministeriet, og den nuværende ledelse har siden da søgt at lave institutionen om til anvendelse som opdragelsesanstalt, uanset at rammerne ikke kan siges at være velegnede til dette formål. I 1949 blev medarbejderstaben udskiftet med pædagogisk personale.

Der er 50 elever fordelt i 4 afdelinger, herunder en iagttagelsesafdeling, hvor eleverne bliver anbragt ved ankomsten. Der er snedkerværksted, skrædderi, gartneri og landbrug, ligesom en murermester er knyttet til institutionen. Der er fast tilsyn en dag om ugen af en psykolog og en psykiater. Det faste personale består af 7 lærere og 3 håndværksmestre + husligt personale.

Selv om man ved ombygninger har fjernet en del af fængselspræget fra institutionen, er forholdene stadig efter institutionens egne oplysninger i høj grad utilfredsstillende. Eleverne lever i værelser, som i hvert fald i iagttagelses-

afdelingen er aflåsede. Der er ikke nogen egentlig isoleringscelle. I den nye institution, som man har planlagt, har man tænkt sig at indrette to nye pavilloner og et mekanisk værksted, hvorefter den gamle bygning skal anvendes til observationsafdeling. I de nye pavilloner har man beregnet, at der skal være eneværelser på $2,25 \times 3,40$ m. Det er ikke planlagt, at der skal være isoleringscelle. Institutionen er tænkt som helt åben.

De elever, der kommer på institutionen, ligger intelligensmæssigt under gennemsnittet. Det er oplyst, at de karaktermæssigt er meget vanskelige og kommer fra ungdomsdomstolene 1 stort tal. Det blev oplyst, at domstolene i et vist omfang skønner, hvorvidt de kriminelle forhold kan anses for at være af en sådan karakter, at fængselsophold skønnes påkrævet et stykke tid, eller om eleven kan blive anbragt direkte på institutionen.

I iagttagelsesafdelingen er eleverne genstand for en meget dybtgående enkeltbehandling af såvel psykolog, psykiater som hjemmets medarbejdere. De opholder sig 3 måneder i denne afdeling og bliver herefter overført til en af de 3 andre afdelinger, der består af en gruppe, som er i lære på institutionen, en arbejdsmandsgruppe, der ikke kan klare oplæring, og en afgangsafdeling, hvor der bor elever, som arbejder ude i byen. Lærerne afgiver ugentlige rapporter, som gives videre til psykiateren, og 2 måneder efter elevens ankomst drøfter hele staben den enkelte elev, hvorefter der fremsættes forslag om den fremtidige behandling af eleven.

Det er oplyst, at man i videst muligt omfang undgår straffe. Rømninger finder kun sted i meget begrænset omfang. Der har kun været 2 rømninger på 2 måneder. I almindelighed betragter man ikke rømninger som en særlig alvorlig forseelse. Politiet bliver kun underrettet, når det drejer sig om mere alvorlige tilfælde.

Den nuværende medarbejderstab omfatter 5 folkeskolelærere, 2 med en uddannelse, der svarer til fritidshjemslæreruddannelsen, og 1 landbrugskyndig medarbejder, hvortil kommer lederne af værkstederne. Medarbejderne har en arbejdsuge på 5×12 timer.

Eleverne har en teatertrup og andre former for fritidsbeskæftigelse uden for institutionen.

De hidtidige dårlige bygningsmæssige rammer har givet anledning til protester fra medarbejderne. Det blev også oplyst, at det giver anledning til store vanskeligheder, at eleverne

i observationsafdelingen lever direkte op til eleverne, som går ud og arbejder i byen. Det gør det også vanskeligt, at der i observationsafdelingen er låsede døre, medens man så vidt muligt åbner dørene for de ældre elever.

Nævnets almene erfaringer fra besøget i Schweiz må blive, at man der som her står midt i et arbejde på at skabe tilstrækkeligt omfattende og tilstrækkeligt gode rammer for behandlingen af store vanskelige drenge.

Institutionerne Tessenberg og Vennes ligger i dag bygningsmæssigt væsentligt under en ønskelig standard, men begge steder arbejdes med millionprojekter til modernisering. Til gengæld er institutionerne Erlenhof og Gfellergut af en bygningsmæssig standard, der ligger væsentligt over danske opdragelseshjem af samme type. Der kan f. eks. peges på de veludstyrede store eneværelser og på de forbilligede isoleringsrum med forrum og eget toilet på Gfellergut.

Tilsyneladende spillede rømningsproblemet en mindre rolle end herhjemme. Den kendsgerning, at der er isoleringsceller eller lukkede afdelinger på de 4 af 5 hjem, må dog betyde, at man anser det for nødvendigt at råde over rømningsbegrænsende foranstaltninger. En årsag til, at der måske er relativt færre rømninger, kan være, at storbyproblemet ikke er af samme omfang som i Danmark som følge af den mere spredte bebyggelse med 300.000 indbyggere i den største by. Endelig kan man ikke se bort fra den mulighed, at den folkelige opdragelse i almindelighed indeholder faktorer, der modvirker en for vidtgående autoritetsopthævelse. Således syntes f. eks. en almindelig udbredt respekt for arbejdet og for nødvendigheden af sund og naturlig orden at pege i den retning.

Hvad det almindelige pædagogiske miljø på institutionerne angår, forekom arbejdet på Tessenberg ikke hensigtsmæssigt for behandlingen af store vanskelige drenge, idet det væsentligste virkemiddel syntes at være en hård straffende disciplin. På de øvrige institutioner havde man derimod indtryk af et mere intensivt behandlingspræget arbejde, der hvilede på samarbejde mellem medarbejdere og små elevgrupper. I denne forbindelse kan nævnes, at det var ret almindeligt, at medarbejdere tog på ferieture med smågrupper af eleverne, f. eks. i kano om sommeren eller til skihytter om vinteren. Medarbejdermøder med diskussion af elevernes pro-

blemer syntes at spille en større rolle end i Danmark.

Som et særligt træk skal peges på placeringen af institutioner nær ved større byer som Zürich og Basel; specielt arbejdede man på Gfellergut ud fra den forudsætning, at behandlingen af eleverne burde foregå samtidig med, at eleverne havde nær tilknytning til det miljø, hvori deres vanskeligheder var opstået.

E. Sverige.

Som indledning til nævnets besøg i Sverige redegjorde byråchef *Lars Bolin*, kungliga socialstyrelsen, Stockholm, for de svenske erfaringer vedrørende indretningen af og behandlingen på specialafdelinger:

Ungdomsvårdsskolarne er principielt åbne anstalter. På grund af det forøgede antal vanskelige og kriminelt belastede elever med tilbøjelighed til at rømme, har man imidlertid afvejet fra dette princip ved oprettelsen af lukkede specialafdelinger. Med klientlets stigende sværhedsgrad og det stigende antal rømninger krævede også hensynet til den almindelige opinion og til politiet, at der oprettedes flere specialafdelinger. Oprindeligt kaldtes disse isolationsafdelinger, derefter lukkede afdelinger og nu specialafdelinger. Bag ved denne navneændring ligger den tankegang, at der ikke skal være tale om isolation eller om straf, men om afdelinger for specialbehandling af et specielt klientel.

Den første specialafdeling blev bygget i 1948 ved Långanäs yrkesskola. I forbindelse med en lov af 1954, i kraft af hvilken personer under 18 år normalt ikke kan idømmes fængselsstraf, strafarbejde eller forvaring, men i givet fald vil være at anbringe på en ungdomsvårdsskola, er senere blevet bygget 7 specialafdelinger (5 for unge mænd og 2 for unge kvinder), således at man har mulighed for at differentiere eleverne mellem disse efter køn, begavelse og graden af psykiske vanskeligheder.

Med oprettelsen af specialafdelinger er der også skabt bedre muligheder for at differentiere inden for den enkelte institution, så at man undgår det store antal overflytninger mellem institutionerne.

I specialafdelingerne arbejdes efter den lille gruppes princip. Man er nået frem til, at skal der blive tale om en egentlig behandling, må behandlingsgrupperne være så små som muligt. Man begyndte med en afdeling for 12, men det

viste sig snart, at dette var for stor en gruppe, og man er nu gået ned til 8 à 10 fordelt i 8 enkeltværelser + 2 isolationsrum.

Der er visse bygningstekniske indretninger, som tjener til at vanskeliggøre rømninger. Man anser det ikke for muligt at skabe 100 % rømningssikre afdelinger, idet man har stræbt efter at undgå al tidligere fængselspræg i den ydre indretning. Det er således afdelinger, hvor rømningerne er vanskeliggjort, uden at der herigennem øves noget psykisk pres. Man har især interesseret sig for at konstruere sikrede vinduer af hærdet glas med indbyggede stålrammer, så at deres karakter af fængselsvindue bliver maskeret.

En del svenske specialafdelinger er omgivet af et ca. 2¹/₂ ni højt ståltrådshegn, men der findes også afdelinger uden. Hegnet har den fordel, at afdelingens døre om dagen kan være åbne ud til en indelukket; gård eller have, hvilket har en positiv psykologisk virkning. Hegnet forhindrer ikke rømninger, men vanskeliggør dem.

Man har et særligt vagtrum, der ligger placeret således, at det giver overblik over afdelingen. Det er vigtigt, at der er godt lydisoleret. Endvidere må der i selve afdelingen være tilstrækkelige beskæftigelsesrum, for at man kan arbejde med specialafdelingens elever i en gruppe for sig selv. Det er af stor betydning, at man i lukkede afdelinger lægger vægt på et hyggeligt indre miljø: møblering, farver, tekstiler, blomster m. v.

En meget vigtig faktor i behandlingen er *personalet*. Egentlig burde man ikke isolere nogen elev, uden at der fulgte en voksen person med. Havde man tilstrækkeligt personale til dette, behøvede man på den anden side ikke at låse eleverne inde. I hvert tilfælde kræver en specialafdeling et forholdsvis større personale end en almindelig afdeling. Til hver afdeling er knyttet en afdelingsleder, en arbejdsleder og tre praktiske medhjælpere. Der lægges større vægt på udvælgelsen af personalet ved disse afdelinger end ved almindelige afdelinger, bl. a. er afdelingslederstillingen særligt fordelagtigt lønmæssigt placeret og betragtes som en gennemgangsstilling til højere stillinger. Der må altid være 2 i tjeneste ad gangen om dagen og 1 om natten, af hvem der dog ikke kræves vågen vagt, da elevværelserne er aflåsede.

Isoleringsmomentet kræver et ganske særligt sagkyndigt tilsyn, af hvilken grund der er knyttet rådgivende psykiater til alle special-

afdelinger. Man søger at benytte lederen af en nærliggende psykiatrisk klinik, således at man ikke blot drager nytte af psykiateren selv, men af hele det kliniske team.

Fritiden er naturligvis et problem for specialafdelingerne. Også her spiller personalets indsats en afgørende rolle. I denne forbindelse er det vigtigt at understrege, at en lukket afdeling kan anvendes, og ofte bliver anvendt, som en åben afdeling, medens man til gengæld ikke kan anvende en åben afdeling som lukket.

Hvad *erfaringerne* angår, kan som noget positivt fremhæves, at rømningstallet er gået ned. Når rømninger trods alt har fundet sted, er det ikke den ydre tilrettelæggelse, men den menneskelige faktor, der har svigtet. Der var i 1958 ialt på specialafdelinger anbragt 250 elever med 48 ad gangen, og blandt disse forekom ialt 10 rømninger. Det har vist sig, at den lille gruppe har store muligheder for at forhindre massepsykose, som kan opstå i større elevgrupper.

Man har erfaring for, at et ophold på specialafdeling ud over 2 måneder skaber vanskeligheder. Hvis en anbringelse ud over 2 måneder skønnes nødvendig, kræves socialstyrelsens godkendelse. Man må være opmærksom på, at indelåsningen i elevrummene kan forårsage selvmordsforsøg, og at seksualproblemer kan være ret store for dette klientel. Hvis man ikke sørger for rigelig motion og frisk luft, kan det gå ud over elevernes legemlige og psykiske sundhedstilstand. Det har vist sig uheldigt, at afdelingerne både anvendes til første gangs anbringelse og til gensættelse efter tidligere anbringelser. Man arbejder derfor med oprettelse af særlige modtagelsesafdelinger for førstegangsanbragte. Disse skal ikke være så massivt konstruerede og anvendes både til modtagelse og observation.

I de kommende år vil der blive oprettet specialafdelinger ved alle institutioner for unge mænd over skolealderen, bortset fra 2 eller 3. Der arbejdes med planer om særlige specialafdelinger til modtagelse af elever, som har en politisag løbende. Disse afdelinger regner man med at placere i en afstand af 20—30 km fra de 3 større byer, Stockholm, Gøteborg og Malmø, eventuelt i forbindelse med en eksisterende ungdomsvårdsskola.

Det pædagogiske nævn har besøgt 8 svenske ungdomsvårdsskolan af hvilke 3 for unge mænd og 2 for piger skal nærmere beskrives:

Hammargårdens yrkesskola ved Drottning-

holm (ca. 15 km fra Stockholm) er indrettet til at modtage mandlige elever i alderen 15—18 år. Institutionen er under ombygning, og det er tanken, at man på denne institution vil forsøge en korttidsbehandling af eleverne. Forsøget er i pressen fejlagtigt blevet forvekslet med den engelske short-sharp-shock-behandling (se side 23). Det er ikke meningen at efterligne det engelske system, behandlingen skal hverken være short eller sharp. Det er meningen, at eleverne skal have en ret lang samlet behandling, men kun være en kort tid på institution, medens der til gengæld gøres et meget intensivt efterværnsarbejde, der indledes under institutionsopholdet.

Om baggrunden for det forsøg, der er påbegyndt på Hammargården den 15. oktober 1959, oplystes det, at man ved vurderingen af elever, der begår kriminelle handlinger, må sondre imellem elever, hvis udvikling viser tidlige tegn på adfærdsvanskeligheder, og sådanne elever, som først i puberteten »eksploderer« i en enkelt kriminel handling eller to. Sidstnævnte elever behøver sædvanligvis ikke så lang tids institutionsbehandling. Det er meningen, at de skal være på institutionen i 3 måneder og derefter udplaceres i en familie og arbejdsplads i nærheden af institutionen, således at kontakten med forstander og medarbejdere kan opretholdes. Hvis de begår nye kriminelle handlinger, kommer de tilbage til institutionen til en stabiliserende behandling i ca. 14 dage, hvorefter de udplaceres igen. Hvis de derefter begår overtrædelser påny, tager man det som et indicium for, at de trænger til længere tids institutionsbehandling, og de kommer derfor til en anden ungdomsvårdsskole.

Det er ikke tanken, at man på Hammargården vil begynde nogen intensiv psykologisk-psykiatrisk behandling, men give dem en støtte-terapi. Der vil heller ikke blive givet dem nogen egentlig oplæring. Man ønsker blot at få dem bort fra det dårlige miljø, de har levet i i storbyen, og dertil rehabiliterer dem fysisk og give dem en vis arbejdsstræning. De skal leve i små grupper på 8 à 10 elever i hver sin bygning med hver sit personale.

Hurtigst muligt efter anbringelsen søger man gennem samtale med den enkelte elev at indstille denne på hans kommende arbejde og placering efter udskrivningen.

Hovedparten af eleverne kommer fra Stockholm og omegn. For de elever, der kommer fra fjernere beliggende byer, indledes kontakt pr.

korrespondance med deres kommende tilsynsværge og efterværnskonsulent, ligesom disse elever midt i institutionsopholdet sendes på hjembesøg, for at de på stedet kan drøfte deres kommende placering i arbejdsplads med tilsynsværge og efterværnskonsulenten.

Der skal være to specialafdelinger, 1 modtageafdeling og 1 behandlingsafdeling, der begge skal være lukkede.

Da nævnet besøgte institutionen, var kun 2 af de planlagte 5 afdelinger i brug. En stod umiddelbart for at skulle tages i brug, og to var under opførelse. Endvidere var der en værkstedsbygning, der er opført af hjemmets håndværksmestre og elever, og en gymnastiksal. Afdelingerne ligger spredt; den nye specialafdeling ligger placeret for sig selv inde midt i skoven. Nævnet beså en ny afdeling, som netop var taget i brug for 9 elever. Det var en lav bygning, hvor eleverne boede i to-mandsstuer på 3,45 × 3,45 m. Der var et bordtennis- og et rygerum samt en kombineret spise- og opholdsstue, der lå således, at der var direkte adgang fra alle elevværelserne til opholdsstuen. Denne bygningsform, der er almindelig for de nye små svenske afdelinger, giver en samlet og hjemlig atmosfære, samtidig med at den er pladsbesparende. Elevværelserne havde lås indvendig. Vinduerne kunne ikke åbnes af eleverne. Der var en nydelig seng, og alt var holdt i lyse pæne farver.

Den gamle hovedbygning anvendes som afdeling for 11 elever, der bor i 2 og 3-sengsstuer. En midlertidig barakafdeling (en velindrettet, men billig standardbygning af træ, som den svenske stat anvender til forskellige offentlige formål), blev i øjeblikket anvendt til at tage overbelægningen på hovedafdelingen og blev betragtet som afgangsafdeling. Der var pæne 2-mandsstuer på 3,30 × 3,40 m med nydelige skriveborde, skabe og pæne senge med forliggere. Det blev oplyst, at den ikke er bygget som elevafdeling. Der er f. eks. ikke plads til beskæftigelse af eleverne i selve bygningen, og man overvejer senere at anvende den til personaleboliger.

De to sær-afdelinger, der var under opførelse, bliver ganske ens og indrettes til 8 elever med eneværelser på 2,25 × 3,00 m. Der bliver værkstedslokale i samme plan som elevværelserne, et vagtlokale, to sygeværelser, samtalerum og opholdsstue. Det er endnu ikke afgjort, om der skal være trådhegn omkring afdelingerne.

Det blev oplyst, at personalet omfatter rektor, to assistenter (nærmest svarende til vore overlærerstillinger), tre yrkesmestre, en gartner, fire vårdere og en tilsynsmand. Eleverne bliver så snart som muligt psykiatrisk undersøgt, for at man kan få afgjort, om de er egnede til korttidsbehandling. Eleven ved, at han kun skal være der i 3 måneder og forberedes på hurtig udskrivning. Eleverne beskæftiges enten på et snedkerværksted, hvor man for tiden har sengeproduktion til hjemmets brug, eller på et knallertværksted, hvor man udfører reparationer for private kunder. Endvidere er der gartneri, hvor også nogle af eleverne beskæftiges. Ved udskrivningen placeres eleverne som regel i arbejdsmandsarbejde. En hel del bliver medhjælpere på lastbiler og en del sømænd, især på mindre skibe. I Göteborg er beskæftiget en efterværnskonsulent, som har kontakt med de elever, der bliver sømænd, og som har et logi, hvor nogle elever kan bo, medens de venter på hyre.

Institutionen har psykiatrisk lægetilsyn en gang om måneden. Til korttidsbehandlingen kommer en psykolog en dag om ugen som konsulent, ligesom en af assistenterne er psykologuddannet.

Det blev oplyst, at rømningsproblemet ikke spiller nogen større rolle for institutionen.

Långanäs yrkesskola ligger overordentligt smukt på en halvø ved Eksjö i Småland. Institutionen består af en hovedafdeling, en lukket afdeling, en alkoholikerafdeling, en halvåben afdeling og en åben afdeling. Den er beregnet til at modtage 56 elever i alderen 18-21 år, den gennemsnitlige anbringelsestid er 8 måneder. Alle eleverne har begået kriminelle handlinger. 50-60 % af dem er arbejdsuvilige omstrejfer, den øvrige del rent kriminelle.

På hjemmet anbringes som regel elever, som har svært ved at klare sig på arbejdsmarkedet, en del af dem er sinker, og som nævnt har man en speciel afdeling for unge alkoholikere. I Sverige har man det sidste år haft og har stadig en forholdsvis stor ungdomsarbejdsløshed. Den rammer som regel først den type elever, der anbringes på Långanäs, som med den stigende mekanisering har stadigt sværere ved at klare fabriksarbejde og desuden har svært ved at falde ind i samarbejdet på en erhvervsvirksomhed. Med lediggangen følger drikkeri og berigelsesforbrydelser, f. eks. motortyverier o. lign. De dømmes ikke til anbringelse på Långanäs,

men tiltale frafaldes på betingelse af anbringelse på en yrkesskole. De fleste af eleverne ligger under middel med hensyn til begavelse. Mange af dem har før anbringelsen gået i hjælpeklasser, og nogle er skoleretarderede på grund af skulking.

Den lukkede specialafdeling ligger i udkanten af institutionens bebyggede område lige op til en skov. Den blev taget i brug i 1949 og var den første specialafdeling på svenske ungdomsvårdsskoler. Den er omgivet af et ståltrådshegn med pigtråd foroven, ca. 2¹/₂-3 m højt. Døren i heget er altid lukket, hvorimod døren til selve huset står åben om dagen, så der er adgang til en smuk have. Det er gjort for at give afdelingen mindre fængselspræg.

Selve afdelingen er en et-etages bygning. Udvendigt på huset sidder 3 projektører, der bruges ved rømningsforsøg. Der er 9 eneværelser, et opholds- og spiserum og et vagtlokale. I kælderens er der snedkerværksted og et par lokaler, der anvendes til arbejde med cementstøbning. Elevværelserne er 2,24X3,01 m. Korridorbredden er 1,45 m, højde fra gulv til loft 2,41 m. Værelserne gjorde et venligt indtryk, der var en seng med forligger, bord og stol og gardiner for vinduerne, som har stærkt glas med træsprosser på tværs beklædt med jern. Ruderne er 42X21 cm. Døren, der var forsynet med beslag om låsen, havde intet håndtag indvendigt.

Der er 4 husfædre og arbejdsledere, som bor ved siden af specialafdelingen, og som kun har at gøre med eleverne i denne afdeling. Om dagen er der altid to medarbejdere til stede, om natten en. Eleverne beskæftiges med snedkeri, bådebygning, havearbejde og gartneri inden for området og med skovarbejde *uden for* institutionen. Endvidere har man for de største og kraftigste af eleverne fundet beskæftigelse med at lave fliser m. m. af cement. Det viste sig, at det lettere snedkerarbejde ikke lagde tilstrækkeligt beslag på kræfterne hos denne type elever, hvorfor man søgte frem til det mere hårde cementarbejde. Endelig laver man planteskolearbejde for skovdirektoratet og modtager en udmærket betaling herfor.

Anbringelse i specialafdelingen kan ske direkte, når det drejer sig om særligt vanskelige elever. Endvidere anbringes elever fra den halvåbne eller åbne afdeling efter flere rømninger. Anbringelsen varer som regel 2 måneder, og beslutning herom træffes af rektor i samråd med formanden for tilsynsrådet. Nogle af elevvæ-

relserne anvendes som isoleringsrum og er noget mere spartansk udstyrede end de andre, men af samme størrelse. Isolering kan ske i indtil 3 døgn efter beslutning af rektor, og i indtil 6 døgn efter beslutning af formanden for tilsynsrådet.

Eleverne låses inde på deres værelser kl. 21 hver aften. Man søger iøvrigt at gøre samværet mellem medarbejderne på denne afdeling og eleverne så intimt og familiært som muligt, og man oplever ofte, at der skabes en meget nær tilknytning mellem eleverne og husfaderen. Efter et par måneders ophold forsøger man at lade eleverne komme ud, f. eks. på fisketur uden opsyn. Hvis forsøget forløber uden vanskeligheder, bliver de overført til hovedafdelingen. Man har ikke haft rømninger i de sidste 2-3 år fra afdelingen, men det er tidligere forekommet af og til.

En bygning, som lå midt mellem hovedbygningen og specialafdelingen, fungerer nu som helt åben afdeling. Der bor 5-10 elever, som har vist god opførsel, og det betragtes som en belønning at anbringes der. Eleverne på denne afdeling bruges som forbilleder for de andre elever på institutionen. Derfor kræver man også reglementet strengt overholdt, f. eks. spisetider o.s.v. På den anden side søger man at skabe en mere familiær stemning på afdelingen og har således fast familieaften med husmoderen og en assistent i afdelingens opholdstue. Eleverne bor i 2-sengsstuer, der virker pæne og hyggelige, selv om afdelingen er ret gammeldags.

I en bygning, der lå ved siden af hovedafdelingen, var der gymnastiksal, bad og bordtennisal.

Vedrørende alkoholikerafdelingen oplystes det, at det efter ophævelsen af den svenske spiritusrationering viste sig, at det var nødvendigt at oprette en sådan afdeling. Den er for 8 elever. Det er den eneste afdeling af denne art i Sverige. Drankerhjemmene vil ikke modtage de unge alkoholikere. De anbringes på afdelingen i 8-9 måneder og er under fast kontrol af en psykiater og en almindelig læge og får medicinsk afvænningskur. En forudsætning for anbringelse i alkoholikerafdelingen er et overordentligt stort spiritusmisbrug. Man har haft elever med leverskader og en enkelt med delirium.

Alkoholikerafdelingen, der blev færdigbygget i 1959, er indrettet til 8 elever. Afdelingen er helt lukket, men ikke omgivet af hegn. Der

er 8 enkeltværelser, en hyggelig opholds- og spise-stue med pæne moderne møbler og fjernsyn. Elevværelserne var 2×3 m. Dørene havde beslag, meget svær lås og intet håndtag indvendig. Vinduerne var som i den anden specialafdeling, løvrigt virkede værelserne venlige; der var gardiner og lyse farver på væggene. Foruden seng med forligger var der under vinduet et langt skrivebord ophængt på væggen, hvilket virkede let og gav mere plads.

I den ene ende af afdelingen var en speciel isoleringsafdeling med egen indgang. Der var 2 celler, hvoraf den ene fungerede som detentionslokale for stærkt berusede nyankomne. En del af gulvet udgjorde en sovebriks, der skrånede ned imod en i gulvet anbragt afløbsrist. Der var en madras, men ellers intet inventar, og et lille vindue. Den stålbeklædte dør havde intet håndtag. I den anden celle var der en seng til at slå ned og en stol og et bord.

I kælderens var der bordtennis og beskæftigelsesrum. Eleverne er normalt ude om dagen og arbejder i gartneriet og ved jordarbejde, og man lægger vægt på at beskæftige dem så intenst som muligt.

Det har kostet 350.000 sv. kr. at bygge denne afdeling.

Institutionens samlede personale omfatter ialt 35 personer, heraf 6 løse medarbejdere. Der er foruden rektor 3 assistenter, 2 yrkeslærere, 1 landbrugsleder, 1 yrkesmester, 1 bogholder, 1 arbejdsformand, 1 vagt, 1 husfader, 2 førstevårdere og 7 vurdere + diverse køkken- og rengøringspersonale. Der er psykiatrisk lægetilsyn en dag hver 3. uge.

Beskæftigelsesmulighederne omfatter landbrug, gartneri, snedkeri og mekanisk værksted. Der gives ingen skoleundervisning, men teori i forbindelse med beskæftigelsen, svarende til teknisk skoleundervisning.

Fagared yrkesskole ved Lindome ligger ca. 20 km syd for Göteborg. Institutionen modtager 53 normalt begavede kriminelle elever i alderen fra 15 til 18 år. De kommer væsentligst fra storbyerne.

Institutionen er oprettet i midten af forrige århundrede af en velgørende forening, der drev den indtil 1938, da Göteborg stad købte den og placerede den ved Lindome. En væsentlig del af bygningerne stammer fra denne tid. I 1949 overtog staten skolen. Den består af 4 afdelinger, 2 halvåbne for henholdsvis 22 og

15 elever, en helåben af gangsaf deling for 8 elever og en specialafdeling for 8 elever. En sikringsafdeling (utredningshem) er under opbygning.

I den gamle hovedbygning bor 22 elever. I denne afdeling er der kontor, psykiaterværelse og mødeværelse for bestyrelsen. Endvidere er der 2 meget store opholdsrum, en gymnastiksal og et bordtennisrum. Ovenpå bor eleverne i eneværelser på 2,0X3,15 m. I værelserne er der foruden stålseng og håndvask en skrivemåle under vinduet, der samtidig fungerer som bord; endvidere er der sengeforldiger og en stol. At institutionen er halv åben, betyder, at der ikke er foretaget særlige sikringsforanstaltninger på døre og vinduer, men at der altid er en medarbejder på afdelingen. I denne afdeling, som er opdelt i 2 grupper på henholdsvis 14 og 8, er der bordtennisrum til hver gruppe, samt opholdsrum og hobbyrum. Institutionens køkken ligger også i denne afdeling, og her foregår delvis oplæring af 8 elever, der kommer fra alle afdelinger, i madlavning, bading m. v. med henblik på uddannelse til skibskok. Endelig er der 1 denne afdeling en sygeafdeling, der består af et sygeværelse og et lægeværelse. Der er således fast lægetilsyn hver uge, ligesom der er knyttet en sygeplejerske til institutionen. Det psykiatriske lægetilsyn omfatter også et ugentligt besøg. Denne afdeling virkede stor til antallet af elever, og det blev da også oplyst, at den oprindeligt er bygget til 40 elever.

Et lille stykke fra hovedbygningen ligger en ny barakbygning, der fungerer som afgangsafdeling for 8 elever. Der bor ingen medarbejdere, og eleverne spiser sammen med institutionens øvrige elever. De bor i 2-mandsstuer på 3,35X3,35 m i forholdsvis hyggelige værelser. Endvidere er der opholdsrum.

En halvåben afdeling for 15 elever ligger et stykke væk fra hovedbygningen. I nederste etage er der 2 store opholdsrum og en spisesal, i opholdsstuen er der fjernsyn. I kælderens er indrettet en lille teatersal, som navnlig bliver anvendt til filmforevisninger, samt bordtennisrum og douche. Oven på bor eleverne i 4-mandsværelser.

Endnu længere væk fra hovedbygningen ligger en specialafdeling for 8 elever. Der er intet hegn omkring bygningen, men afdelingen er fuldstændigt lukket. Der er foruden 2 værksteder en pæn spisestue og opholdsstue, som går ud i eet, toiletter, en stor vagtstue, der er

således beliggende, at den giver udsyn over det meste af afdelingen, samt eneværelser til eleverne på 2,90X2,30 m. I eneværelserne er der foruden seng med forligger hængeskrivebord med stol, samt rustfri håndvask. Vinduerne var de sædvanlige svenske sikringsvinduer, ingen håndtag på døren indvendig. Eleverne er låst inde om natten. Det blev oplyst, at man lægger megen vægt på at gøre denne afdeling så rummelig som muligt. Det er meget betydningsfuldt, at der er god plads, for at eleverne ikke i alt for høj grad skal føle indespærringen. Man er i og for sig tilbøjelig til at mene, at det havde været bedre, om denne afdeling havde været omgivet af et hegn, således at der havde været mulighed for, at eleverne kan færdes ude. I øjeblikket har man kun den mulighed at lade dem spille krocket og boldspil lige uden for institutionen. Også af hensyn til personalet ville det være gavnligt med et hegn. Det er et voldsomt pres for medarbejderne ustandseligt at skulle være på vagt overfor eleverne, og det skader behandlingen.

Eleverne beskæftiges dels i et snedkerværksted, dels i et metalværksted, hvor de arbejder på akkord. Årsag til anbringelsen i denne afdeling er almindeligvis rømminger, dog at man ser bort fra det, man kalder debutantrømminger. I specialafdelingen er der 2 isoleringsrum, som ligger adskilt fra de øvrige elevværelser og har særskilt indgang. De er på 2,37X3,20 m. Inventaret er en seng og et bord, der hænger på væggen, og ellers intet. Der er intet håndtag i døren, men derimod vanlige svenske vinduer.

Man har gode erfaringer med elevernes anbringelse i den lukkede afdeling, mange af dem falder til ro. På hjemmet havde man den opfattelse, at det navnlig hænger sammen med, at det drejer sig om en lille gruppe på kun 8 elever.

Et godt stykke vej fra institutionens hovedbygning ligger 2 røde træbygninger, der anvendes til værksteder. Der er et metalværksted, der udfører bestillingsarbejde, bl. a. for telegrafvæsenet. Man anser det for værdifuldt at have bestillingsarbejde også af pædagogiske grunde, da eleverne derved lærer at forstå nødvendigheden af hurtigt arbejde og arbejde til bestemt tid. På værkstedet laver man meget varieret metalarbejde.

Endvidere er der et svejseværksted og et snedkerværksted, hvortil kommer, at 8 elever arbejder i landbruget. Endelig er der som **tid-**

ligere nævnt 8, der arbejder i institutionens køkken, der tager imod bestillinger på mad fra de omkringboende.

I forbindelse med oplæring på værkstederne giver yrkeslærerne teoretisk undervisning til eleverne, nogenlunde svarende til vor tekniske skole. Der undervises også i svensk.

Man har tidligere haft et bilværksted, men nedlagde det, fordi eleverne, der gennemgående kun er 1 år på institutionen, ikke kan nå at få ordentlig oplæring på denne tid.

Ved siden af værkstederne ligger 4 nye medarbejderboliger, der hver består af 3 værelser + køkken, og som er på 60 m².

I udkanten af institutionen er en ny specialafdeling under opbygning. Den skal fungere som utredningshem og er bygget efter ganske samme mønster som den tilsvarende afdeling på Hammargården.

Foruden elevværelserne, der er på 2,25 X 3,00 m, er der et beskæftigelsesrum, et opholdsrum og et værksted. Endvidere er der et isoleringsrum og et sygerum. Elevværelserne har døre af massivt træ, og låsene har 2 rigler af cylindrisk form, som kan rotere om deres egen akse, således at udbrudsforsøg med fil eller nedstryger altid vil mislykkes. Isoleringsrummet har cement i loftet, indbygget lampe i loftet og ellers intet lys.

Der er på Fagared ialt 32 medarbejdere, hvortil kommer, at der beregnes at skulle være 4 medarbejdere i den nye afdeling. Om det pædagogiske arbejde på hjemmet blev oplyst, at man søger gennem hyppige samtaler med eleverne at etablere et godt forhold mellem eleverne og personalet. Kun de vanskeligste rømmere går til specialafdelingen, som man på institutionen ikke må true eleven med. Man vil helst ikke flytte for meget rundt med eleverne mellem afdelingerne, ligesom man meget nødtigt vil overflytte eleven til andre institutioner. Specialafdelingen bør kun anvendes af institutionen selv, og den bør ikke være fuldt optaget af elever. Man har prøvet, og med godt resultat, at overføre elever direkte fra specialafdelingen til den helt åbne afdeling.

Med hensyn til straffemidler blev det oplyst, at det almindelige er nægtelse af udgangstilladelse, i svære tilfælde anbringelse i specialafdelingen. Hvis en elev er rømt og bliver kørt tilbage af politiet, således at der bliver udgifter på hans transport, lader man ham ofte selv betale disse udgifter.

Resultatet af en efterundersøgelse, som man

har foretaget for nogle år siden, har vist, at omkring 60 % af eleverne havde klaret sig. I de seneste år kunne man dog næppe oplyse så gode resultater.

Ryagårdens yrkesskola ved Örkelljunga modtager 71 psykisk vanskelige piger i alderen 15 til 21 år, hvoraf de fleste ligger i aldersklassen 16—17 år. De er fordelt på 6 afdelinger, en modtagelses- og observationsafdeling for 8 elever, en halvåben afdeling til 17 elever, en lukket specialafdeling til 8 elever, 2 afdelinger, der ligger 3 km borte fra hovedbygningen med henholdsvis 20 og 10 elever i hver, samt endelig en afdeling til 8 elever i Landskrona, der nærmest fungerer som lærlingepension.

Den lukkede afdeling ligger et stykke fra hovedafdelingen. Det er et lavt hus. Der er intet hegn omkring, og det virker ikke opsigtsvækkende eller fængselsagtigt, når man ser det fra landevejen. Det består af 3 længer omkring en have. På den 4. side er et plankeværk med pigtråd foroven, idet man i et vist omfang er nødt til at beskytte pigerne imod indtrængen udefra. Man har endnu ikke oplevet nogen rømminger.

Afdelingen virker moderne og tiltalende, men lidt indeklemt. Det er nævnets opfattelse, at en så lille afdeling ikke egner sig til at bygges i længer, men at man opnår en mere fri beliggenhed ved at placere en enkelt bygning i en indhegnet have.

Indvendig er den lukkede afdeling indrettet med 8 elevværelser og en pæn daglig- og spise-stue. Enkeltværelserne er 2,84 X 2,25 m. De er hyggeligt indrettede med pæne gardiner, seng, kommode, bord og stol samt vask på hvert rum. Vinduerne er de sædvanlige i lukkede svenske afdelinger. Døren har beslag på låsen, men er forsynet med et håndtag indvendig. Lidt adskilt fra de øvrige ligger 2 isoleringsrum. I disse er der kun en seng med madras og et klapbord, og døren har intet håndtag indvendig. Her kan meget vanskelige elever anbringes i indtil 3 dage, når de er over 15 år og indtil 6 dage, når de er over 18 år.

I specialafdelingen anbringes de allervanskeligste elever og rømmere. Rektor træffer bestemmelse om anbringelse i specialafdelingen i samråd med den til hjemmet knyttede psykiater, som kommer på den lukkede afdeling en gang om ugen. Hver 14. dag har man besøg af en psykologisk konsulent. Der er indrettet særligt rum til psykiater og psykolog.

I bygningen er der et serveringskøkken med

særlig indgang. Der er elektrisk komfur og køleskab. Der er endvidere et hobbyrum, hvor eleverne ved nævnets besøg arbejdede med vævning og kurvefletning. Endvidere lader man eleverne arbejde i den lille have i inde-lukket, ligesom de af og til får lov til i samlet flok at foretage spadsereture i omegnen, naturligvis under ledsagelse af personale.

Der er rygeforbud på afdelingen.

Rektor oplyste, at man fra hjemmets side betragtede afdelingen som et nødvendigt onde. De elever, som anbringes der, har alle været seksuelt aktive, nogle homoseksuelle. Andre er narkomaner. Enkelte elever, som var anbragt i den lukkede afdeling, var hjemmet simpelthen ængstelige for at overføre til den åbne afdeling, fordi man følte sig overbevist om, at det ville medføre en voldsom uro i elevflokket. Man ville gerne gøre mere ud af en mere intensiv psykiatrisk behandling, end det i øjeblikket er muligt. Der er da også normeret en stilling til en fuldtids psykiater, men det er umuligt at få stillingen besat.

Rektor oplyste, at anvendelsen og tilstedeværelsen af en specialafdeling ikke er ment som en straf, men tænkt som en støtte for eleverne.

Personalet ved denne afdeling omfatter 4 værdere, heraf 1 mandlig, samt 1 kvindelig afdelingsleder.

Den gamle hovedbygning er en toetages bygning, der fungerer som halvåben modtageafdeling. Yderdøren er lukket, men værelserne åbne. Opholdstiden i denne afdeling er sædvanligvis 3 uger, og den anvendes til nye elever, der ikke tidligere har været på institution, og som sædvanligvis volder vanskeligheder mellem institutionsvante elever. Hertil kommer enkelte elever med disciplinære vanskeligheder, som man ikke mener at kunne anbringe i åbne afdelinger.

Institutionen er præget af store og venlige opholdsstuer, enkeltværelser på ca. 8 m² og hyggelige haver og græspeteener.

Afdelingen i Landskrona, der er indrettet i et tidligere hjem for drenge, er en udskrivningsafdeling. Det er en fordel, at man kan holde eleverne borte fra et mere storstadspræget miljø. Eleverne har arbejde i byen og kommer hjem om aftenen som til et pensionat; de har fast udgangstilladelse to gange om ugen og om søndagen til kl. 22. Der er ansat 2 medarbejdere, som har et udmærket samarbejde med arbejdsanvisningen i byen, ligesom de sørger

for at give eleverne en effektiv erhvervsvejledning. De elever, der anbringes der, flyttes som regel allerede efter ca. 3 måneder fra Ryagården til Landskrona for at undgå institutionstilpasning.

Foruden elevafdelingerne omfatter Ryagården en kontor- og personalebygning, forskellige medarbejderbygninger samt en bygning med arbejdslokaler til kunsthåndværk og syning. Hjemmet har ansat en meget dygtig kvindelig medarbejder som leder af kunsthåndværket.

Foruden kunsthåndværk og syning omfatter beskæftigelsesmulighederne arbejde i landbrug, som er overordentligt populært blandt eleverne, gartneri, oplæring i bageri, vaskeri og skolekøkken. Bageriet og vaskeriet beskæftiger hver 4 elever, under ledelse af faglærere. Eleverne har fast arbejdstid fra 8 til 16. Bageriet har en årlig omsætning på omkring 20-22.000 kr., men kunne omsætte det dobbelte, såfremt man havde plads dertil, hvorfor man da også tænker på at udvide bygningen. Oprindeligt havde man bageriudsalg på selve institutionen, men det har man ikke længere, varerne leveres ned til byen. Også vaskeriet har meget arbejde for fremmede.

Eleverne har forskellig arbejdsfortjeneste. I køkkenet får de 2 kr. om dagen. I kunsthåndværket arbejder de på akkord. Ved landbruget får de ca. 11 kr. om ugen + ekstrabetaling for overarbejde.

Eleverne repræsenterer alle former for intelligens, svingende fra 70 og helt op til 140. De har alle været seksuelt aktive. Der sker ikke nogen afdelingsmæssig sondring mellem svagt begavede og normalt begavede, ligesom der heller ikke sker nogen differentiering i grupper efter type.

Rømningerne er ikke noget stort problem for hjemmet. I 1958 havde der således været 12 rømninger omfattende ialt 22 piger.

Rektoren anså udplaceringen af eleverne for at være et større problem end rømningerne, således var for nylig en elev rømt i panik over, at hun skulle udskrives og stå på egne ben.

Eleverne får ikke egentlig skoleundervisning og kun en smule teori i forbindelse med oplæringen. Man har dog planer om eventuelt at gennemføre en skole med 9. skoleår.

Medarbejderstaben ved Ryagården ser således ud: Foruden rektor er der 1 afdelingsleder, 4 assistenter, 4 faglærere, 1 landbrugsleder, 1 gartner, 1 vaskerilærerinde, 1 håndværksme-

ster, 5 husfædre, 14 vårdere, 2 håndværkere, 1 bogholder, 1 kontorist, 1 nattevagt, 2 arbejdsformænd og 4 rengørings- og køkkenmedhjælpere.

Eknäs yrkesskola i Enköping er et hjem for psykisk vanskelige piger i alderen 14 til 16 år. Der er plads til 27 elever.

Man har oprettet en helt ny modtageafdeling for 8 piger. Den er lukket, men kan efter omstændighederne anvendes som en åben afdeling.

Hovedafdelingen, hvor der bor 18 elever, er halvlukket. Der bor 9 i hver etage i enkeltværelser på 1,80×2,90 m. Der er en meget smuk og rummelig opholdsstue, en hyggelig spise-stue, en stue til stille beskæftigelse samt et skabsrum, hvor elevernes tøj låses inde. I kælderens er der hobbyrum med bordtennis.

I elevværelserne er der en seng, kommode, en klap med skuffe ved vinduet og en stol.

Specialafdelingen, der er lukket, er i to etager og ligger lidt fra hovedbygningen. Yderdøren er aflåset. Der er i underste etage et stort spisekøkken, 2 modtage- eller sygeværelser, som er aflåst; de er 2,60×2,25 m og forsynet med en seng og et bord og selvstændigt w. c. Vinduerne er de sædvanlige svenske med stålforstærkede sprosser. I underetagen er der en systue. Dørene til køkken og systue er aflåsedede, og der er tremmer for vinduet fra systuen til hallen.

På anden sal lå elevværelserne placeret med direkte adgang til en stor og hyggelig opholdsstue med 3 store vinduer, alle med armerede tværsprosser. Elevernes værelser er 3,10×2,30 m. Døren har ingen håndtag indvendig og beslag omkring låsen. Der er en seng, et bord, en stol og et skab, der hænger på væggen. Hvert rum har håndvask. Værelserne virkede hyggelige. Endvidere er der et vagtrum og 2 isoleringsrum. De sidste anvendes højst 3 døgn ad gangen i tilfælde af rømminger. Det oplystes dog, at de benyttedes meget sjældent.

Man anser den lukkede afdeling for et nødvendigt onde, men mener dog at det kan være pædagogisk værdifuldt at begrænse visse elevers frihed, idet de derved kan opnå en større tryghed. Endvidere betonedes det, at behandlingen af disse meget vanskelige piger kan blive umuliggjort, såfremt medarbejderne samtidig med, at de skal søge ind til elevernes problemer og finde en løsning på dem, stadigt skal søge at forhindre dem i at stikke af. Endelig blev det understreget, at alternativet til den

lukkede afdeling ofte er anbringelse i et fængsel eller sindssygehospital. Imidlertid bør afdelingen kun i det omfang, det er påkrævet, benyttes som lukket afdeling, og i praksis har man kun anvendt denne afdeling som lukket i 2 af de 10 måneder, den har eksisteret.

Med hensyn til det pædagogiske arbejde lagde rektor vægt på at skabe et varmt forhold mellem eleverne og medarbejderne for at medvirke til, at eleverne skal identificere sig med de voksne. Man må søge at forandre eleverne, og derfor er atmosfæren meget afgørende. Det er derfor nødvendigt at have små institutioner og små grupper, der kan have hver sit særpræg. Man skal være accepterende og tolerant, og den ret strenge kontrol, man er nødt til at have, kan også udnyttes til at skabe tryghed hos den unge. Grupperingen af eleverne er overordentlig vigtig. Det er således værdifuldt at være omhyggelig med at udvælge, hvem der skal bo sammen, og hvem der skal arbejde sammen. Det er også nødvendigt meget nøje at udvælge den medarbejder, som eleven naturligt bør knyttes til, og den behandlingsmetode man bør foretrække.

Når eleverne kommer til hjemmet, er de som regel dårlige både i skolen og til arbejde. Derfor starter eleven ved ankomsten hos arbejdsrådgiveren, som afgiver diagnose, og derefter placeres eleven i en arbejdsgruppe, hvor hun vurderes for endelig i den sidste periode at få en egentlig arbejdsstræning.

Man lægger megen vægt på regelmæssige konferencer mellem medarbejderne en gang om ugen i 2-3 timer ad gangen, hvor man gennemgår udviklingen og vurderer eleverne. Desuden holdes møder, hvor elever og medarbejdere i fællesskab drøfter institutionens daglige liv. Der skabes herved bl. a. mulighed for at begrunde nødvendige påbud over for eleverne.

Rektoren, der er uddannet som psykolog, har en ugentlig gruppesamtale med eleverne, opdelt i 3 grupper. Hun deltog i samtalerne, der kan dreje sig om alle mulige emner, på ganske lige fod med eleverne uden nogen ydre placering over dem. Dette giver hende et meget intimt indblik i elevernes problemer. De elever, som ikke åbner sig under gruppesamtalerne, søger hun individuel kontakt med.

Man havde et ret godt indtryk af de resultater, som man har haft inden for de sidste 5 år, og kunne oplyse, at ca. 50 % af de udskrevne elever var det gået godt, 25 % kun nogenlunde,

resten var det enten gået dårligt, eller det havde vist sig, at de retteligt hørte hjemme på sindsygehospitalet.

Eleverne er beskæftiget: ved vævning, vaskeri, i køkken og ved landbrug. Deres normale arbejdstid er fra 8 til 17, og de får 2 kr. om dagen i lomme penge. Man praktiserer i vidt omfang at udplacere eleverne i kontrolleret familiepleje. I øjeblikket har man 15-16 familier i hjemmets nærhed, der for en betaling af 100-150 kr. månedlig tager en elev i pleje, hvorved forudsættes, at pigen arbejder i det omfang hun kan. Denne behandlingsform anvendes over for piger, som ikke kan anses for egnede til den kollektive behandling, men man anser det også for at være en udmærket overgang til elevernes udskrivning til friere forhold.

Der er kun få rømminger fra institutionen. (2 inden for de sidste 4 måneder før nævnets besøg). Hjemmet har en rådgivende psykiater og en psykolog, som kommer et vist antal timer om ugen som konsulent til institutionen, og som har specielle opgaver inden for psykoterapien.

Medarbejderstaben ser således ud: Foruden rektor, 2 assistenter, 2 yrkeslærere, 1 vaskerilærerinde, 1 arbejds terapeut, 1 landbrugsleder. 2 husmødre. 4 værdere og en arbejdsformand.

Om de *almindelige erfaringer*, som nævnet indhøstede ved studiebesøg i Sverige, kan iøvrigt siges, at man stort set har de samme problemer i arbejdet med de vanskelige unge på opdragelseshjemmene, men at man i visse henseender er nået et skridt videre i behandlingen. Man har høstet erfaringer angående udnyttelsen af specialafdelinger. Der er i denne henseende grund til at understrege sammenkoblingen af anbringelse i specialafdeling med en bevidst behandlingspræget pædagogik. På et enkelt af de besøgte hjem, nemlig Eknäs yrkesskola for piger -jfr. nærmere side 39 - fik man et stærkt indtryk af de behandlingsmuligheder, en specialafdeling rummer, når behandlingen varetages af tilstrækkeligt kvalificerede medarbej-

dere. På denne institution var rektoren uddannet psykolog, og tillige modtog institutionen besøg af en psykologisk konsulent fra socialstyrelsen.

Et slående indtryk fik man også af, at svenskerne i opbygningen af institutionerne tager hensyn **til**, at der skal være rigelig plads både i elevværelserne og i de forskellige opholds- og beskæftigelsesrum. Opdelingen i mindre afdelinger spiller også en stor rolle. De senest byggede afdelinger - hvad enten dette er specialafdelinger eller almindelige åbne afdelinger - er beregnet til 8 elever, der har deres eget opholdsrum på afdelingen, men som går til arbejde eller skolegang til en anden på terrænet beliggende bygning, så at man både opnår fordelene ved arbejdet i små grupper og spredningen af eleverne inden for en større helhed.

Hvad oplæring og beskæftigelse angår, synes de svenske institutioner, ikke mindst for de store pigers vedkommende, at byde på mere varierede muligheder end de danske institutioner. I denne forbindelse bør det nævnes, at visse skolehjem forbereder indførelse af en differentieret erhvervsbetonet undervisning svarende til 8. og 9. skoleår med erhvervspraktik uden for institutionen.

Det efterlignelsesværdige i forsøget på Ham-margården med korttidsbehandling af et bestemt klientel bør påny understreges (se herom side 32-34). Som anført side 25 mener man dog at måtte afvente erfaringerne fra dette forsøgsarbejde, inden man kan fremkomme med forslag om gennemførelse af et tilsvarende forsøg herhjemme. Endelig skal nævnes udnyttelsen af opdragende muligheder uden for selve institutionen, nemlig udplaceringen i kontrolleret familiepleje fra institutionen, oprettelse af udskrivningsafdelinger i en nærliggende by med forsøgsvis placering af eleverne i erhvervsarbejde, inden man slipper forbindelsen med dem, og udsendelsen af små grupper af drenge under en medarbejders ledelse på skovarbejde eller andet arbejde i den svenske »Vildmark« under primitive forhold.

KAPITEL III.

Nævnets forslag

A. Udbygning af behandlingsmulighederne på de bestående opdrageshjem for unge mænd.

Klientelet på vore hjem for meget vanskelige unge mænd er meget forskelligartet. Alle disse unge har imidlertid det tilfælles, at de trænger til behandling. I løbet af de sidste årtier er der i forskellige lande oprettet små behandlingshjem for kriminelle og psykisk skadede børn og unge. Selv før den egentlige behandlingsindstilling begyndte at gøre sig gældende, fandtes sådanne hjem, der byggede på sympati for og forståelse af den enkelte unge. Omkring 1920 oprettede August Aichhorn i Wien det første hjem for adfærdsvanskelige unge, hvor behandlingen byggede på en forståelse af de psykiske kræfter, der ligger bag ved den uacceptable adfærd.

Den psykiatriske og psykologiske viden, man har i dag, gør det berettiget, at man forsøger at få et så indgående kendskab som muligt til de psykiske funktioner, der ligger bag de unges afvigende adfærd.

Den tankegang, at man altid bør søge at finde de bagved liggende årsager, har foruden at skabe mulighed for en relevant behandling skabt en større tolerance over for mennesker, som på en eller anden måde afviger fra normen. Selv om et menneske har en vis baggrund og en speciel personlighedsstruktur, er det imidlertid det selv og ingen anden, der må bære ansvaret for dets opførsel. Det gælder om mange af ungdomshjemseleverne, at de er så psykisk skadede, at de ikke selv er i stand til at bære dette ansvar, og behandlingen må derfor tage sigte på at hjælpe dem til at overtage det. Ude i livet er der ingen, der spørger efter, hvad et menneske har gennemgået, hvorfor det er blevet, som det er. Der spørger man efter evnen til at knytte kontakt med andre, social til-

pasning og arbejdsevne. Den vanskelige opgave for ungdomsforsorgen i dag består netop i at give den unge en forøget selverkendelse, en vis forståelse af, hvordan han er havnet i asocialitet ved at forsøge at klarlægge for ham de årsager, der ligger bag hans adfærd, uden at man derved fritager ham for at føle ansvar for sine egne handlinger *).

Det specielt vanskelige klientel, der her er tale om, omfatter unge, der er mere eller mindre psykisk afvigende. Hos nogle af dem er denne afvigelse betinget af en neurotisk udvikling, hos andre af psykopatiske træk. I visse tilfælde kan man ikke med de for hånden værende diagnostiske midler afgøre, hvilken gruppe en elev tilhører. Inden for begge grupper findes en intelligensspredning fra svagtbegavede til velbegavede. Sociallæge Kjems har i sin undersøgelse i forbindelse med Ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom opdelt et repræsentativt børneværnsclientel i fire forløbsgrupper og omtaler disse to grupper som de tidligt neurotiske og de tidiigt asociale. De mest komplicerede tilfælde er dog måske de unge, hos hvem de ovennævnte træk er kombinerede.

Til trods for, at klientelet således er meget heterogent, er de unge stort set i samme situation, idet et flertal befinder sig i eller umiddelbart efter puberteten. Den specielle spændingstilstand, der præger puberteten, giver større udsving i adfærden hos disse unge, hvis udvikling har ført til mindre modenhed end hos flertallet af unge i tilsvarende alder.

Hertil kommer, at omgivelsernes reaktion over for pubertetsytringerne er af afgørende betydning, og langt de fleste af disse unge kom-

*) Se kap. III i den svenske betænkning: Verksamheten vid ungdomsvårdsskolorna, hvor overlæge Elsa-Brita Nordlund giver udtryk for synspunkter, der er benyttet i dette kapitel.

mer fra hjem, der ikke kan give dem en stabil støtte. Dette bekræftes af Kjems' ovennævnte undersøgelse og af direktoratets nylig afsluttede resultatundersøgelse eller, for at nævne et nyere udenlandsk arbejde, af de kontrolundersøgelser, der er gjort i forbindelse med Highfield-eksperimentet i U.S.A. Mange kommer fra brudte hjem, fra hjem, hvor moderen er udearbejdende, eller fra hjem, hvor et eller flere ældre familiemedlemmer er asociale. De har klarret sig dårligt i skolen, har svært ved at få arbejde eller holde varigt arbejde. De bliver let krænkede over formodede tilsidesættelser og udvikler som følge deraf en aggressiv holdning, der især viser sig i trods over for autoriteter.

Det er givet, at *behandlingsmulighederne* over for et heterogent klientel af denne art er forskellige for de forskellige typer. For dem alle gælder det dog, at det er vigtigt, at anbringsen sker hurtigt, så at den unge kan opleve en sammenhæng mellem sin asociale optræden og samfundets reaktion, og at en behandling sættes hurtigt ind som et tilbud om hjælp til den unge. Det er derfor af afgørende betydning, at de unge tidligst muligt underkastes en grundig lægelig og psykologisk undersøgelse, der resulterer i en personlighedsbeskrivelse, der kan danne grundlaget for valg af behandlingsform og differentiering af eleverne mellem de forhåndenværende institutioner. Det gælder i denne forbindelse ikke mindst om at få klarlagt den unges udviklingshistorie, hans sociale baggrund og tidligere holdning over for forældre og andre autoriteter, idet prognose og valg af behandlingsform på det nøjeste hænger sammen med disse forhold.

Nævnet skal i denne forbindelse stærkt understrege betydningen af en udbygning af *iagttagelseshjemmenes* adgang til at betjene sig af psykiatrisk og psykologisk sagkyndige samt af socialrådgivere, således at disse hjem sættes i stand til at løse deres egentlige opgave som iagttagelsessteder. Man er opmærksom på, at udvalget vedrørende ungdomskommissionens betænkning vedrørende den tilpasningsvanskelige ungdom stiller forslag om en udvidet adgang til at knytte de nævnte sagkyndige til iagttagelseshjemmene. Det skal yderligere nævnes, at de i England indvundne erfaringer med hensyn til arbejdet i Classifying Schools viser betydningen af en tidligt foretaget personlighedsundersøgelse og en hensigtsmæssig fordeling af elever mellem de forskellige hjem.

Hvad *ungdomshjemmenes indretning* angår,

kan man ikke se bort fra, at den traditionelle opbygning med ret store elevgrupper, til hvis behandling man hovedsagelig kun kan sætte ind med en disciplinerende og arbejdsmæssig optræning, har sider, der ikke kan fremme, og som måske endda i enkelte tilfælde modvirker genopdragelsen af de unge.

For visse af de unge i de tidligere nævnte grupper er den asociale eller kriminelle handling at betragte som en »katastrofereaktion«, der hidfører en øjeblikkelig befrielse for en indre spænding i en umoden og skuffet personlighed. Hos andre er der i højere grad tale om en målrettet handling, nemlig hos dem, der har oplevet tilfredsstillelsen ved »tilpasning« til en gruppe - i dette tilfælde banden - og ved den succes, der følger med at hævde sig i handlinger, der vurderes højt af denne gruppe. Begge typer har behov for en dyberegående, mere personlig påvirkning end den, der kan nås gennem en kollektiv pædagogisk træning. Ikke mindst hvad den sidste gruppe angår, er der imidlertid grund til at regne med, at afsondringen fra det normale liv i en gruppe af ligesindede, der er så stor, at institutionens pædagoger ikke har mulighed for at indgå som accepterede medlemmer af gruppen, ikke vil medføre den ønskede dybere påvirkning. Det vil som regel blive kammeratgruppens vurderinger, der vil bestå som normer for den enkelte elev, og der vil ikke i tilstrækkelig grad opnås en ændring af den psykologiske forsvarsmekanisme, der viser sig i en stereotyp negativ og fjendtlig holdning over for autoriteter, andre mennesker og hele samfundet som sådant.

For at der kan hidføres en ændring af dette forhold, anser nævnet det for nødvendigt, at hjemmene deles i *mindre afsnit*. Eleverne kan deles i grupper af en sådan størrelse, at det bliver muligt for den eller de medarbejdere, der har særligt med den enkelte gruppe at gøre, at få kontakt med de enkelte elever i gruppen og i højere grad end nu at påvirke gruppen som helhed. Man vil derfor i det følgende stille forslag om, at hjemmene opdeles i mindre afdelinger med hver sin afdelingsleder, herunder at der indrettes særlige modtageafdelinger, der skal tjene til at tilvænne eleverne til livet i det nye miljø, og afgangsafdelinger, hvor eleverne i en periode med ret udstrakt frihed gradvis kan vænne sig til livet i det frie samfund. Endvidere foreslås oprettelse af specialafdelinger til særlige behandlingsformål.

Hvad selve *behandlingen* på hjem for unge

angår, må denne omfatte 1) den almene pædagogiske påvirkning, 2) beskæftigelse og oplæring og 3) specialbehandlingen (individual- eller gruppebehandling).

Den almindelige pædagogiske påvirkning og arbejdsstræningen har til formål at give eleven hensigtsmæssige vaner og færdigheder, der i sig selv vil være af den største værdi for hans senere resocialisering, men opgaven kan ikke anses for løst alene hermed. Den dybe bearbejdelse af elevens egne problemer og hans holdning til autoriteter og samfund, der skal danne det væsentlige grundlag for, at han kan klare sig, må hidføres gennem specialbehandling. Man er dog klar over, at de ydre rammer (de små grupper) og det tilstrækkelige og særligt uddannede personale ikke hidtil har været for hånden.

1) Med den almene pædagogiske påvirkning tænkes foruden på den personlige kontakt også på opøvelsen af gode vaner: orden, præcision, personlig hygiejne, spisevaner o.s.v., der ikke alene er nødvendige for den daglige trivsel på en institution, hvor mange mennesker skal leve sammen, men også spiller en betydelig rolle for elevernes fremtidige tilpasning til det normale samfund.

Ud fra et behandlingssynspunkt er det af vigtighed, at krav af denne art varieres efter, hvad eleven på det givne tidspunkt er i stand til at honorere. Dette taler for forskellige afdelinger, hvor kravene kan lægges på forskelligt niveau.

Endvidere bør understreges betydningen af medarbejderens personlige eksempel, der virker stærkt, hvis den emotionelle kontakt til eleven er god, og den påvirkning, der finder sted mellem eleverne indbyrdes, af hvilken grund det også er af største vigtighed at foretage en gruppering af disse.

2) Beskæftigelse og oplæring.

Mange af disse unge har, siden de kom ud af skolen, skiftet mellem tilfældige job. Deres hovedmotiv har været at tjene penge for at kunne skaffe sig de ting, de ønskede, medens holdningen over for selve arbejdet oftest har været ulystbetonet og præget af manglende udholdenhed. Arbejdsstræningen kan derfor blive en vigtig del af institutionsopdragelsen.

Der må stiles mod *arbejdsformer*, der ikke er mere komplicerede, end at den unge kan overskue sin egen indsats. Dette sidste gælder især for den første periode på opdragelsehjemmet, hvor der må en vel tilrettelagt omstillings-

proces til at overvinde den ulyst ved arbejde, som en stor del fører med sig. Også på dette punkt har modtageafdelingen sin betydning, idet den muliggør, at den nyankomne ikke omgående presses ind i hjemmets faste arbejdsrutine. Der bør endvidere lægges vægt på specialtillæring, der svarer til de arbejdsformer, de fleste vil finde beskæftigelse ved efter udskrivningen, og som vil give dem mulighed for hurtigere at tjene en fuld løn, end en egentlig fagoplæring. Den modenhed, der kræves for at indstille sig på i en flerårig læretid at gå for en lille løn i forventning om en fremtidig gunstigere placering, vil vi kun finde hos en mindre del af disse unge. Dette betyder dog ikke, at man ikke fortsat skal give den del af de unge, der ønsker det og kan magte det, hjælp til at gennemføre en fagoplæring, eventuelt gennem overflytning til et lærlingehjem.

Nævnet skal derfor understrege betydningen af, at iagttagelsehjemmenes værksteder i højere grad indrettes som orienteringsværksteder, der kan tjene til at give hjemmets pædagoger og de unge selv en opfattelse af, hvilken arbejdsform der ligger særligt godt for den enkelte elev. I denne forbindelse henvises til det tidligere omtalte optagelsehjem Gfellergut uden for Zürich, der har to orienteringsværksteder, der indgår som led i det erhvervsorienterede arbejde.

Endvidere skal man påpege værdien af, at den forøgede adgang til erhvervsvejledning, derunder psykotekniske undersøgelser, udnyttes fuldt ud også for opdragelsehjemselevernes vedkommende.

Fritidsvirksomheden bør have frivillighedens præg, og der må være mange forskellige tidsvarende tilbud for de unge at vælge imellem: sport, musik, læsning, manuelle hobbybeskæftigelser, studiekredse. Det er nævnets opfattelse, at fritidsudnyttelsen ofte er for bundet og traditionspræget (f. eks. husflid i form af måtæftletning og børstenbinderarbejde), så at den ikke appellerer tilstrækkeligt til eleverne. Man er dog klar over, at der i de senere år er sket en nyorientering på dette område, bl. a. som følge af undervisningen på uddannelsesskolerne for medarbejdere. Man er også klar over, at en vel tilrettelagt fritidsvirksomhed er et spørgsmål om tilstrækkeligt mange uddannede medarbejdere. Nævnet ønsker imidlertid at pege på den særlige betydning, fritidsvirksomheden har for skabelsen af en interessebetonet aktiv indstilling hos eleven og for kontakten

mellem elever og medarbejdere. Elevens interesse for en hobby kan desuden blive af største betydning for en fornuftig udnyttelse af fritiden efter udskrivningen.

3) Med *specialbehandling* tænkes på en dyreberegående personlig påvirkning tilrettelagt ud fra en vurdering af den enkelte elevs behandlingsmuligheder og -behov.

Der kan være tale om personlige samtaler mellem forstander eller en medarbejder og en enkelt elev eller en gruppe af elever. Der kan være tale om en mere egentlig psykoterapi udøvet af hjemmets tilsynsførende psykiater eller den til hjemmet knyttede psykolog. Denne behandling kan tilrettelægges som individuel terapi eller gruppeterapi. Som regel bør der regnes med gruppeterapi, dels fordi det næppe vil være muligt at anvende individuel terapi i større omfang, dels fordi gruppeterapi falder i tråd med den almindelige arbejdsform på ungdomshjemmene, der i det daglige bygger på grupper af elever.

Vi har herhjemme på enkelte hjem gode erfaringer med den stabiliserende virkning af fortsatte forstander-elev-samtaler i arbejdet med et særligt vanskeligt mere neurotisk præget klientel.

Nævnet har på Eknäs yrkesskola i Sverige haft lejlighed til at erfare betydningen af regelmæssig gruppeterapi udøvet af den psykolog, der var forstanderinde for hjemmet. Den tidligere omtalte beretning om Highfield-eksperimentet i U.S.A. tyder på, at en daglig gennemført gruppeterapi selv i en relativ kort samlet behandlingsperiode medvirker til større fremtidig stabilisering end den traditionelle ungdomshjemsbehandling.

Behandlingsformen må være forskellig for forskellige elevtyper.

Gruppesamtaler, der tager de enkelte elevers problemer op til behandling og forsøger at stille deres handlinger i et perspektiv, der viser de forudsætninger, der har forårsaget dem, kræver, at de elever, der deltager heri, må være nogenlunde intelligente, ikke alt for stærkt emotionelt forstyrrede og ikke for fastgroede i kriminalitet.

Drejer det sig om sinker, vil det være vanskeliggere at benytte denne rent verbale form. Fritidsgruppen, hvor hobbyvirksomhed går hånd i hånd med lejlighedsvis samtaler, kan søges anvendt over for de mindre godt begavede.

Hvilken form, der end benyttes, er det næv-

nets opfattelse, at den mere personligt prægede specialbehandling er et nødvendigt led i helhedsbilledet, hvis man ønsker at opnå mere varige virkninger af ungdomshjemsopholdet, end det hidtil er lykkedes at skabe.

Nævnet skal derfor ved siden af den bygningsmæssige og personalemæssige udbygning, der andetsteds er gjort rede for, foreslå, at der til ungdomshjemmene for de særligt vanskelige foruden tilsynsførende psykiatere knyttes psykologer i normeret stilling. Nævnet kan henvise til, at der stilles tilsvarende forslag fra udvalget vedrørende Ungdomskommissionens betænkning vedrørende den tilpasningsvanskelige ungdom, og til at den tilsynsførende psykiater ved Bråskovgård, overlæge *J. Sachs*, har givet udtryk for, at der burde ansættes 1 à 2 psykologer ved Bråskovgård.

I denne forbindelse er det dog vigtigt at holde sig for øje, at specialbehandlingen ikke blot bør være et specialismråde for særligt sagkyndige. Et opdragelseshjems egentlige behandlingsinstrument vil altid være institutionen som sådan, omfattende alt, hvad der sker i det daglige liv, og omfattende de menneskelige forhold, der udvikles mellem medarbejdere indbyrdes, mellem elever indbyrdes og mellem medarbejdere og elever.

Specialbehandlingen bør derfor også være et teamarbejde, hvori indgår forstander, læge, psykolog, pædagog og praktiske medarbejdere.

Eleverne vil ikke vælge den medarbejder, de særligt knytter sig til, blot fordi han er særligt uddannet til at behandle psykiske problemer. Et sådant tillidsforhold udvikles ofte tilfældigt under arbejdet eller i fritidsbeskæftigelsen. Det er derfor vigtigt, at alle medarbejdere, der har med eleverne at gøre, får lejlighed til at deltage i medarbejdermøder, hvor behandlingen tilrettelægges, og at der gives regelmæssige medarbejdermøder en fremskudt plads i det samlede behandlingsarbejde.

En integrerende del af behandlingen må *efterværnet* være. Der er efter nævnets opfattelse ikke hidtil lagt tilstrækkelig vægt herpå. Alt for ofte kommer en elev til kort, fordi der ikke har kunnet sættes tilstrækkelig støtte ind i den første periode efter udskrivningen. Der bør ved udskrivningen sikres hver enkelt elev en regelmæssig personlig støtte fra en tilsynsførende. Hvor det er geografisk muligt, vil det være en fordel, at støtten ydes fra den institution, hvor grunden til resocialiseringen er lagt. Man skal derfor foreslå, at der ved disse **insti-**

tutioner ansættes socialrådgivere til bl. a. at have med denne side af arbejdet at gøre.

Dette sidste viser også betydningen af at skaffe det bedst muligt kvalificerede *personale* til de institutioner, der her er tale om.

Nævnet er bekendt med vanskelighederne ved at få samtlige stillinger besat med fuldt kvalificerede og må derfor fremhæve personaleproblemet som et problem, hvis løsning trænger sig mindst lige så stærkt på som udbygningen af de ydre rammer, idet disse to spørgsmål må løses hånd i hånd.

Uddannelsen af hjemmenes medarbejdere er i de senere år lagt i gode rammer, men det må fremhæves, at der til arbejdet med de vanskeligste unge må søges medarbejdere, der har gennemgået såvel grunduddannelse som videregående uddannelse, idet utilstrækkelig uddannelse let vil medføre usikkerhed over for det personlige pres, det kan være dagligt at stå over for meget vanskelige elevers reaktioner.

Ved opdeling af hjemmene i mindre enheder vil *afdelingslederen* blive en nøgleperson i det daglige arbejde. Hans stilling bør derfor med hensyn til ansvar og løn være således placeret, at såvel grunduddannelse som videregående uddannelse kan kræves.

Hvad *faglærere* angår, må disse naturligvis først og fremmest have deres håndværksmæssige eller anden faglig uddannelse. Den personlige faglige kunnen i det daglige arbejde er som regel et positivt middel til at blive accepteret og respekteret af eleverne.

Faglærerne bør supplere deres faguddannelse med en pædagogisk uddannelse. Det henstilles til direktoratet at overveje, om denne bør henlægges til de nu bestående årskurser, eller om der bør etableres kortere specialkurser med en særligt tilrettelagt pædagogisk undervisning, der tager hensyn til, at der her er tale om en supplerende af faguddannelsen med en pædagogisk viden, der skal anvendes i praksis i forbindelse med elevernes faglige oplæring.

De egentlige *lærerstillinger* har i de seneste år været de vanskeligste at besætte. Det må være et spørgsmål, om man fortsat udelukkende skal besætte pædagogstillingerne på hjemmene for meget vanskelige unge med seminarieuddannede lærere. Når det tages i betragtning, at disse hjemms hovedopgave ikke er skoleundervisning, men arbejdsstræning og personlig behandling, er det et spørgsmål, om disse stillinger ikke snarere burde besættes dels med medarbejdere, der kan forestå en teoriunder-

visning svarende til arbejdsstræningen (teknikere med pædagogisk skoling) og dels med medarbejdere, der kan forestå den behandlingsmæssige side af arbejdet (pædagogisk skolede psykologer).

De egentlige skoletimer på disse hjem vil ofte med held kunne besørges af lokale lærere som timelærere.

Der er ovenfor stillet forslag om normering af stillinger for *psykologer* og *socialrådgivere*.

Hvad angår den *tilsynsførende psykiater*, bør omfanget af hans arbejde udvides, så at han ud over de regelmæssige besøg kan tilkalde i særlige tilfælde, hvor han bl. a. som den, der kender institutionen, men samtidig står udenfor, kan medvirke til at opløse de spændte situationer, der uundgåeligt med mellemrum vil opstå i en institutions daglige liv.

B. Indretning af specialafdelinger.

1. Baggrunden for forslaget om oprettelse af specialafdelinger.

I lov om offentlig forsorg § 160, stk. 2, er angående spørgsmålet om indretning af specialafdelinger og indretning af særlige institutioner med tilsvarende opgaver udtalt følgende:

»For elever over 15 år, der har udvist ganske særlige adfærdsvanskeligheder, kan der i forbindelse med bestående opdragelseshjem indrettes specialafdelinger eller indrettes særlige institutioner. Den nærmere anvendelse af disse specialafdelinger eller institutioner bestemmes ved et af socialministeren udfærdiget reglement.«

Nævnet har nøje drøftet spørgsmålet om indretning af specialafdelinger eller særlige institutioner, og mener herefter ikke at kunne anbefale, at der oprettes en eller flere særlige institutioner til dette formål, da sådanne institutioner vil få alt for stærkt præg af egentligt fængsel.

Man vil i stedet foretrække, at sådanne specialafdelinger oprettes i tilknytning til allerede bestående eller nyoprettede almindelige opdragelseshjem. Afdelingernes arbejde vil i så fald kunne gå ind som et led i den samlede behandling af opdragelseshjemmenes elever. Hertil kommer, at man ved at anbringe flere små specialafdelinger på forskellige hjem vil kunne undgå overflytninger fra institution til institution, som erfaringsmæssigt vanskeliggør genopdragelsen af eleverne. Afdelingerne bør være

relativt små, f. eks. til 8 elever, og bør i videst muligt omfang kun anvendes til anbringelse af institutionernes egne elever.

Selv om behandlingsmulighederne på vore opdragelseshjem, som foreslået i kapitel III A, udbygges, mener nævnet ikke, at det vil være muligt at undvære helt eller halvt lukkede specialafdelinger.

Nævnet skal imidlertid fremhæve, at en bevidst pædagogik med psykiatrisk-psykologisk bistand må ligge til grund for arbejdet i disse afdelinger. Indespærringen af en gruppe elever eller isoleringen af en enkelt elev er i sig selv ingen behandling, men man er af den opfattelse, at den i visse tilfælde med fordel kan benyttes som et enkelt middel inden for en behandlingsmæssig helhed.

Vel er man klar over, at det eneste virkelige bånd, hvormed man kan knytte en ung til en opdragelsessituation, der ikke på forhånd er ønsket af ham selv, er etableringen af en personlig binding til opdrageren. Med hensyn til de unge, det her drejer sig om, vil imidlertid den rigtigt indrettede specialafdeling ofte være den ydre betingelse for, at denne binding kan etableres.

Behandlingen og påvirkningen af de unge, der her er tale om, må først og fremmest betragtes som en pædagogisk—psykologisk opgave. Ved en udvidelse af de pædagogiske virkemidler, opdragelseshjemmene i forvejen råder over, med specialafdelingen og det i kap. III A nævnte særlige personale, vil der kunne skabes en mulighed for også at hjælpe en del af børneforsorgens klientel, som i dag - mindre hensigtsmæssigt — må overlades til sindssyge- eller fængselsforsorg.

Som tidligere nævnt, skal disse afdelinger først og fremmest være behandlingsafdelinger, hvilket indebærer, at anbringelse i specialafdeling så vidt muligt bør undgå at få karakter af straf. Anbringelsen bør have til formål gennem individuelle samtaler og gruppebehandling så hurtigt som muligt at nå til en foreløbig stabilisering, der kan bygges videre på efter overflytning til de almindelige afdelinger.

Hvad rømmere angår, gælder det således, at anbringelse i specialafdeling ikke blot må betragtes som en ydre rømningsforebyggende foranstaltning. Behandlingen under opholdet må bl. a. gå ud på at analysere motivet til rømningen: om eleven rømmer *til* noget uden for institutionen, om han rømmer *fra* institu-

tionen eller måske fra sig selv. Den videre behandling kan afhænge af, om dette motiv kan klarlægges. Med hensyn til rømningerne ønsker nævnet at udtale, at man anser det for rigtigt, bl. a. på grund af den med rømningen forbundne forøgede kriminalitetsrisiko, at hårdnakkede rømmere forhindres i at bortgå fra institutionen.

Man vil dog samtidig sige, at behandlingen i de åbne afdelinger må være præget af en sådan grad af frihed, at en vis risiko for rømninger må tages. Indretning af et hjem, således at enhver mulighed for rømning er udelukket, er næppe foreneligt med det bedste pædagogiske milieu.

Foruden specialafdelinger til behandlingsformål på ungdomshjem vil man, idet man iøvrigt henviser til straffelovskommissionens betænkning om ungdomskriminaliteten, jfr. side 15, foreslå indretning af specialafdelinger til anbringelse af unge, der ønskes anbragt af politiet, medens en sag verserer. Arbejdet med eleverne i en sådan afdeling må bestå i en iagttagelse, der kan danne grundlag for deres videre placering. Specialafdelinger af denne type foreslås benævnt *observationsafdelinger*.

2. Den bygningsmæssige indretning af specialafdelinger.

En specialafdeling foreslås opført som en enkelt bygning beliggende i et anlæg, der er indhegnet med et 2¹/₂–3 m højt ståltrådshegn. Dette indebærer den fordel, at bygningens yderdør kan stå åben om dagen, så at man kan gå fra bygningen ud i den aflukkede have, hvilket efter de svenske erfaringer mildner følelsen af at være indelukket. Man mener ikke, at afdelingen vil kunne indrettes som en bygning, der omgiver en klostergård, (jfr. herved overlæge Sachs bemærkninger side 17), idet dette ville forudsætte opførelse af et væsentligt større bygningskompleks end af nævnet foreslået.

Anlægget udnyttes som have og en mindre sportsplads (eventuelt håndboldbane). Eventuelt indrettes tillige udendørs arbejdsplads.

Ved planlægningen bør der tages hensyn til, at specialafdelingen også i perioder skal kunne anvendes som åben afdeling.

Bygningen foreslås indrettet, så at den rummer:

1. 8 elevværelser.

Disse møbleres med seng, bord og stol.

Gennem møblering og farvevalg bør der lægges vægt på, at elevværelserne får et hyggeligt og venligt præg.

2. Toilet-, bade- og vaskerum beregnet for 8 elever.
3. To isoleringsrum, der placeres adskilt fra de øvrige værelser. Fra isoleringsrummet bør der være direkte adgang til specielt toilet med håndvask.
4. Kombineret opholds- og spisestue.
5. Tekøkken (mad leveres fra institutionens centralkøkken).
6. Værkstedsrum, der er stort nok til opdeling af eleverne i 2 grupper, og i forbindelse hermed et mindre hobbyrum og lagerrum til materialer.
7. Vagtrum, der er placeret med overblik over elevgangen. Direkte telefonforbindelse herfra til medarbejderbolig, så at en anden medarbejder om fornødent kan tilkaldes.
8. Læge- og psykologrum. Af lydisolerende årsager helst placeret således, at der er et lille forum, der eventuelt kan bruges til skabsrum.

Specialafdelingens *personale* bør omfatte:

- 1 afdelingsleder,
- 2 praktiske medhjælpere,
- 1 faglærer,
- 1 nattevagt.

Hertil kommer den til institutionen knyttede psykiater, der mindst bør være til rådighed for et besøg hver anden uge, og den til institutionen knyttede psykolog, der bør være til rådighed ca. 3 X 2 timer ugentlig.

Det huslige personale bør være fælles med de øvrige afdelinger.

Personaleboliger bør ligge uden for specialafdelingens område. Eventuelt kan dog den ene medarbejderbolig bygges sammen med specialafdelingen i en særlig fløj.

3. Anvendelse af specialafdelinger.

Da det kan være vanskeligt at bedømme, om en elev er egnet til den mere isolerede anbringelsesform, bør beslutningen om anbringelsen i hvert enkelt tilfælde træffes af hjemmets forstander efter samråd med hjemmets psykiater. Forstanderen bør dog have adgang til i akutte situationer at overføre en elev til

specialafdelingen, selv om samråd med psykiateren ikke kan finde sted inden overførelsen. En elev, der er anbragt i specialafdelingen, kan f. eks. som følge af rømningsforsøg fra denne afdeling, eller som følge af særlig voldsom aggressiv adfærd, anbringes i isoleringsrum. Ved anbringelse i isoleringsrum skal psykiateren også rådspørges.

Af mange grunde bør anbringelsen i specialafdeling være så kortvarig som mulig, bl. a. for at de særligt vanskelige elever, der samles her, ikke skal komme til at danne en for stærkt sammensvejet gruppe.

Som maximumstid bør sættes to måneder, således at forbliven ud over denne tid kun kan ske efter indstilling fra forstanderen i samråd med hjemmets psykiater og med direktoratets godkendelse. Indsættelse i isoleringsrum skal omgående indberettes til direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen med udførlig begrundelse.

Nævnet vil foreslå, at der indrettes lukkede specialafdelinger for unge mænd foreløbig ved Bråskovgård statsungdomshjem, Sølager statsungdomshjem og det planlagte behandlingshjem ved Hammersholt.

Observationsafdelinger for unge mænd, hvis forhold er genstand for politimæssig undersøgelse, bør oprettes på 3 hjem, 1 på Sjælland, 1 på Fyn og 1 i Jylland, der foreslås placeret således:

Sjælland: behandlingshjemmet i Hammersholt.
Fyn: optagelseshjemmet Billeshave.

Jylland: statsungdomshjemmet Bøgildgård.

C. Udbygning af bestående opdragelseshjem.

1. Statsungdomshjemmet Bråskovgård.

Allerede i betænkningen fra 1953 vedrørende forsorgen for børn og unge, der har særlige tilpasningsvanskeligheder, er fremsat forslag til en videre udbygning af Bråskovgård. Af behandlingsmæssige grunde blev foreslået en yderligere opdeling af hjemmet i mindre afdelinger, en forbedring af den lukkede afdeling samt muligheder for udvidelse af undervisningen ved normering af endnu en lærerstilling.

Siden denne betænkninges afgivelse er der opført ny gymnastikbygning og en ny elevafdeling. Samtidig har imidlertid den tidligere landbrugsafdeling på grund af dens ringe bygningsmæssige standard og den dermed for-

bundne brandfare måttet nedlægges, således at afdelingernes antal ikke er forøget. De påtænkte forbedringer af den lukkede afdeling har ikke fundet sted, og der er stadig kun normeret een overlærerstilling og een lærerstilling.

Ved et besøg på Bråskovgård blev der fra hjemmets side fremsat følgende betragtninger vedrørende den nuværende og den fremtidige anvendelse af ungdomshjemmet: Det har altid været et ønske for institutionen, at man kunne undgå at få så mange elever, som før anbringelsen på Bråskovgård har været i en række andre opdragelseshjem. Hjemmet bruges i øjeblikket af såvel børneværnene som andre opdragelseshjem som en **trusel**. Dertil kommer, at alle typer elever samles på institutionen, uden at der hidtil er sket en sortering efter evner og graden af de vanskeligheder, som eleverne måtte have. I øjeblikket anbringes både sinker og højt begavede og psykopatisk prægede. Med det forhåndenværende personale har hjemmet ikke mulighed for effektiv individuel behandling af så mange vanskelige elever. Det vil være værdifuldt at få udskilt i hvert fald sinkerne - således at disse anbringes på Sølager - ligesom man vil anse det for en stor støtte i hjemmets arbejde, såfremt andre opdragelseshjem får specialafdelinger, således at Bråskovgårds specialafdeling kan undgå at virke som specialafdeling for andre hjem.

Med hensyn til institutionens fremtidig mente hjemmet, at der ikke bør være mere end ca. 48 elever, og disse elever bør opdeles i grupper, der fordeles i 6 mindre afdelinger:

En modtageafdeling i hovedbygningens øverste etage til 10 elever. For tiden er der plads til 16 elever, og i nogle af de værelser, der nedlægges, bør der indrettes en afdelingslederbolig.

To yderligere afdelinger indrettes i hovedbygningen, hver til 8 elever + afdelingslederbolig.

En afgangsafdeling til 6 elever. Denne afdeling består allerede og skal ikke ændres.

En afdeling til 8 elever i Strømbo.

En specialafdeling til 8 elever bygget efter erfaringerne fra indretning af tilsvarende specialafdelinger i Sverige.

Med hensyn til arbejdets tilrettelæggelse blev det understreget, at det er vigtigt, at der på hver enkelt afdeling er en medarbejder, til hvem afdelingens elever føler sig særligt knyttede. Dette arbejde kan ikke forventes udført til-

strækeligt effektivt af hjemmets faglærere, som er ansat efter deres faglige kunnen og ikke alene ud fra pædagogiske evner og uddannelse. Dette forhold vil blive endnu mere aktuelt, når arbejdstiden vil blive nedsat fra 54 til 48 timer ugentlig på linie med, at arbejdstiden uden for børneforsorgen er nedsat fra 48 til 45 timer ugentlig. Der var enighed om, at familiesystemet, hvorefter de samme medarbejdere tager sig af eleverne såvel i arbejdstiden som i fritiden og bor sammen med dem, vel nok er det ideelle system, men det kan efter arbejdstidsnedsættelsen ikke praktisk realiseres, ligesom det også forudsætter, at alle medarbejderne har såvel faglig som pædagogisk uddannelse i fornøden udstrækning.

Det blev drøftet, hvorvidt den nye modtageafdeling skal være åben eller lukket, og den tilsynsførende psykiater udtalte, at det er nødvendigt, at denne afdeling i hvert fald ikke bliver helt åben. Erfaringsmæssigt er det altid i begyndelsen af anbringelsen, at rømningerne sker, og man anser det for yderst påkrævet at bringe antallet af rømninger ned under hensyn til de ofte alvorlige konsekvenser, sådanne rømninger får for eleverne, også når de ikke kommer ud i nye kriminelle forhold.

Man drøftede behandlingen af de elever, som er konstant kontrære, og som generer og plager såvel medarbejderne som de andre elever, og det blev foreslået, at man eventuelt gav disse elever en særlig lægelig behandling, men der var enighed om, at man ikke bør oprette en særlig afdeling eller en særlig institution til dette formål.

Specielt vedrørende beskæftigelsen af eleverne drøftedes, om man fortsat bør betjene sig af håndværkslære eller eventuelt i et vist omfang gå over til at give eleverne oplæring som specialarbejdere. Der var enighed om, at det naturligvis er bedst så vidt muligt at give eleverne en faglig uddannelse, såvel af pædagogiske grunde som af hensyn til elevernes fremtidsmuligheder; men da det kun er et fåtal, som kan gennemføre en sådan oplæring, bør man overveje, under hvilken form man kan gå over til specialoplæring.

Nævnet er af den opfattelse, at Bråskovgård i fremtiden bør modtage 48 unge mænd over 15 år, der har udvist sværere adfærdsvanskeligheder (kriminalitet), og som eventuelt er psykopatisk prægede.

Som hovedregel må gælde, at eleverne ikke er under gennemsnitlig intelligens.

Ved hjemmet er i øjeblikket følgende personalenormering:

- 1 forstander i 27. lønklasse
- 1 overlærer i 23. lønklasse
- 1 lærer i 17. lønklasse
- 1 bestyrer af specialafdelingen i 14. lønklasse
- 1 landbrugsleder i 14. lønklasse
- 2 faglærere i 14. lønklasse
- 6 faglærere i 13. lønklasse
- 3 praktiske medhjælpere i 7. lønklasse.

Efter ændringen af belægningstallet til 48 skal nævnet foreslå, at der sker følgende ændringer:

1) Den ene af de 2 ledige faglærerstillinger i 13. lønklasse bør besættes med en faglærer til specialafdelingen, og den anden omdannes til en normeret stilling for en socialrådgiver, der også er i 13. lønklasse.

2) Allerede under den nuværende tilrettelæggelse af arbejdet har hjemmet flere gange givet udtryk for den opfattelse, at det var underbemandet med kvalificeret personale. Der har således gennem længere tid været søgt om normering af endnu en lærerstilling.

Ved den foreslåede nyordning må der, til trods for at normeringstallet reduceres, ske en forøgelse af personalet, hvis hjemmet skal få mulighed for at yde en behandling i overensstemmelse med de principper, der er udtrykt i kapitel III A. (side 41 ff.).

Af hensyn til elevernes individuelle behandling og brugen af den nye specialafdeling, således at denne kommer til at virke efter sin hensigt, bør der nynormeres en stilling for en psykolog, og afdelingslederstillingen for specialafdelingen bør omnormeres.

Det er hensigten, at psykologen skal foretage undersøgelser af ny tilkomne elever og føre indledende samtaler med disse, samt lede gruppeterapien, først og fremmest i specialafdelingen. Af hensyn til det ansvar, han derved skal kunne påtage sig, og den specialuddannelse og erfaring der derfor må kræves, må stillingen normeres i 23. lønklasse.

Afdelingslederen på specialafdelingen bør være en erfaren børneforsorgspædagog. For til denne stilling at finde en kvalificeret medarbejder, der har mulighed for at omforme den gamle lukkede afdeling til en speciel behandlings-

afdeling, må stillingen normeres i 18. lønklasse.

Efter de førte forhandlinger er nævnet af den opfattelse, at *byggeprogrammet* for ombygningen af Bråskovgård kan opstilles således:

Hjemmet indrettes med følgende *afdelinger*, der anbringes som angivet:

- A. Modtageafdeling, indrettet i hovedbygningens hovedfløj, 1. sal.
- B. Almindelig afdeling 1, indrettet i hovedbygningens hovedfløj, 1. sal.
- C. Almindelig afdeling 2, indrettet i hovedbygningens tværføj, 2. sal.
- D. Afdeling (eksisterende) indrettet i »Strømbo«.
- E. Specialafdeling indrettet i nybygning.
- F. Afgangsafdeling (eksisterende) indrettet i hovedbygningens hovedfløj, 1. sal.

Alle elevværelser er eneværelser med vedliggende fælles w.c.'er og vaskerum. Alle afdelinger indrettes med egne opholdsstuer i nærheden af elevværelserne; afdelingerne D og E har tillige egne spisestuer, medens A, B, C og F spiser samlet i den nuværende spisestue. Nuværende dagligstue samt spille- og fjernsynsstue bibeholdes til fælles arrangementer for samtlige afdelinger.

Som *beskæftigelses- og oplæringsmuligheder* opretholdes:

- Landbruget
- Gartneriet
- Smedien (maskinværksted)
- Snedkerværkstedet og
- Skrædderværkstedet
- Betonstøbning m>v.

De nødvendige lokaler hertil tænkes tilvejebragt ved, at man dels opfører en maskinhal, dels omdanner smedien til snedkerværksted og indretter skrædderværksted i det nedlagte landbrugshjem; herved undgås brug af lavloftede (til benyttelse som værksteder ikke lovlige) kælderrum.

Ved afdeling E skal der endvidere være to værkstedslokaler, hvoraf det ene til grovere arbejde som betonstøbning m. m.

De hidtidige værksteder i hovedbygningens kælder skønnes dog anvendelige til fritidsbeskæftigelse (bl. a. metalsløjde).

Administrationen vil ud over det nuværende kontor kræve en betydelig udvidelse (til sam-

taleværelse samt kontorer for forstander, psykolog og socialrådgiver). Dette formodes at kunne ske ved inddragelse af den del af forstanderboligen, som ligger i stueetagen.

Der skal sørges for *boliger* til følgende funktionærer:

- 12 gifte funktionærer
- 6 ugifte mandlige funktionærer
- 6 ugifte kvindelige funktionærer.

Af boliger til gifte findes følgende allerede: Forstanderbolig (kan indrettes anordningsmæssigt i den del af nuværende bolig, der findes på 1. sal), overlærerbolig (fritliggende mod øst), fodermesterbolig (do. do.), boligen i »Strømbo«, to boliger i dobbelthus ved Hornsyldvejen samt to boliger i huse uden for hjemmets areal - ialt otte; herudover regnes at kunne indrettes to familieboliger i Håndværkerhjemmet, og en bolig regnes indrettet i nybygningen til afdeling E. Som helt nye skal altså kun tilvejebringes to.

Værelser til ugifte mandlige funktionærer forefindes eller tilvejebringes (1 hvert sted) ved afdelingerne A, B, C og D. Desuden vil der (ud over de omtalte familieboliger) kunne indrettes to enkeltværelser i håndværkerhjemmet.

Værelser til ugifte kvindelige medhjælpere forefindes eller tilvejebringes i vestlængen.

Der er ikke foretaget nogen projektering, men det lader sig dog gøre at danne sig et skøn over *mulighederne for gennemførelsen* af foranstående bygningsprogram.

Der vil formentlig ikke være noget i vejen for, at man i midtpartiet af 1. salen af hovedbygningens hovedfløj indretter dels den planlagte modtageafdeling (8 elevværelser med vaskerum, w.c.'er, opholdsstue og funktionær-værelse), dels en udvidelse af den allerede indrettede afgangsafdeling. Helt ideelt vil indretningen dog næppe blive, idet man uundgåeligt må indrette brugsrum i den mod nord vendende side.

Hver af tværfløjens 2 etager indeholder 18 vinduesfag, hvoraf et går til trappe, 2 til vaskerum med w.c.'er og 3 til en funktionærbeboelse. Af de resterende 12 fag må 4 (2 og 2 liggende over for hinanden) regnes at gå til en opholdsstue, i hvilken det tilsvarende korridorareal indgår; de 8 fag svarer til 8 elever.

Indretningen af skrædderværksted og de manglende værelser til det ugifte kvindelige personale i landbrugshjemmet volder næppe

vanskeligheder. Det samme gælder smediens omdannelse til snedkerværksted. Til ombygningen af håndværkerhjemmet, således at der bliver 2 familieboliger og 2 enkeltværelser, foreligger der allerede tegninger.

Hvad nybygningernes placering angår, vil det vidt strakte terrain utvivlsomt frembyde gode muligheder. Hvis den fremtidige specialafdeling (E) lægges dér, hvor den lukkede afdeling nu ligger, bør man udnytte de muligheder, som stedet har, med hensyn til landskabeligt udsyn mod syd og øst. Beregningen af nybygningernes størrelse — som grundlag for nedenstående overslag - er delvis baseret på en sammenligning med tilsvarende eksisterende eller planlagte bygninger.

Bekostningen ved udførelsen af de foran omtalte bygningsarbejder efter disse retningslinier kan rent kalkulatorisk anslås til følgende:

Ombygning af hovedbygningen, 2037,5 m ² etageareal à 300 kr.	kr. 611.250	
Modernisering af køkkenet (overslag af 9/1-58 uden omkostninger m. m.). »	78.750	
	<hr style="width: 100px; margin-left: 0;"/>	kr. 690.000
Ombygning af landbrugshjemmet i vestlængen, 300 m ² etageareal à 250 kr. »		75.000
Omdannelse af smedien til snedkerværksted, 125 m ² etageareal à 200 kr. »		25.000
Ombygning af håndværkerhjemmet (overslag af 9/1-58 uden omkostninger m. m.). »		68.300
Opførelse af en specialafdeling med lederbolig og værelse til en ugift funktionær, 380 m ² etageareal à 600 kr. = 228.000 kr. + bolig . . . »		288.000
Opførelse af en maskinhal, 200 m ² bruttoareal à 450 kr. »		90.000
Maskininventar. »		90.000
Opførelse af et dobbelthus med 2 boliger til gifte funktionærer »		120.000
Modernisering af bestående personaleboliger i henhold til allerede udarbejdede planer. »		50.000
Udvendige arbejder (jordarbejde, haveanlæg, hegn, lygter m. m.) anslået »		60.000
Omkostninger og uforudseelige udgifter 15 %. »		234.600
		ialt _____kr. 1.790.900

De anvendte enhedspriser angiver håndværkerudgifterne til såvel bygningsarbejder som installationer; tillige er almindeligt forekommende inventar indbefattet. Ved ombygninger indbefatter prisen en omfattende istandsættelse samt delvis fornyelse af gulvbelægningen. Uden for enhedspriserne er specielt inventar- og installationsarbejde, værktøj, maskiner samt møbler og andet rumudstyr.

Både af økonomiske og pædagogiske grunde bør arbejdet tilrettelægges således, at en del deraf kan udføres af eleverne.

2. Sølager statsungdomshjem.

I den tidligere omtalte betænkning fra 1953 vedrørende for sorgen for børn og unge, som har særlige tilpasningsvanskeligheder, stilledes forslag om, at Sølager i fremtiden blev anvendt til at modtage svagtbegavede ungdomshjemselever. For at gøre hjemmet egnet til at opfylde dette formål, anså udvalget det for uomgængeligt nødvendigt, at der skabtes mulighed for opdeling af eleverne i mindre grupper. Man foreslog derfor, at der blev opført en ny afdeling, der, uden at det samlede elevtal forhøjedes, skulle modtage 8 elever, og at der ved hjemmet normeredes yderligere en lærer, der samtidig skulle være afdelingsleder for den nye afdeling, samt en praktisk medhjælper.

I overensstemmelse med den daværende forstanders ønsker var udvalget dog af den opfattelse, at den foreslåede udbygning kunne udsættes indtil videre, selv om man anså den for en betingelse for, at hjemmet kunne gennemføre genopdragelsen af særligt vanskelige svagbegavede unge. Den foreslåede personaleudvidelse har derimod fundet sted. Forslaget om hjemmets overgang til udelukkende at modtage vanskelige sinker er også gennemført.

Ved et besøg på Sølager statsungdomshjem, hvori deltog formanden for tilsynsrådet, folketingsmand *Retoft*, blev det fra hjemmets side oplyst om arbejdet på ungdomshjemmet:

Man beskæftiger eleverne ved landbrug, gartneri og på hjemmets snedkerværksted. Sidste sted er der normalt beskæftiget 5-6 elever, hvoraf et par stykker kan betragtes som stående i lære. Dertil kommer et arbejds hold, som svinger mellem 6 og 12 elever. Man har på hjemmet overvejet, hvilke andre former for beskæftigelse man kan iværksætte. Skrædderi vil ikke længere være hensigtsmæssigt, hvor-

imod man arbejder med planer om et mekanisk værksted. Eleverne ville herved få en uddannelse som specialarbejdere. Man er på hjemmet ængstelig for i for vid udstrækning at søge gennemført en egentlig læreuddannelse for eleverne, der praktisk taget alle er sinker.

Hjemmet lægger megen vægt på skolearbejdet, som har vist sig at interessere eleverne i høj grad. Skolearbejdet er i nogen grad hæmmet af, at man kun har timer mellem kl. 16 og kl. 18. Tidligere havde man 30 elever i klassen, men efter at man har ansat 2 lærere, er eleverne opdelt i 2 hold med 15 i hver. Det er formentlig også for mange elever af denne type, men tallet kan ikke under de nuværende forhold nedsættes yderligere. Man lægger også megen vægt på at give eleverne undervisning i de almindelige fag. Ganske vist er en stor del af elevernes regne- og skrivefærdigheder meget ringe, men der er en risiko for, at de går fuldstændig i stå, hvis man kun giver dem undervisning i de elementære fag.

Ved nævnets besøg på Sølager i foråret 1959 var det store problem for hjemmet det voldsomme antal rømninger. Der havde således inden for de sidste par måneder før besøget været ikke mindre end 20 rømninger, som næsten alle var fulgt af kriminelle handlinger. Under de nuværende forhold har hjemmet kun meget ringe muligheder for at hindre rømninger. Forstanderen har fundet det nødvendigt at sætte dørspioner i elevværelsernes døre, for at man altid kan konstatere, om en elev er til stede. Nævnet finder anvendelse af dørspioner mindre heldig og ville foretrække almindelige små ruder, så at eleven selv ved, at han bliver iagttaget.

Hjemmet har 2 isoleringsceller, som imidlertid er dårligt beliggende midt blandt de andre elevværelser og af meget ringe standard. Almindeligvis anbringes rømmerne nogle få dage i isoleringscelle, når de kommer tilbage. Medarbejderne søger, i det omfang tiden tillader det, ved samtaler med eleven at trænge ind på hans problemer, men nogen egentlig behandling kan der vanskeligt blive tale om. Det er ikke hjemmets indtryk, at anbringelsen i isoleringscellen kan betragtes som rømningsforhindrende. Såfremt der skal gøres noget virkeligt effektivt for at forebygge rømninger, ønsker man oprettet en specialafdeling for 8 à 10 elever, som i hvert fald er halvt lukket, og hvor der kan gives eleverne en egentlig behandling.

Efter nævnets mening bør Sølager fortsat benyttes til modtagelse af 30 svagtbegavede unge mænd over 15 år, der har udvist svære adfærdsvanskeligheder (kriminalitet).

Endvidere bør der ske en udbygning af hjemmet efter nedenstående retningslinier:

De bygningsmæssige udvidelser bør omfatte:

a. En specialafdeling efter de i kapitel III nævnte retningslinier. Ved valg af beskæftigelse på denne afdeling bør der tages hensyn til, at det her drejer sig om svagt begavede elever.

b. Det nuværende snedkerværksted udvides.

Efter nævnets opfattelse er der i øjeblikket en god træindustriel produktion i gang, som svarer til elevernes muligheder, men som ikke kan rummes i det nuværende værksted. Ved en udvidelse af værkstedsbygningen vil der kunne skabes muligheder for indretning af et metalværksted i en under snedkerværkstedet beliggende høj kælder, ligesom der i loftsetagen vil kunne skabes plads til undervisningslokaler.

Hjemmet råder i øjeblikket kun over én skolestue, hvilket er for lidt under hensyn til nødvendigheden af at opdele eleverne i flere grupper til skoleundervisningen.

c. 2 medarbejderboliger, idet der for tiden kun forefindes tjenestebolig til 4 af de 8 normerede medarbejdere.

I forbindelse med disse boliger indrettes enkelte elevværelser til udearbejdende elever.

Ved opførelse af en medarbejderbolig og nye skolelokaler i forbindelse med udvidelse af snedkerværkstedet vil der frigøres lokaler i den nuværende elevfløj, således at der bliver muligheder for en ny deling af denne, hvorved eleverne kan deles i 2 grupper.

Ved gennemførelsen af det ovennævnte byggeri vil hjemmet i fremtiden kunne rumme 2 grupper på tilsammen 22 elever i den nuværende elevfløj + 8 elever i specialafdelingen og 5 elever i en afgangsafdeling, ialt 35 elever.

Den nuværende personalenormering er følgende:

- 1 forstander i 25. lønklasse
- 1 overlærer i 23. lønklasse
- 1 lærer i 17. lønklasse
- 1 faglærer i 14. lønklasse
- 4 faglærere i 13. lønklasse.

Ved udbygningen af hjemmet vil det være påkrævet, at der normeres yderligere:

- 1) en stilling til psykolog i 23. lønklasse
- 2) en afdelingsleder i specialafdelingen i 18. lønklasse
- 3) en faglærer til specialafdelingen i 13. lønklasse
- 4) 2 praktiske medhjælpere i 7. lønklasse.

Udgifterne i forbindelse med ombygningsarbejderne på Sølager statsungdomshjem er anslået således:

- a. Oprettelse af en specialafdeling som ved behandlingshjemmet i Hammersholt (jfr. side 58), håndværkerudgifter. kr. 288.000
- b. Udvidelse af værkstedsbygning
Ombygning af eksisterende bygning 270 m² à 250 kr. (håndværkerudgifter). kr. 67.500
Tilbygning 450 m² à 500 kr. (håndværkerudgifter). » 225.000
_____» 292.500
Forbedring af køkkenet » 59.000
- c. 2 medarbejderboliger med enkelte elevværelser til udearbejdende elever. Udgifterne er anslået efter de tilsvarende enhedspriser som ved behandlingshjemmet i Hammersholt (jfr. side 58). » 110.000
Omkostninger og uforudseelige udgifter 15 % af foranstående. » 112.500
kr. 862.000

3. Flakkebjerg ungdomshjem.

Ved nævnets besøg på Flakkebjerg gav forstanderen en redegørelse for hjemmets arbejde.

Han oplyste, at man på Flakkebjerg lægger megen vægt på den arbejdsmæssige oplæring af eleverne og søger at få så gode værksteder som muligt. Man har fortrinsvis holdt sig til en egentlig oplæring, men har yderligere planer for de ufaglærtes tillæring og søger bl. a. om at få indrettet lokaler, hvor man kan give arbejds-teknisk undervisning.

De elever, der modtages på Flakkebjerg, hører til de allervanskeligste. De har alle været kriminelle inden anbringelsen og har tidligere været på andre opdragelseshjem. Mange af dem er hårdnakkede rømmere. Rømningerne har i det sidste år været et stort problem for hjemmet. I 1958 var der 37 rømninger, medens der i 1959 var 72 rømninger, d. v. s. næsten en fordobling. De fleste rømninger finder sted efter sommerferien. De sidste 2-3 måneder af 1959 havde der bogstavelig talt ingen rømninger været. I 1960 har der indtil 9. marts været 14 rømninger.

Om rømningerne kunne forstanderen iøvrigt oplyse, at det er forholdsvis sjældent, at en enkelt elev rømmer; som regel er det 2, 3 eller 4 elever, der stikker af sammen. En enkelt gang havde 11 elever planlagt rømning sammen. Det er sjældent, at de elever, der er lærlinge, rømmer. Forstanderen mente, at de frie forhold, der hersker på Flakkebjerg, gør det umuligt at forhindre rømninger. Hvis man skal bevare disse frie forhold, vil han anse det for nødvendigt at få en specialafdeling i lighed med de afdelinger, der er på svenske hjem.

Det er nævnets opfattelse, at der på Flakkebjerg foregår en vel tilrettelagt arbejdsmæssig oplæring af eleverne, og at man fremtidig bør lægge vægt på først og fremmest at benytte dette hjem til elever, der har mulighed for at få udbytte af oplæringen på de forskellige værksteder, og som ikke er for vanskelige.

En udbygning af behandlingsmulighederne bør i første række omfatte en opdeling af hjemmet i mindre afdelinger, idet der i den nuværende hovedafdeling ialt bor 40 elever. Man er klar over, at en specialafdeling kunne være ønskelig med det nuværende klientel, men nævnet er af den opfattelse, at planlægning af en specialafdeling på dette hjem kan bero, indtil man har set virkningerne af den foreslåede opdeling af hjemmet i mindre afdelinger. Her til kommer, at man efter indretningen af det foreslåede nye behandlingshjem ved Hammersholt, jfr. side 54 ff, kan påregne, at de vanskeligste elever ikke i fremtiden behøver at anbringes på Flakkebjerg.

For så vidt de ved de øvrige ungdomshjem foreslåede specialafdelinger til den tid ikke menes at kunne dække det samlede behov for specialafdelinger, må nævnet finde det rimeligt, at der også indrettes en sådan afdeling på Flakkebjerg.

4. Iagttagelseshjemmet Hvidborg.

Ved nævnets besøg på Hvidborg gav forstanderen en redegørelse for hjemmets arbejde og fremtidsplaner.

I gartneriet er man i de sidste år kommet ind på en speciel produktion af champignons. En yderligere udvidelse af gartneriet vil få betydning såvel for hjemmets indtjeningsmuligheder som for elevernes oplæring, idet det vil give mulighed for, at nogle flere elever kan oplæres som specialgartnere.

Nævnet havde lejlighed til at besigtige værkstederne, som er indrettet på den måde, at lokalerne udlejes til private mestre, som ikke har anden tilknytning til institutionen, end at de er forpligtede til at modtage et vist antal af hjemmets elever i oplæring. Der er godkendt planer til en nødvendig udvidelse af værkstedsbygningerne. Systemet med udefra kommende mestre fungerer til hjemmets fulde tilfredshed.

I de senere år er klientelet på Hvidborg undergået en stor forandring, således at man nu modtager elever, der alle har svære tilpasningsvanskeligheder. Dette forhold gør ikke blot selve arbejdet på optagelseshjemmet mere tyngende end tidligere, men betyder også en forlængelse af opholdet. Det er nødvendigt, at eleverne deles i små grupper, idet deres voldsomme eksplosioner og aggressive indstilling derved formindskes. Endvidere anser man de gode oplæringsmuligheder for et væsentligt led i genopdragelsen af disse vanskelige elever.

På grund af elevernes vanskeligheder er det meget ofte umuligt at overflytte dem fra Hvidborg til lærlingehjem eller andre lignende institutioner, idet eleverne ikke er i stand til at tage den belastning, det er at søge at opnå nye kontakter og omstille sig til nye forhold; det er især den bratte overgang fra institutionsforhold til mere frie forhold, der skaber vanskeligheder for eleverne.

Hjemmet har derfor fremsat ønske om at få oprettet en udskrivningsafdeling med plads til 8 elever, en afdelingsleder og en medhjælper. Afdelingslederen skal samtidig udfylde sine hidtidige funktioner ved hjemmet, og der bliver således ikke tale om nogen forøgelse af det normerede personale ved hjemmet som helhed.

Der er udarbejdet skitseforslag, som tillige omfatter en gymnastiksal, der må anses for at være af meget stor betydning for hjemmet, ikke alene til brug for hjemmets egne elever, men også til sportslige og festlige arrangementer,

hvorved kontakter med kvarterets øvrige ungdom kan opnås.

Udgifterne til projektets gennemførelse er anslået til følgende:

Elevafdeling med bolig for afdelingsleder 501,0 m ² à 400 kr.	kr. 201.500
Forbindelsesbygning 55,5 m ² à 390 kr. »	21.500
Gymnastiksal 232,7 m ² à 665 kr. »	154.000
Montering »	40.000
Omkostninger og uforudseelige udgifter »	38.000
ialt _____kr.	454.000

Det er nævnets opfattelse, at Hvidborg gennem de sidste år har formået at løse en særlig opgave, idet hjemmet faktisk har fungeret som ungdomshjem til behandling af psykisk vanskelige elever af en overvejende neurotisk type. Dets særlige muligheder med en arbejdsform, der i højere grad har det normale erhvervslivs karakter end andre opdragelseshjem, har vist sig velegnet som led i den samlede behandling af denne type elever.

Nævnet skal derfor meget anbefale, at den af hjemmet ønskede udbygning, hvorunder indretning af udskrivningsafdeling, der dels vil løse et påtrængende efterværnsbehov for en særlig vanskelig elevtype, og dels vil løse hjemmets problemer med hensyn til medarbejderboliger, realiseres.

D. Oprettelse af et nyt behandlingshjem på Sjælland for unge mænd.

Nævnet finder det påkravet, at der i passende nærhed af København opføres et behandlingshjem for unge mænd i alderen 15—21 år. Det må anses for uhensigtsmæssigt, at alle de vanskeligste elever i denne alder skal anbringes på Bråskovgård og Sølager, idet et hjem nær ved København vil have større muligheder for at udnytte sagkyndig assistance i behandlingsarbejdet.

Dette hjem bør anvendes som behandlingshjem for unge mænd over 15 år, der har udvist alvorlige tilpasningsvanskeligheder (eventuelt kriminalitet), og om hvem det gælder, at de i højere grad er neurotisk prægede end det klientel, der er tænkt anbragt på Bråskovgård. Der tænkes på unge mænd, der i højere grad er tilgængelige for en individuel terapi end flertallet af de tidligt karakterskadede. Det bør dreje sig

om unge mænd, der er mindst gennemsnitligt begavede.

Til dette hjem bør, såfremt det placeres i passende afstand fra København, også knyttes en observationsafdeling, hvor unge mænd kan anbringes for at sikre deres tilstedeværelse, medens en politisag er løbende. Afdelingen bør indrettes til 8 elever. Denne bør ligge så langt fra de øvrige afdelinger som muligt og have sit eget personale, så at kun forstander, kontor, køkken, læge og psykolog er fælles for denne afdeling og de øvrige. Hvad beskæftigelsen angår, bør det tages i betragtning, at afdelingen skal fungere som et iagttagessted, så at værkstederne må være orienteringsværksteder f. eks. i lighed med Gfellergut ved Zürich (jfr. herom side 27).

Nævnet har også overvejet muligheden for at knytte en sådan afdeling til et optagelseshjem. Imidlertid vil i så fald af bestående optagelseshjem kun Skibbyhøj, der er beliggende lovlig langt fra København (ca. 55 km) kunne komme i betragtning, og nævnet foreslår derfor denne afdeling placeret ved det foreslåede statsungdomshjem.

Med hensyn til personale foreslås det, at der normeres:

- 1 forstander i 27. lønklasse
- 1 overlærer i 23. lønklasse
- 1 psykolog i 23. lønklasse
- 1 leder af specialafdelingen i 18. lønklasse
- 1 leder af observationsafdelingen i 18. lønklasse
- 1 lærer i 17. lønklasse
- 2 faglærere i 14. lønklasse
- 4 faglærere i 13. lønklasse
- 1 socialrådgiver i 13. lønklasse
- 5 praktiske medhjælpere i 7. lønklasse.

Hertil kommer et ikke normeret husligt personale på 7.

Faglærerne er tænkt fordelt med 1 i specialafdelingen, 1 i observationsafdelingen samt 4 i den almindelige afdeling.

Hvad den bygningsmæssige indretning angår, bør modtageafdelingen antagelig være halvåben og placeres i den bygning, der rummer hjemmets centrale funktioner, medens de øvrige afdelinger bør opføres i særskilte bygninger.

Afgangsaafdelingen bør fungere som en slags pensionat med udearbejdende elever.

Specialafdelingen bør indrettes som i kapitel III B. omtalt. Hvad beskæftigelsen angår, bør

der tages hensyn til klientelet. Der bør ligeledes indrettes et rum til undervisning, for at der en del af dagen kan gives disse elever specielt tilrettelagte skoletimer.

Direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen har på nævnets foranledning undersøgt muligheden for placering af et sådant hjem i en afstand af højst 30 km fra København og har nu fået tilbud om køb af et ubebygget areal på 30 tdr. land beliggende ved Hammersholt, ca. 4 km fra Hillerød og knapt 30 km fra København.

Den grund., der er regnet med ved disse overvejelser, er den del af de til Nysøgård (matr. nr. 8 a) hørende jorder, der er beliggende vest for Nordbanen. Denne grund vil kunne få en i forhold til den påtænkte anvendelse tilfredsstillende tilkørsel fra syd (fra sønevejen øst-vest gennem Hammersholt).

Denne parcel har et areal på lidt over 16 ha, og til bedømmelse af dette jordstykkets tilstrækkelighed kan oplyses, at Bråskovgårds bygninger, gårdsplads, haver (herunder njfitehaver), sportspladser m. m. optager ca. 12½ ha.

Terrænmæssigt må grunden anses for egnet; den er let bølget uden voldsomme højdeforskelle. Den ligger smukt i landskabet med udsigt til et ret åbent landbrugsområde: med enkelte småskove. Der er ikke og vil næppe komme tæt bebyggelse i parcellens umiddelbare nærhed. En elektrisk ledning, der på master er ført midt gennem grunden fra nord til syd, vil formentlig let kunne flyttes, så den ikke generer.

Med hensyn til grundens anvendelse til bebyggelse skal endelig nævnes, at der kan skaffes drikkevand og elektrisk strøm; ligeledes vil der kunne tilvejebringes afløb for spildevand.

Repræsentanter for nævnet har besigtiget grunden og finder, at den er egnet til dette formål. Nævnet skal derfor anbefale, at dette areal erhverves.

Såfremt dette areal ikke måtte kunne erhverves på rimelige vilkår, eller der ikke måtte kunne træffes rimelige aftaler med naboer om anlæggelse af en tilkørselsvej til grunden, skal man henlede opmærksomheden på, at Værebros drengenhjems jorder også må anses for egnede til opførelse af et behandlingshjem for unge mænd. Værebros er beliggende godt 30 km fra København og har et jordtilliggende på 16 ha. Ved en forhandling har bestyrelsen for Foreningen af 1837, der ejer Værebros, erklæret

sig villig til at afhænde denne ejendom til et andet børneforsørgsformål, hvortil ejendommen måtte kunne finde anvendelse. Det er foreningens hensigt at opføre et nyt børnehjem som søskendehjem for svagt begavede og sent udviklede børn i en købstad på Sjælland med et godt hjælpeskolevæsen, hvor en væsentlig del af eleverne vil kunne søge hjælpeskolen.

Man skal foreslå, at der på et af de omhandlede arealer, enten ved Hammersholt eller Værebros opføres et behandlingshjem efter de nedenfor anførte retningslinier.

- A. Modtageafdeling med plads til 8 elever
- Et. & C. To almindelige afdelinger med plads til ialt 24 »
- D. Observationsafdeling med plads til . . 8 »
- E. Specialafdeling med plads til 8 »
- F. Afgangsaften med plads til 8 »

Hver afdeling bør have sine opholdsrum, spiserum, husflidsrum o. l.; afdelingerne D og E bør tillige have egne værksteder; herudover må der af fælleslokaler skaffes værksteder (til brug for afdelingerne A, B, C og F), nogle skolelokaler og en gymnastiksal med scene. Desuden må der indrettes en varmecentral med vaskeri og et fælles køkken - eventuelt beliggende ved en af afdelingerne - hvorfra maden køres til afdelingerne.

Foruden værkstedsbekæftigelse af forskellig art, bør der anlægges et gartneri.

Af boliger bør der være:

- 10 boliger for gifte funktionærer
- 9 boliger for ugifte mandlige funktionærer
- 6 boliger for ugifte kvindelige funktionærer.

Til hjemmets administration må der regnes med en række kontorer, herunder lokaler til psykologen og socialrådgiveren.

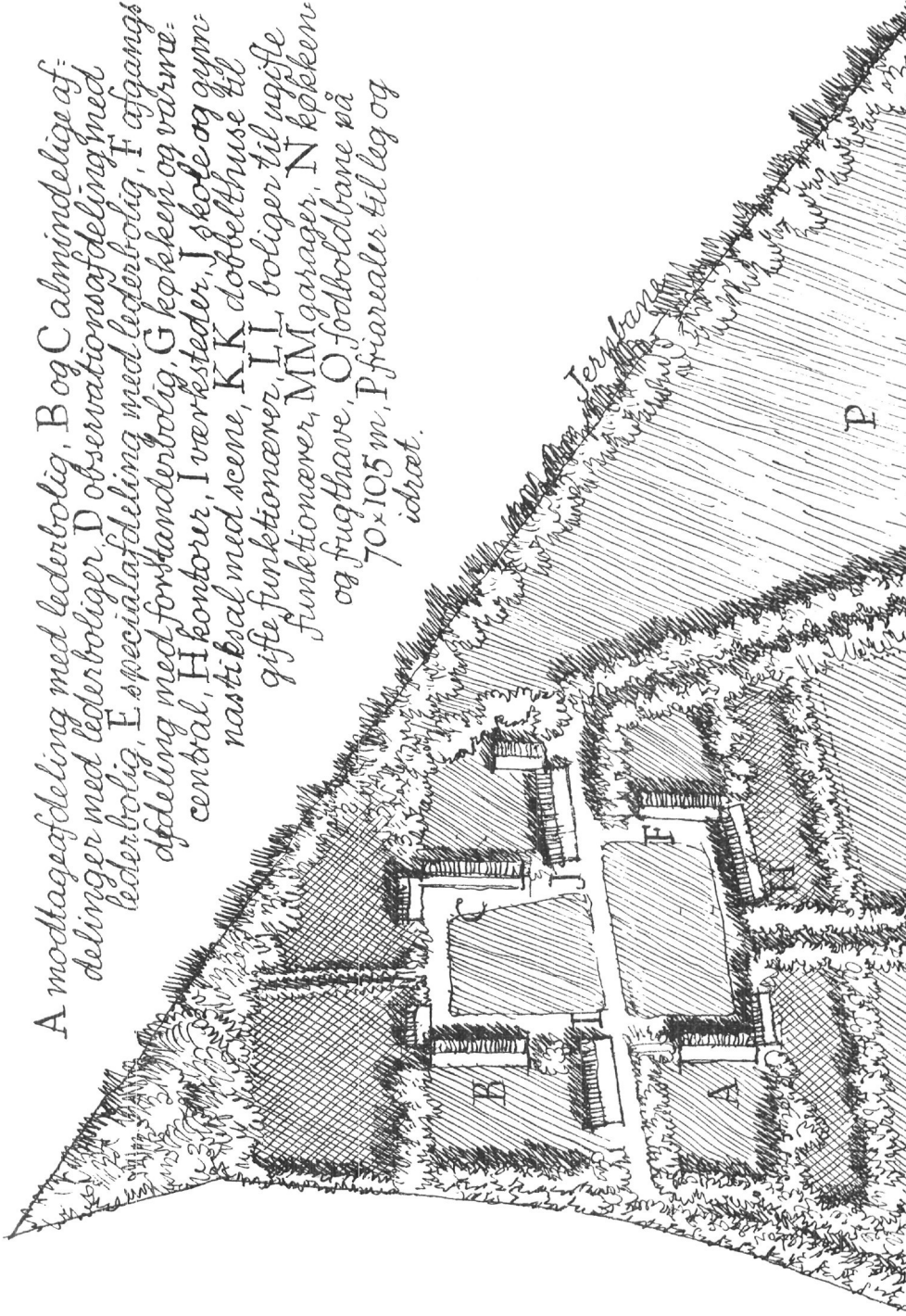
Beregningen af nybygningernes størrelse - som grundlag for overslag og oversigtsplan - er delvis baseret på en sammenligning med tilsvarende eksisterende eller planlagte bygninger.

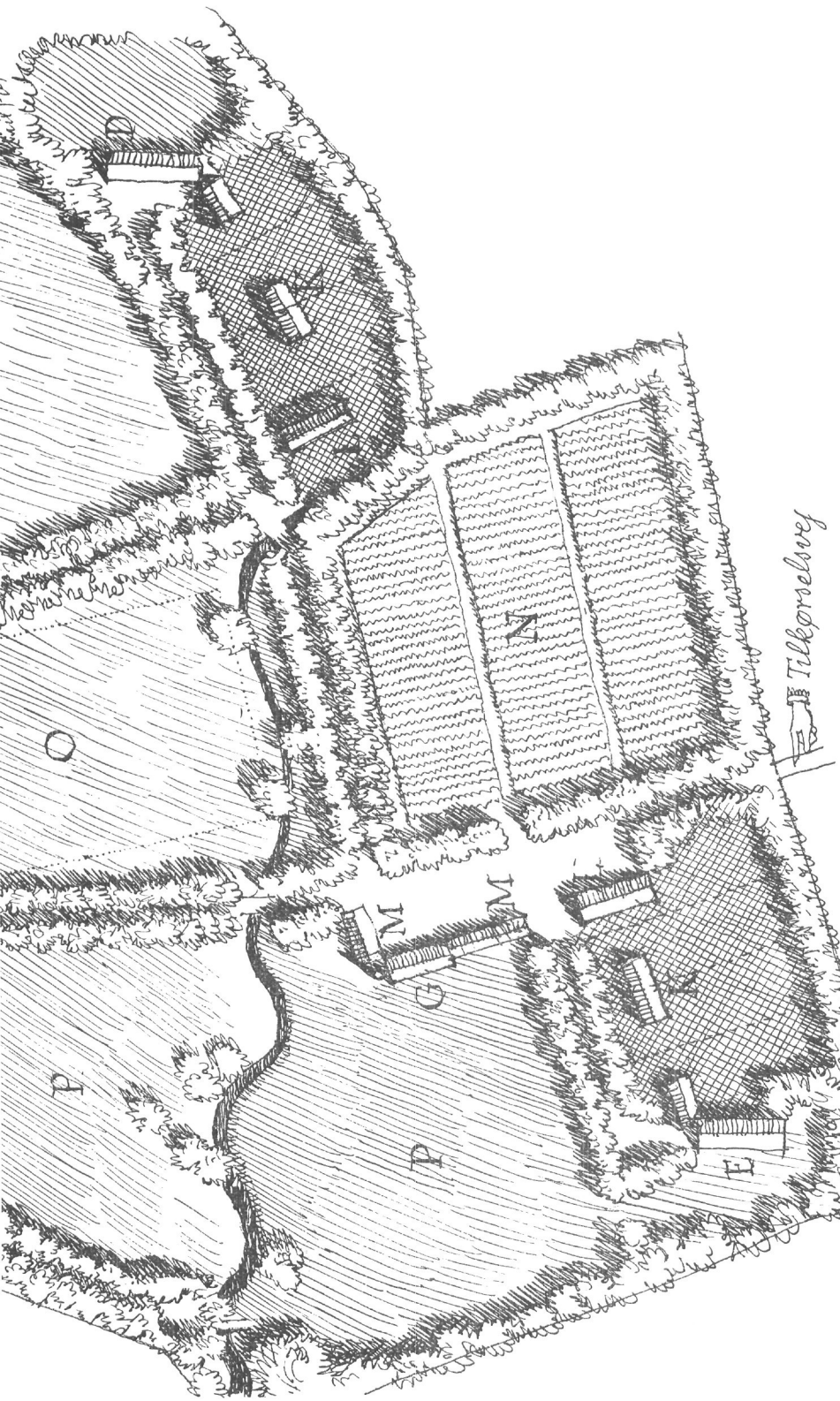
Bekostningen ved planens gennemførelse, for så vidt hjemmet indrettes i Hammersholt, kan rent kalkulatorisk beregnes således:

Købesum, anslået	kr.	135.000
Modtageafdelingen,		
310 m ² à 600 kr.	kr.	186.000
+ bolig »		60.000
		246.000
2 almindelige afdelinger, hver for sig		
460 m ² à 600 kr. —		276.000 kr.
+ bolig 60.000 kr. =		336.000 kr.
X 2 »		672.000

NORD

A modtageafdeling med lederbolig, B og C almindelige afdelinger med lederboliger, D observationsafdeling med lederbolig, E specialafdeling med lederbolig, F afgangsdafdeling med forstanderbolig, G køkken og værnecentral, H kontor, I værksteder, J skole og gymnasium, K K døbhelthuse til gifte funktionærer, LL boliger til ugifte funktionærer, MM garager, N køkken og frugthave, O fodboldbane på 70x105 m, P friarealer til leg og idræt.

11.2.60 THOMAS HAVNING STATSUNGDOMSHJEMMET, Hammershøtt
Arkitekt, M. A. A., kgl. bygningsinspektør Oversigtsplan, 1:2000

Observationsafdelingen, 380 m ² à 600 kr. = 228.000 kr. + bolig	
60.000 kr. »	288.000
Specialafdeling som foranstående . . »	288.000
Afgangsaafdelingen, 325 m ² à 600 kr. = 195.000 kr. + forstanderbolig	
80.000 kr. »	275.000
Varmecentral + kølken: 185.000 kr. + kontorer: 60.000 kr. »	245.000
Værksteder, 250 m ² à 450 kr. »	112.500
Skole og gymnastiksal med scene	
650 m ² à 600 kr. »	390.000
Boliger, 4 à 55.000 kr., 15 à 20.000 kr. »	520.000
Udvendige arbejder (jordarbejde, haveanlæg, hegn m. m. samt tilkørselsvej og veje på terrænet) . . »	470.000
Inventar »	240.000
Omkostninger og uforudseelige udgifter, 15 % af foranstående »	580.000
	<hr/>
	kr. 4.461.500

Denne udgift svarer, da hjemmet foreslås indrettet til 56 elever, til ca. 85.000 kr. pr. plads.

Man foreslår, at byggearbejderne udføres i flere byggeafsnit, og at arbejdet tilrettelægges således, at eleverne kan deltage mest muligt i jordarbejder og lign., hvorved anlægssummen reduceres.

De anvendte enhedspriser angiver håndværkerudgifterne til såvel bygningsarbejder som installationer; tillige er almindeligt forekommende inventar indbefattet

På *oversigtsplanen* er bygningerne angivet med de foran regnede størrelser; selve afdelingerne tænkes i 2 og boligerne i 1 etage. Der er ved grupperingen tænkt på, at nybygningerne får en vis lighed med landejendomme, således at de virker nogenlunde hjemlige i landskabet.

Ved forhandlinger med det økonomiske nævn var dette enigt i at anbefale oprettelsen af dette hjem, idet der dog af enkelte medlemmer udtaltes betænkelighed ved at indrette det til så mange elever som foreslået.

Nævnet er imidlertid af den opfattelse, at det foreslåede elevtal danner basis, dels for flere grupper, hvilket betinger en mere hensigtsmæssig placering af den enkelte elev, dels for flere værksteder og dermed mere differentierede beskæftigelsesmuligheder, hvilket er en pædagogisk fordel. Hertil kommer muligheden for en bedre udnyttelse af special uddannede medarbejdere. Hvis hjemmet, som foreslået ovenfor, opføres i flere byggeafsnit, vil man derved få

mulighed for at skønne over den mest hensigtsmæssige størrelse.

Nævnet skal herefter anbefale, at der søges finanslovsbevilling til indkøb af et af de omhandlede arealer, helst arealet ved Hammersholt, og at der gives direktoratet bemyndigelse til at lade udarbejde skitseplaner i overensstemmelse med ovenstående.

£. Oprettelse af behandlingshjem for piger med udprægede adfærdsvanskeligheder.

1. Behovet for oprettelse af et nyt behandlingshjem for unge kvinder.

Ud over den opgave, der blev stillet nævnet af socialministeren, nemlig at fremkomme med forslag om nye behandlingsmetoder på opdragelseshjem for særligt vanskelige unge mænd, herunder indretning af specialafdelinger, har direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen anmodet nævnet om at overveje, om der bør indrettes et yderligere behandlingshjem for unge piger med alvorlige adfærdsvanskeligheder.

Den del af pighjemmenes klientel, der svarer til det i de tidligere kapitler omtalte klientel på drengehjem, er hidtil blevet anbragt på Vejstrup statsungdomshjem. Nævnet er bekendt med, at dette hjem flytter til det nye Viby statsungdomshjem, såsnart dette står færdigt til indflytning, antagelig pr. 1. marts 1961. Efter nævnets opfattelse må beliggenheden i umiddelbar nærhed af Århus anses for ideel både med hensyn til mulighederne for beskæftigelse af de unge piger uden for hjemmet i bymæssige erhverv og med hensyn til samarbejdet med psykiatriske og psykologiske sagkyndige fra Århus.

Dette hjem, der vil få en specialafdeling, der kan benyttes som lukket afdeling, vil være velegnet til modtagelse af 38 særdeles vanskelige piger.

Nævnet er imidlertid klar over, at klientelet ved opdragelseshjem for store piger i de senere år er blevet væsentligt vanskeligere end tidligere, og en væsentlig del af de opdragelseshjem for piger, som man nu har til rådighed, står magtesløse over for behandlingsopgaver for de vanskelige piger.

Nævnet kan derfor stærkt anbefale, at der opføres endnu et behandlingshjem for piger i alderen 15-21 år.

Det må være rimeligt, at et sådant nyt hjem opføres i nærheden af København, og nævnet

er bekendt med, at direktoratet har optaget forhandling med Gladsaxe kommunalbestyrelse, der i skrivelse af 9. december 1959 har udtalt, at kommunalbestyrelsen i princippet er indforstået med, at et opdrageshjem for store piger projekteres på Bakkegårdens jorder, der endnu ejes af Københavns kommune, men påregnes overdraget til Gladsaxe kommune. Kommunalbestyrelsen har oplyst, at det er tanken på Bakkegårdens jorder yderligere at opføre en amtsplejestiftelse med et anslået arealbehov på 10.000 m² og et kommunalt plejehjem med et anslået arealbehov på 16.200 m².

Der vil herefter kunne stilles et areal på ca. 30.000 m² til rådighed til opførelse af et opdrageshjem for store piger.

Direktoratet har over for nævnet oplyst, at man allerede i lang tid har været opmærksom på trangen til et særligt opdrageshjem for særdeles vanskelige svagt begavede unge piger.

For at få et billede af dette problems omfang og karakter har man i overinspektionen i efteråret 1956 gennemgået journalerne for de pr. 1. april 1956 anbragte elever i fredshjem og ungdomshjem for piger. Hvad den sidste type af hjem angår, har man gennemgået akterne med henblik på eventuelle svagt begavede elever.

Ved gennemgangen af journalerne var man blevet opmærksom på 36 elever, der kunne formodes at falde ind under den nævnte kategori. Ved gennemgangen af eleverne og deres forhold uden for hjemmene blev nogle af disse skudt ud, medens andre blev taget med i materialet på grundlag af udtalelser fra hjemmernes forstandere og tilsynsførende psykiatere.

Ved den samlede opgørelse viste det sig, at 26 af de pr. 1. april 1956 anbragte elever frembød så store vanskeligheder, at en mulighed for særlig behandling af disse bør overvejes. Hertil kommer 7 elever, der var anbragt i perioden efter 1. april 1956, men som den 1. april var på andre børneforsorgsinstitutioner.

Eleverne fordelte sig med følgende tal på de forskellige hjem:

	Pr. 1/4-56	Senere anbr.	laic
Hylleholt	3	2	5
Gunslev	8	1	9
Udby	6	0	6
Holmstrupgård	3	0	3
Sønderborg	1	2	3
Skovly	2	1	3
Vejstrup	3	1	4
	26	7	33

15 år	11
16 »	5
17 »	8
18 »	3
19 »	5
20 »	1

33

Ser man på, hvor lang tid de pågældende har været anbragt på institutioner, viser det sig, at det dels drejer sig om en mindre gruppe, der er anbragt efter konfirmationsalderen, og dels om en større gruppe, der har været anbragt i flere år (jævnt fordelt fra 5 til 18 år).

Antal år		Antal forskellige anbringelser	
0 år	1	1	2
1 »	7	2	9
2 »	2	3	5
3 »	0	4	7
4 »	0	5	1
5 »	1	6	1
6 »	1	7	1
7 »	2	8	2
8 »	2	9	3
9 »	2	10	1
10 »	0	16	1
11 »	2		33
12 »	3		
13 »	1		
14 »	3		
15 »	2		
16 »	1		
17 »	2		
18 »	1		
	33		

Det drejer sig således om en gruppe, hvoraf $\frac{2}{3}$ har været anbragt i 5 år eller mere (enkelte i hele deres liv), og for hvem flere forskellige anbringelser (mindst 3) har været forsøgt, uden at det er lykkedes at hidføre en tilstrækkelig stabilisering. I antallet af anbringelser er medregnet indlæggelser på psykiatriske afdelinger eller sindssygehospitaler.

Fælles for disse unge piger er en adfærd, som det ikke har været muligt for de forskellige institutioner at påvirke i nævneværdig grad, og som for flertallets vedkommende viser sig som en åben aggressiv væremåde med handlinger, der lader det gå ud over institutionens materiel eller over kammerater og medarbejdere, eventuelt over dem selv.

Deres vanskeligheder har som regel vist sig tidligt. Flertallet har haft vanskeligheder i sko-

len, selv om de har gået i en skoleform, der var afpasset efter deres intellektuelle muligheder. De har ikke kunnet få et godt forhold til kammerater og lærere, og flere har smårapset og vagabonderet.

Større kriminalitet eller prostitution inden anbringelsen er der ikke tale om. Om 2 er det oplyst, at de har modtaget tiltalefrafald på grund af berigelsesforbrydelser. 3 har holdt til på skibe eller prostitueret sig på anden måde, hvorved 2 af dem har pådraget sig kønssygdomme. At disse forhold ikke gælder flere, skyldes naturligvis også, at de fleste er anbragt i en tidlig alder.

At finde entydige årsagsforhold til deres skæbne, der kan karakterisere gruppen som helhed, er umuligt, da der er individuelle forskelle mellem de enkeltes udviklingsforløb.

Det er imidlertid interessant at se, at de ikke i særlig grad kommer fra de største byer, som man i almindelighed anser for at frembyde den største risiko for social afsporing af de svagt begavede. Nedenstående tabel vil vise denne gruppes fordeling i så henseende, sammenlignet med hele belægningsen på fredshjem for piger pr. 1. april 1956.

København +		Denne gruppe	
Frederiksberg . . .	37 24 %	6 18 %	
Købstæder	55 36 %	20 61 %	
Landkommuner . . .	61 40 %	7 21 %	
	153 100 %	33 100 %	

Købstadsmaterialet er i dette materiale repræsenteret med 2 fra hver af følgende byer: Århus, Odense og Randers, og 1 fra 14 forskellige mindre købstæder i størrelse varierende fra Bogense til Helsingør.

De synes i højere grad at være præget af en psykisk udvikling, der er betinget af konstitutionelle faktorer og forhold i deres nærmeste personlige miljø. Vi er her ved de forhold, der mest udpræget karakteriserer gruppen som helhed, nemlig underlødige forældre og et meget dårligt barndomshjem.

Kun 2 af denne gruppe er opvokset i naturlige hjem, om hvilke der ikke i akterne forekommer negative oplysninger.

Nedenstående oplysninger, der antagelig ikke er udtømmende, og som derfor må tages som minimumstal, vil give et billede af de øvriges forhold:

Familieforhold.

Født uden for ægteskab . . .	7
Moder død tidligt	3
Fader død tidligt	2
Forældre skilt	6

Opdraget af:

Plejeforældre	4
Adoptivforældre	3
Moder + stedfader	4 (skiftende stedfædre)
Fader + stedmoder	2
Øvrige opdraget af naturlige forældre, enlig moder eller på institution.	

Meget fattigt og forsømt

hjem	8
----------------	---

Oplysninger om naturlige forældre:

<i>Moder</i> drikker		1
løstagtig		5 (kønssygdom)
straffet		2
svagt begavet		3
<i>Fader</i> drikker		3
straffet		9
svagt begavet		4
dement		1
brutal		1

Bortset fra den rolle, arvelige anlæg spiller hos disse piger, er det således den sjældne undtagelse, at de har haft et blot nogenlunde roligt barndomsmiljø, der har kunnet fremme en social tilpasning. Dette kan i sig selv forklare træk som rastløshed, umodenhed, hæmningsløshed, domineringsstrang, der går igen i flertallet af beskrivelserne.

Hvad den psykiatriske beskrivelse af eleverne angår, viser de sidstfundne intelligenskvotienter følgende fordeling:

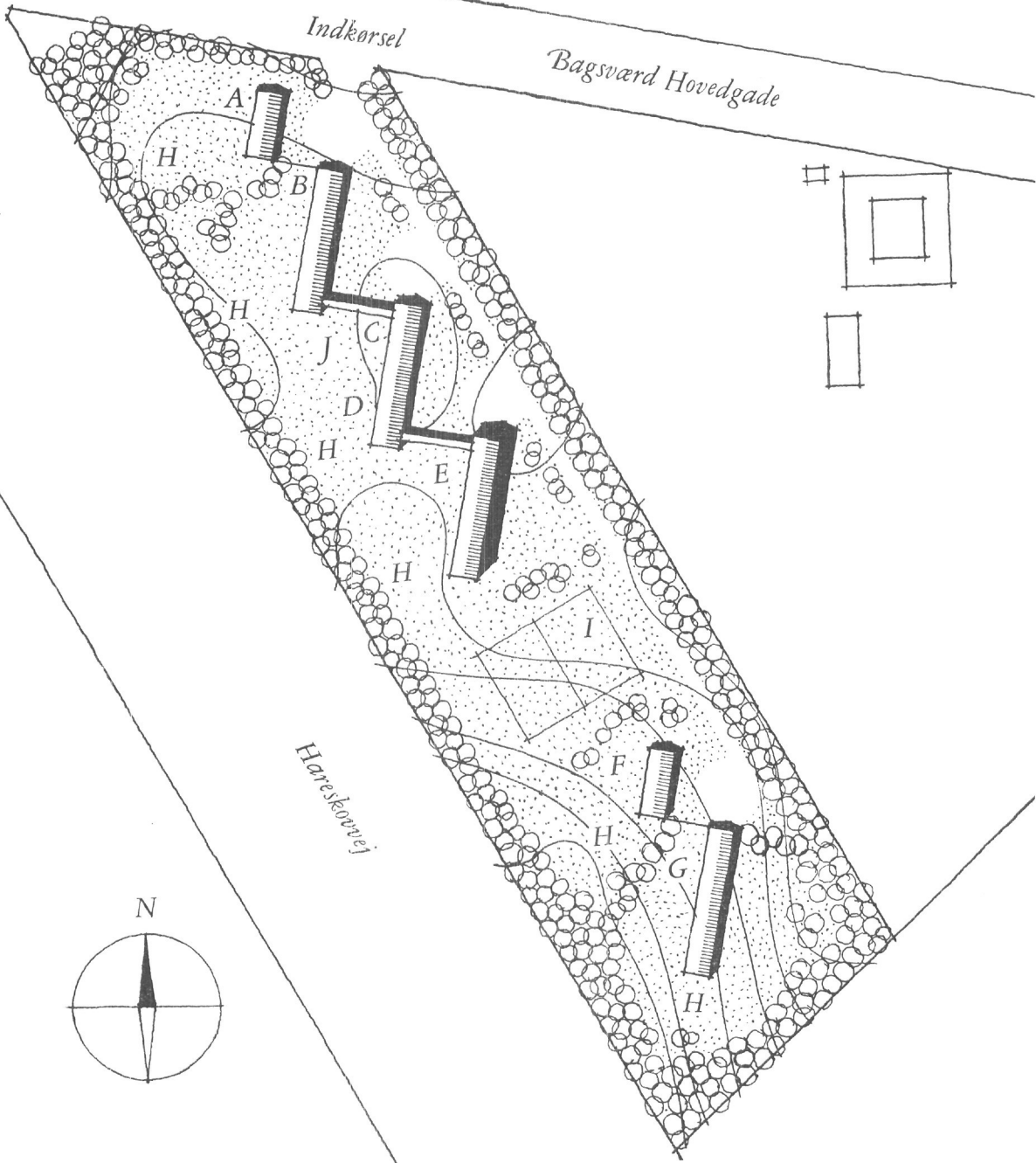
I.K. 71-80	17
81-90	14
91-100	2

33

Denne fordeling er meget jævn, og bortset fra måske et par enkelte tilfælde, der er betegnet som åndssvage i lettere grad, skulle den jævne begavelse *alene* ikke kunne forklare de store tilpasningsvanskeligheder.

For langt de flestes vedkommende drejer det sig om svagt begavede piger, der på grund af arvelige anlæg og/eller svære miljøskader har udviklet karaktervanskeligheder, der gør opdragelse inden for almindelige pædagogiske institutionsrammer meget vanskelig. Deres følel-

A bolig for forstander. B afgangsafdeling med boliger. C værkstedsafdeling. D skole. E hovedafdeling med boliger. F bolig for overlærer. G specialafdeling. H haver. I boldbane. J nyttehave.

Preben Hansen,
Arkitekt, M. A. A.
kgl. bygningsinspektør.

Behandlingshjem i Gladsaxe for unge piger under
ungdomsforsorg.

Blokeplan, 1:2000 . Dato 29-2-1960.

ses- og karaktermæssige habitus i forbindelse med et intellektuelt niveau, der ligger omkring 12 årige normales, bevirker, at man ikke uden videre kan indpasse dem i en pædagogisk ramme, der mere eller mindre har en almindelig husholdningsskole til forbillede, således som praksis hidtil har været.

De fleste vil følelsesmæssigt være så barnligt prægede, at der må tilrettelægges en særlig pædagogik i samarbejde med psykiatrisk og psykologisk sagkyndige.

Den foretagne undersøgelse viser, at man må regne med 25-30 elever under denne gruppe.

Daværende undervisningskonsulent Poul W. Perch, der på overinspektionens vegne foretog den her omhandlede undersøgelse, konkluderede med at foreslå, at man indretter et specielt hjem til at modtage elever af denne type. Et sådant hjem må geografisk være sådant beliggende, at der let kan etableres samarbejde med psykiatere og psykologer, og det må bygningsmæssigt helst være af en sådan struktur, at der kan indrettes en større hovedafdeling og en mindre specialafdeling for de vanskeligste.

Konsulent Perch har på grundlag af sine erfaringer som pædagogisk-psykologisk konsulent for direktoratets anbringelseskontor siden 1. oktober 1958 udtalt, at det med sikkerhed kan siges, at behovet ikke er blevet mindre siden 1957.

Bortset fra den tvingende nødvendighed af at få forøget det samlede antal pladser på hjem for piger over skolealderen, drejer det sig her tillige om noget kvalitativt, nemlig etablering af et hjem, der kan løse en speciel opgave.

På grundlag af det forannævnte skal nævnet stille forslag om, at der på de tidligere omtalte arealer i Gladsaxe opføres et behandlingshjem for unge piger, beregnet på at modtage et noget andet klientel end behandlingshjemmet i Viby.

Man vil anse det for rigtigst, at der i Viby statsungdomshjem fortrinsvis anbringes piger, der ikke er under gennemsnitsintelligens, medens man i behandlingshjemmet i Gladsaxe anbringer piger med svagere begavelse, idet de pædagogiske metoder må være ret forskellige under hensyn til det forskellige intelligensniveau, jfr. herved også det i betænkningen vedrørende forsorgen for børn og unge, som har særlige tilpasningsvanskeligheder, side 9 og 36-40 anførte om nødvendigheden af at kunne

skille særligt vanskelige unge mænd på 2 opdragelseshjem efter deres intelligens.

Det er nævnets opfattelse, at det er nødvendigt at knytte en specialafdeling såvel til Vibyhjemmet som til Gladsaxehjemmet. Man bør i fremtiden undgå, at elever for en kortere periode flyttes til et andet hjem specialafdeling. Erfaringerne for de unge mænds vedkommende med Bråskovgård har vist det pædagogisk uheldige heri.

Anbringelsesgrundlaget for begge hjem vedkommende må være pigernes udprægede adfærdsvanskeligheder.

Differentieringsgrundlaget mellem de to hjem indbyrdes må være pigernes intellektuelle muligheder.

2. Placeringen af hjemmet og dets indretning.

Nævnet skal stille forslag om, at Gladsaxearealet søges erhvervet, og at der søges opført et behandlingshjem efter følgende byggeprogram.

Der bør sigtes på en normering på 32 elever. Principielt vil man foretrække, om hjemmet blev opdelt i 4 afdelinger à 8 elever, således at der blev en modtageafdeling, en almindelig afdeling, en specialafdeling og en afgangsafdeling. Da en sådan opdeling vil medføre en fordyrelse af såvel etableringsomkostningerne som driftsomkostningerne, vil man imidlertid foreslå følgende opdeling af hjemmet:

1 almindelig afdeling til	16 elever
1 afgangsafdeling til	8 »
1 specialafdeling til	8 »
	ialt 32 elever

Hovedafdeling.

16 elevværelser, der tænkes placeret på 1. sal i en toetages bygning, helst delt i 2 grupper.

1 stueetagen: Centralkøkken, spisestue, der ved særlige lejligheder gennem dobbelte fløj-døre kan slås sammen med en tilstødende dagligstue, læsestue, kontorer samt læge- og psykologlokale m. v.

A fgangsafdeling.

8 enkeltværelser og kombineret spise- og dagligstue.

En specialafdeling

i overensstemmelse med den i kapitel IV omtalte plan, dog således at indretning sker under

hensyn til erfaringerne ved indretning af specialafdelinger ved Eknås og Viby, så afdelingen bliver bedre egnet til modtagelse af piger.

Skoleenhed.

Skolestue udformet som utraditionelt skolelokale med tilstødende grupperum, skolekøkken og motionssal.

Værkstedlokaler i en særlig bygning af let konstruktion.

Medarbejdere og boliger til disse.

Man skal foreslå følgende personalenormering:

- 1 forstander i 27. lønklasse
- 1 psykolog i 23. lønklasse
- 1 leder af specialafdelingen i 18. lønklasse
- 1 lærer i 17. lønklasse
- 1 faglærer i 14. lønklasse
- 3 faglærere i 13. lønklasse
- 1 socialrådgiver i 13. lønklasse
- 2 praktiske medhjælpere i 7. lønklasse.

Boliger.

Selvstændig forstanderbolig.

Bolig til psykolog i nærheden af specialafdelingen.

Boliger til en gift afdelingsleder og 2 ugifte medarbejdere i hovedafdelingen.

Boliger til en afdelingsleder og 3 ugifte medarbejdere i afgang afdelingen.

Eventuelt yderligere boliger til 2 faglærere, idet man regner med, at de øvrige medarbejdere vil kunne bo uden for institutionen.

Selv om nævnet er klar over, at den nære beliggenhed kan betyde en fristelse for eleverne til at rømme, anser man dog både af behandlingsmæssige og beskæftigelsesmæssige grunde beliggenheden for særdeles god. Der vil være nær adgang til byerhverv, hvilket muliggør en tiltrængt nyorientering inden for beskæftigelsen på pigehjem, og der vil være let adgang til at skaffe specielt sagkyndige til behandlingen. Såvel af behandlingsmæssige grunde som for at forebygge rømmninger må det være en forudsætning for institutionens arbejde, at der indrettes en specialafdeling, der om fornødent kan benyttes som lukket afdeling, jfr. herved det side 39 om specialafdelingen på Eknås anførte.

Endvidere er det efter nævnets opfattelse absolut nødvendigt, at disse behandlingshjem ledes af højt kvalificerede pædagoger. Man vil

anse ledergerningen på disse hjem for at være lige så krævende som Bråskovgårds, og nævnet skal derfor indtrængende indstille, at lederstillingerne, såvel på Viby statsungdomshjem som på det foreslåede hjem i Gladsaxe, bliver placeret i 27. lønklasse.

For så vidt Gladsaxe-hjemmet opføres i overensstemmelse med ovennævnte planer, er det nævnets opfattelse, at dette hjem og Viby statsungdomshjem tilsammen kan dække behovet for behandlingshjemspladser til særligt vanskelige unge piger i alderen 15-21 år.

De i forbindelse med planernes gennemførelse forbundne udgifter kan skønsmæssigt anslås således:

Købesum	kr.	225.000
Terrænarbejder »		80.000
Vejarbejder »		87.000
Kloakering »		40.000
Vand og el »		23.000

Byggearbejder:

Hovedafdelingen	kr.	607.000
Afgangsaafdelingen »		391.500
Specialafdelingen »		211.000
Skole- og værkstedslokaler »		198.000
		————— »
		1.407.500
Omkostninger og uforudseelige udgifter 15 % »		292.500
Inventar »		170.000
		ialt kr.
		2.325.000

Til sammenligning skal man anføre, at der til rådighed til opførelse af det nye statsungdomshjem i Viby for 38 piger er en bevilling på 1.880.000 kr., der fordeler sig således:

A. Købesum	kr.	150.000
B. Grund og terrænarbejder »		110.000
C. Bygningsarbejder:		
1. nybygninger	kr.	827.000
2. ombygninger »		160.000
		————— »
		987.000
D. Installationsarbejder »		302.000
E. Uforudsete udgifter »		77.000
F. Omkostninger »		124.000
G. Inventar »		130.000
		kr. 1.880.000

Når det ovenfor nævnte behandlingshjem for piger i Viby er færdigt til at tages i brug, antageligt pr. 1. marts 1961, vil den opdragelseshjemsvirksomhed, der nu drives i Vejstrup statsungdomshjem, kunne flyttes til Viby, og

Vejstrup statsungdomshjem bygninger vil kunne anvendes til andet formål.

Vejstrup statsungdomshjem er mindre egnet til at danne ramme om behandling af unge piger med betydelige tilpasningsvanskeligheder, men det må efter dets bygningsmæssige karakter og beliggenhed anses for egnet til benyttelse som almindeligt ungdomshjem eller fredeshjem.

Nævnet skal pege på, at Udby pighjems bygninger er særdeles ringe, og nævnet vil derfor, for at undgå betydelige udgifter til modernisering af Udby som pighjem, anse det for naturligt, at dette hjem til den tid flyttes til Vejstrup.

Det er nævnets opfattelse, at landbrug som beskæftigelse og oplæringsmulighed ikke er af betydning for den type piger, der anbringes på Udby pighjem, og som foreslås overflyttet til Vejstrup. Det har da også vist sig, at landbruget på Vejstrup i de senere år har været drevet selvstændigt, således, at dets arbejdsområde og de dertil knyttede medarbejdere ikke er indgået i hjemmets daglige pædagogik.

Nævnet skal derfor foreslå, at landbruget ved Vejstrup nedlægges. Det vil formentlig være rimeligt, at man søger at bortforpagte jorden. Derved opnås tillige, at den nuværende landbrugsbestyrerbygning kan frigives til medarbejderbolig, således at man undgår opførelse af en ny bolig, og at landbrugsbygningerne kan indrettes til beskæftigelsesværksteder for eleverne, uden at man behøver at opføre nye bygninger til dette formål.

F. Oprettelse af yderligere behandlingshjem for børn.

Følges det i foregående afsnit fremsatte forslag, bliver spørgsmålet, til hvilket formål Udby pighjems bygninger og de til hjemmet knyttede arealer vil kunne anvendes.

Nævnet skal i så henseende pege på, at spørgsmålet om trangen til tilvejebringelse af yderligere pladser på *behandlingshjem* tidligere har været drøftet af nævnet, som i en skrivelse af 10. november 1958 over for socialministeriet har anbefalet, at der søges tilvejebragt ca. 100 nye pladser på følgende måde:

1. Udvidelse af Nebs Møllegård med en afdeling 8 pladser
2. Udvidelse af Baunegården med forstanderbolig og en afdeling 10 »

3. Børnehjemmet Ville Heises Minde ved Lillerød 20 pladser
 4. Børnehjemmet Skade Bakker ved Århus 20
 5. Jens Holst børnehjem ved Viborg . 20 »
 6. Nye pladser ved oprettelse af børnehjemmet Stutgården til 20 børn til erstatning for børnehjemmet Fagerlund, der har 11 normerede pladser 9 »
 7. Nye pladser ved indretning af Nødebo børnehjem til 23 børn til erstatning for Baunhus børnehjem, der havde 12 normerede pladser. 11 »
- ialt _____ 98 pladser

Allerede ved nævnets afgivelse af indstillingen var byggearbejderne med henblik på udvidelse af Nebs Møllegård og indretning af Nødebo påbegyndt, og de er nu afsluttede, og pladsantallet på behandlingshjem er hermed udvidet med 19. Endvidere er bevilling til indretning af 2 nye behandlingshjem, 1 i Jylland, Skade Bakker, og 1 på Sjælland, Stutgården, opnået, og byggearbejderne påbegyndt, medens de øvrige forslag endnu ikke er gennemført.

Det er yderligere for nævnet oplyst, at byggeplanerne vedrørende endnu 2 af de i forslaget nævnte hjem, 1 på Sjælland, børnehjemmet Ville Heises Minde, og 1 i Jylland, Jens Hoists børnehjem, vil kunne forventes at være klar til at fremmes som vinterarbejde i året 1960—61.

Udgifterne til indretning af børnehjemmet Ville Heises Minde anslås til følgende:

Grund- og terrænarbejder	kr.	202.610
Bygnings- og installationsarbejder	»	804.000
Inventar	»	110.000
Omkostninger og kurstab	»	169.500
Uforudseelige udgifter	»	65.000
		ialt _____ kr. 1.351.110

Udgifterne til etablering af børnehjemmet Jens Hoists Minde er anslået til følgende:

Grund- og terrænarbejder	kr.	210.000
Bygningsarbejder	»	570.000
Installationsarbejder	»	230.000
Inventar	»	120.000
Omkostninger og kurstab	»	170.000
Uforudseelige udgifter	»	75.000
		ialt _____ kr. 1.375.000

Man skal meget anbefale, at disse 2 planer søges fremmet til påbegyndelse i efteråret 1960. Når også disse 2 byggesager er fremmet, vil

der af det i nævnets skrivelse af november 1958 omhandlede byggeprogram endnu restere at gennemføre en udvidelse af Baunegården med en forstanderbolig og en afdeling med 10 pladser.

Nævnet skal meget anbefale, at der skabes muligheder for denne udbygning af Baunegården, der tilhører Københavns kommune.

I forbindelse med nævnets ovennævnte indstilling om tilvejebringelse af yderligere pladser på behandlingshjem tilkendegav nævnet, at behovet for yderligere pladser på behandlingshjem ikke vil være dækket, selv om de ovenfor skitserede planer gennemføres fuldt ud. Man støttede sig herved dels på en undersøgelse foretaget på Gentofte amts sygehus' pædiatriske afdeling, dels på oplysninger om forespørgsler om anbringelse på behandlingshjemmet Nebs Møllegård. Der forelå her oplysninger om et behandlingshjemsklientel, som ikke fuldt ud er taget i betragtning ved de i forbindelse med ovennævnte forslag foretagne opgørelser over pladsbehovet.

Ved opgørelsen af behovet for pladser havde man taget hensyn til, at de store årgange da var i alderen 13-18 år, og at antallet af børn og unge fra disse årgange således ikke fremover vil påvirke pladsbehovet på behandlingshjem som fortrinsvis modtager børn i alderen 7-14 år. Endvidere var man opmærksom på, at antallet af børn under børneforsorg af forskellige grunde har været dalende i de senere år. Disse forhold har påvirket pladsbehovet i nedadgående retning på de almindelige opdragelseshjem for børn i skolepligtig alder, men som tidligere omtalt, har det dalende antal fjernelser samtidig medført, at antallet af elever med udprægede tilpasningsvanskeligheder nu udgør en forholdsvis større andel af det samlede antal fjernede elever, så at vi stadig har et udækket behov for behandlingshjemspadser.

Hertil kommer, at visse elevtyper, som man ikke tidligere ville have henvist til behandlingshjem, nu skønnes egnede til en sådan anbringelse. Baggrunden herfor er dels forbedrede diagnostiske metoder, der muliggør en tidligere og sikrere anvisning af behandlingsform, og dels en forøget klinisk erfaring, der har vist, at man - eventuelt ved en kombination af gruppe- og individualterapi - kan opnå behandlingsresultater med typer, som man ikke tidligere anså for tilgængelige for behandling.

Nævnet måtte derfor skønne, at den anførte plan med oprettelse af ca. 100 nye pladser var

særdeles beskedent, men dog et fuldt forsvarligt første skridt til udvidelse af behandlingshjemmenes antal.

Som det fremgår af ovennævnte plan, var der dengang ikke forudsat oprettelse af et behandlingshjem på Fyn. Ca. 60 af pladserne skulle etableres på Sjælland og 40 i Jylland.

Man har imidlertid siden da foretaget nærmere undersøgelser med henblik på pladsbehovet på Fyn, og man har fra skolepsykologer i Odense by samt Odense og Svendborg amter fået oplyst, at der på Fyn er et betydeligt behov for pladser af denne art. Det er således oplyst, at der kun i sjældne undtagelsestilfælde kan findes plads til de til denne behandling egnede børn på de på Sjælland beliggende hjem. Fra Odense by er det oplyst, at der er et aktuelt behov for pladser i en observationskoloni på ca. 30, og man har erfaring for, at fra en sådan koloni vil en væsentlig del af klientelet efter et par måneders forløb blive indstillet til behandlingshjem. Hertil kommer, at det må påregnes, at den påtænkte rådgivningsklinik for børn i Odense, jfr. forslaget pag. 48 i betænkning nr. 252 af 13. februar 1960 fra udvalget vedrørende ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom, og den børnepsykiatriske afdeling i Odense utvivlsomt vil påvise et aktuelt behov for et behandlingshjem på Fyn. Et sådant hjem vil endvidere efter sin beliggenhed naturligt kunne dække områder i Sydjylland, hvor der heller ikke er behandlingshjem.

Nævnet må derfor anse det for meget ønskeligt, at der oprettes et behandlingshjem - foreløbig til 20 børn - på Fyn, og finder beliggenheden i Udby velegnet. Der er ca. 35-40 km til Odense, og der vil således blive rig lejlighed til et nært samarbejde med den førnævnte planlagte rådgivningsklinik i Odense.

Uanset at de nuværende bygninger på Udby pighjem er af ringe kvalitet, er der imidlertid mulighed for, at man ved en istandsættelse og begrænsede ombygningsarbejder i de bestående bygninger i forbindelse med et rationelt tilrettelagt nybyggeri vil kunne skabe gode rammer for et behandlingshjem. De nuværende bygninger vil kunne rumme alle et behandlingshjemmes fællesfunktioner, medens selve børneafdelingerne og forstanderbolig må indrettes i nybygninger.

På baggrund heraf skal nævnet anbefale, at der i Udby pighjemmes bygninger med et passende areal på ca. 5 tdr. land søges oprettet et

behandlingshjem, foreløbig til 20 børn. Resten af de nu til Udby hørende arealer bør bortforpagtes fra 1. oktober 1960 at regne.

Man skal anbefale, at dette byggearbejde søges fremmet snarest efter, at Udby pigehjem er flyttet til Vejstrup, d.v.s. til påbegyndelse som vinterarbejde i efteråret 1961.

I forbindelse med nævnets overvejelser om den yderligere udbygning af behandlingshjem for børn og arten af det klientel, der anbringes på disse hjem, har man været opmærksom på, at der, selv om nævnets foran anførte forslag om udbygning af behandlingshjemmene for børn gennemføres, fortsat vil mangle behandlingshjem for en særlig type børn, som det hidtil har været vanskeligt at anbringe på behandlingshjem, selv om de havde behov derfor.

Det drejer sig om de såkaldt tidligt karakter-skadede børn. Hidtil har kun Egelundshuset med 24 pladser været specielt indstillet på at modtage børn af denne type.

Medens de øvrige behandlingshjem fortrinsvis har arbejdet med individuel psyko-terapi i en begrænset tidsperiode, drejer det sig for disse børn i højere grad om en konsekvent tilrettelagt pædagogisk-psykologisk gruppebehandling, der kan strække sig over flere år, alt efter hvor længe det enkelte barn har behov for støtten.

Man har ved overvejelserne om, på hvilken måde et hjem af denne art vil kunne indrettes, haft sin opmærksomhed henvendt på, om hjemmet eventuelt vil kunne tilvejebringes ved omdannelse af et bestående hjem. Da der efter de i de senere år indvundne erfaringer er stadig mindre trang til anbringelse af elever i skolehjem, jfr. herved redegørelsen side 40 i betænkning nr. 252 af 13. februar 1960 om ungdomskommissionens betænkning, har man særligt overvejet, om eventuelt et af de bestående skolehjem kunne omdannes til dette formål. Efter beliggenheden og indretning i en række mindre afdelinger kunne der navnlig blive tale om Himmelbjerggården.

Nævnet er bekendt med, at der ved en forhandling den 9. februar 1960 mellem direktoratet, skolehjemmet Himmelbjerggårdens tilsynsråd og forstander samt overlægerne Anker Østergaard og Jens Egsgaard er opnået enighed om, at Himmelbjerggården bør omdannes til et behandlingshjem for denne type af børn med en foreløbig belægning på 30 elever i alderen 7-12 år ved anbringelsen. Hvis det senere skønnes nødvendigt, vil det være muligt at indrette yderligere en afdeling til 8 elever.

3 afdelinger til henholdsvis 8, 10 og 12 elever vil kunne indrettes i de nu bestående elevbygninger (Lillehjem, Bineshjem og Gammelgård). Herudover må der ved om- og nybygning tilvejebringes skole- og beskæftigelseslokaler samt ved ombygning af den gamle hovedbygning lokaler til institutionens fællesfunktioner.

Nævnet skal stærkt anbefale, at den omtalte ændring af Himmelbjerggården finder sted.

Endvidere bør der til sin tid til afløsning af Himmelev børnehjem, hvis bygningsmæssige forhold er dårlige, og hvis beliggenhed umiddelbart ud til en hovedvej er uhensigtsmæssig, indrettes et behandlingshjem til 20 børn i Kobbelgårdsskolen ved Jægerspris, som Jægersprisstiftelsen har stillet til rådighed til dette formål tillige med en betydelig kapital.

Der er næppe tvivl om, at antallet af børn, der ønskes anbragt i behandlingshjem, vil være stigende. Med de muligheder der er for at skaffe flere pladser ved oprettelse af nye afdelinger på ca. 10 børn ved bestående behandlingshjem, er nævnet imidlertid af den opfattelse, at der vil være forsvarlig dækning af behovet for behandling af de forskellige elevkategorier i den nærmeste fremtid.

Man skal dog pege på, at der er et endnu uløst problem med hensyn til anbringelse af børn i alderen 12-15 år med betydelig tilpavningsvanskeligheder, og man skal henstille, at direktoratet fortsat er opmærksom på løsningen af dette problem.

IV. SAMMENDRAG

I betænkningen fremsættes forslag om en udbygning af for sorgen for de vanskeligste børn og unge, der er anbragt på opdragelseshjem. Nævnet har dels på grundlag af forhandlinger med særligt sagkyndige her i landet og dels på

grundlag af studiebesøg på institutioner i udlandet indhøstet erfaringer vedrørende behandlingen af de nævnte grupper. Disse erfaringer er udnyttet i de foreslåede, som nævnet fremsætter vedrørende såvel de ydre rammer som den

indre pædagogik på en række bestående opdragelseshjem og på 2 nye institutioner (et behandlingshjem for unge mænd på Sjælland og et behandlingshjem for unge piger ved København), der foreslås oprettet.

I *kap. I* omtales problemer i forbindelse med de nuværende muligheder for anbringelse af unge med særligt alvorlige adfærdsvanskeligheder. I denne sammenhæng omtales den nuværende lukkede afdeling på Bråskovgård og anvendelsen af denne.

Til belysning af behovet for en udbygning af for sorgen for denne gruppe refereres en undersøgelse, der er foretaget af direktoratet vedrørende den samfundsmæssige tilpasning hos de elever, der i finansåret 1950-51 er udskrevet fra opdragelseshjem efter deres fyldte 14. år. Denne undersøgelse viser, at en stor procentdel af de unge, der udskrives fra ungdomshjem, gør sig skyldige i kriminalitet inden for den første 5-års periode efter udskrivningen.

Endvidere refereres en undersøgelse vedrørende rømninger omfattende kalenderåret 1958 og elever, som er fyldt 14 år.

Rømningsstatistikken, der er optrykt som bilag 1, viser, at rømningsproblemet spiller en betydelig rolle for de hjem for unge, der er omtalt i denne betænkning.

I forbindelse med rømningsproblemet refereres en redegørelse af den tilsynsførende psykiater ved statsungdomshjemmet Bråskovgård, overlæge Jan Sachs. Både ud fra et samfundsmæssigt og et individuelt synspunkt anser overlægen rømningerne for yderst uheldige, bl. a. fordi de som regel er kriminalitetsskabende, og han mener, at mange udviklingsmuligheder på afgørende måde forspildes, fordi vi ikke, bl. a. ved hjælp af vel indrettede specialafdelinger er i stand til at forhindre rømninger eller nedbringe deres antal.

I *kap. II* refereres nævnets erfaringer fra udlandet.

Nævnet har aflagt besøg på institutioner i England, Schweiz og Sverige. Blandt de erfaringer, der er gjort, nævnes specielt forsøget på i Schweiz at placere en institution for vanskelige unge umiddelbart uden for Zürich for derved at kunne skabe kontakt med de unges eget miljø og med byerhvervene.

De engelske Classifying Schools omtales som et værdifuldt middel til en hurtigere og rig-

tigere differentiering af eleverne, end vi hidtil har været i stand til at gennemføre her i landet.

I de besøgte lande var der ingen helt lukkede institutioner under børne- og ungdomsfor sorgen. I England findes under fængselsvæsenet lukkede institutioner, der modtager et klientel, der på mange måder svarer til vort ungdomshjemsklientel. Specielt omtales i denne sammenhæng Detention Centres, hvor man tilstræber en tidsbegrænset streng, disciplinerende behandling. - Nævnet er af den opfattelse, at de i England anvendte metoder ikke egner sig til direkte overførelse til danske forhold, men at man derimod må have opmærksomheden henvendt på forløbet af de forsøg med korttidsbehandling, som netop er sat i gang i Sverige.

På alle de besøgte institutioner for vanskelige unge var der adgang til at betjene sig af isoleringsrum. Man finder især de svenske specialafdelinger efterlignelsesværdige, idet der her tilstræbes et hyggeligt miljø for en lille gruppe af særligt vanskelige, således at disse afdelinger, der som regel er lukkede, ikke fungerer som strafefadlinger, men som specielle behandlingsafdelinger.

Kap. III omfatter nævnets forslag.

Der fremsættes overvejelser vedrørende tilrettelæggelsen af institutionsbehandlingen af disse unge, idet nævnet anser de nuværende behandlingsmuligheder for utilstrækkelige.

Det foreslås, at hjemmene bør deles i mindre afdelinger, således at der kan arbejdes med små elevgrupper.

Der stilles forslag om ny beskæftigelsesformer, herunder understreges betydningen af en mere varieret fritidsbeskæftigelse, der i højere grad appellerer til de unge.

Nødvendigheden af, at der skabes mulighed for en specialbehandling af de vanskeligste unge omtales. I denne forbindelse påpeges betydningen af, at medarbejderstaben udvides, og at der i forøget omfang knyttes særligt sagkyndige til behandlingen.

Der stilles forslag om, at der skabes særlige stillinger for afdelingsledere ved specialafdelinger, og at der til alle de omhandlede behandlingshjem knyttes en psykolog og en socialrådgiver. De kvalifikationer, der må kræves af lærerne ved hjemmene for unge, tages op til overvejelse.

Endvidere omtales den afgørende betydning, der må tillægges *efterværnet*.

Der stilles forslag vedrørende indretning af

specialafdelinger, og hovedretningslinier for deres anvendelse anføres, idet det stærkt understreges, at disse afdelinger skal tjene behandlingsformål og ikke må anvendes som straffe- foranstaltninger.

Tillige stilles forslag om indretning af 3 særlige *observationsafdelinger*, beregnet til anbringelse af unge, der har en politisag løbende, nemlig ved behandlingshjemmet for unge mænd på Sjælland, ved op tagelses hjemmet Billeshave (Fyn og Sydjylland) og ved statsungdomshjemmet Bøggildgård (Nordjylland).

I kap. III's sidste halvdel fremsættes forslag vedrørende indretning af en række opdragelseshjem. Der foreslås en udbygning af *Bråskovgård* efter de ovennævnte retningslinier, således at dette hjem kommer til at omfatte 6 afdelinger med ialt 48 elever, derunder en specialafdeling.

Der foreslås en udbygning af *Sølager* statsungdomshjem, således at elevbygningen deles i 2 afdelinger, at der indredes dels en afgangsafdeling i forbindelse med 2 medarbejderboliger, dels en specialafdeling, og at lokalerne til beskæftigelsesformål udvides.

Der anbefales opførelse af en afgangsafdeling i forbindelse med iagttagelseshjemmet *Hvidborg*.

Der foreslås opført et nyt *behandlingshjem* for unge mænd på Sjælland, omfattende 48 elever fordelt i 5 afdelinger, derunder en specialafdeling. Dette hjem placeres på en sådan måde, at det har let adgang til at samarbejde med psykiatrisk og psykologisk sagkyndige.

Endvidere foreslås det, at der i dette hjem umiddelbare nærhed opføres en observationsafdeling til modtagelse af unge, hvis tilstedeværelse må sikres under en politisag.

Der foreslås oprettet et nyt *behandlingshjem for unge piger*. Dette tænkes både af hensyn til kontakten med særligt sagkyndige og af hensyn til muligheden for nær tilknytning til byerhverv, placeret i Københavns nærhed. Til påvisning af behovet for dette hjem refereres en i sin tid foretaget undersøgelse vedrørende den vanskeligste del af det kvindelige fredningshjemsklientel.

Endelig foreslås en udbygning af *behandlingshjem for børn*, således at denne gruppe hjem dels bliver i stand til at modtage et større samlet elevtal og dels bliver i stand til at behandle typer af elever, som det ikke hidtil har været muligt at anbringe på behandlingshjem.

Det påpeges, at der stadig er et udækket be-

hov for hensigtsmæssig behandling af vanskelige 12-15 årige elever.

I betænkningen er der fremsat en række forslag, dels til udbygning af bestående opdragelseshjem, dels til opførelse af nye hjem for børn og unge med særlige tilpasningsvanskeligheder. Nedenfor er anført de omhandlede byggearbejder og de hermed forbundne ganske skønsmæssigt anslåede udgifter:

1. Udbygning af Bråskovgård ...	kr.	1.790.900
2. Udbygning af Sølager »		862.000
3. Udbygning af Hvidborg »		454.000
4. Oprettelse af et nyt behandlingshjem på Sjælland for unge mænd »		4.461.500
5. Oprettelse af et nyt behandlingshjem i Gladsaxe for unge piger »		2.325.000
6. Oprettelse af børnehjemmet Ville Heises Minde ved Lille-rød »		1.351.110
7. Oprettelse af børnehjemmet Jens Hoists Minde ved Viborg »		1.375.000
	ialt ca kr.	12.619.510

Hertil kommer, at der foreslås udbygning af forskellige hjem, hvor imidlertid de anslåede byggeomkostninger endnu ikke er opgjort.

8. Flakkebjerg
9. Observationsafdelinger ved Billeshave og Bøggildgård
10. Udbygning af Baunegården
11. Indretning af et behandlingshjem på Fyn i Udby pighjems bygninger
12. Indretning af »Himmelbjerggården« som behandlingshjem.

Nævnet må lægge megen vægt på, at de her omhandlede byggearbejder vedrørende behandlingshjem for børn og unge med særlige tilpasningsvanskeligheder fremmes så hurtigt, som det er teknisk muligt at fremme disse planer, således at der allerede i efteråret 1960 og efteråret 1961 stilles de fornødne midler til rådighed til igangsættelse af de omhandlede arbejder.

Nævnet skal herefter anbefale, at byggearbejderne vedrørende Bråskovgård, Sølager, Hvidborg, Ville Heises Minde, Jens Hoists Minde og Himmelbjerggården søges påbegyndt allerede i efteråret 1960, medens de øvrige arbejder, oprettelse af et nyt behandlingshjem for unge mænd på Sjælland, et behandlingshjem

for unge piger i Gladsaxe, udbygning af Flakkebjerg, oprettelse af to observationsafdelinger, samt udvidelse af Baunegården og indretning

af Udby pigehjem som behandlingshjem for børn bør fremmes i efteråret 1961.

BILAG 1

Undersøgelsen er baseret på indhentede oplysninger fra de anerkendte opdragelseshjem - bortset fra lærlingehjem, skolehjem og mødre-hjem -, som modtager elever, der er fyldt 14 år, og den omfatter alle de elever, der i 1958 er rømt en eller flere gange fra et opdragelseshjem. I det nævnte år var der på de pågældende opdragelseshjem anbragt 1300 unge mænd og 1000 unge piger. Af disse rømte 362 unge mænd og 186 unge kvinder, som foretog henholdsvis 688 og 388 rømninger.

Formålet med undersøgelsen er i første række at belyse, under hvilke omstændigheder rømningerne finder sted, og i hvilket omfang de unge under rømningerne begår kriminelle handlinger - navnlig med henblik på overvejelser om gennemførelsen af foranstaltninger til nedbringelse af rømningshyppigheden, herunder oprettelse af specialafdelinger i tilslutning til opdragelseshjem.

Undersøgelsen omfatter 25 hjem for unge mænd og 24 hjem for unge kvinder. Nedenfor er disse hjem opført efter rømningsfrekvensens størrelse, og samtidig er anført gennemsnitligt antal rømninger pr. elev. Ved rømningsfrekvens forstås her antal rømninger sat i forhold til hjemmets gennemsnitlige belægning i 1958.

	Rømnings- frekvens	Gennemsnitligt antal rømninger pr. elev	Rømnings- frekvens	Gennemsnitligt antal rømninger pr. elev
<i>Hjem for unge mænd.</i>				
Statslandbrugshjemmet Christine- lund	3,7	2,1	0,8	1,6
Sølager statsungdomshjem	2,7	2,2	0,6	1,6
Optagelseshjemmet Egevang	2,1	1,6	0,6	1,8
Skibby statsoptagelseshjem	1,5	1,7	0,6	1,9
Grøngrøft ungdomshjem (fredehjem)	1,4	2,1	0,6	2,3
Optagelseshjemmet Seden Enggård	1,3	2,0	0,5	1,4
Optagelseshjemmet Fårupgård	1,2	1,8	0,5	1,6
Statsungdomshjemmet Bråskovgård	1,2	1,5	0,3	1,0
Bustrup optagelseshjem	1,1	2,4	0,3	1,7
Optagelses- og lærlingehjemmet Råens Minde (optagelsesafdelingen)	1,1	1,8	0,2	2,5
Statsungdomshjemmet Bølgildgård	1,1	1,9	0,2	1,3
Flakkebjerg ungdomshjem	0,8	1,6	0,1	2,0
			0,1	1,0
<i>Hjem for unge kvinder.</i>				
Vejstrup statsungdomshjem	2,8	2,4	0,2	2,5
Optagelseshjemmet i Herlev	2,3	2,4	0,2	1,3
Genner ungdomshjem	1,7	2,0	0,1	2,0
Husholdningsskolen Skovtofte	1,4	1,8	0,1	2,0
Statsungdomshjemmet Frederikslund Unnerupgård ungdomshjem (frede- hjem)	1,2	4,5	0,1	1,0
Ungdomshjemmet Skovly	1,1	2,5	0,1	1,0
Skovtofte optagelseshjem	0,9	1,2	0,1	1,0
Optagelseshjemmet Billehave (nu Skovgården)	0,7	1,3	0,1	1,0
Sønderborg husgerningsskole »Dams Klint« (fredehjem)	0,6	2,8	0,1	1,0
Optagelseshjemmet Åbrink	0,5	1,3	0,1	1,0
Holmstrupgård husgerningsskole (fredehjem)	0,5	2,2	0,1	1,0
Frelsens Hærs optagelseshjem for unge kvinder »Melita«	0,4	1,1	0,1	1,0
Udby pighjem (fredehjem)	0,4	1,4	0,1	1,0
Københavns kommunes husgernings- skole »Toppen« (fredehjem)	0,2	1,5	0,1	1,0
Lindvangshjemmet (fredehjem)	0,2	1,3	0,1	1,0
Kronprinsesse Louises praktiske hus- gerningsskole	0,2	1,0	0,1	1,0
Viborg husholdningsskole	0,2	1,0	0,1	1,0
Optagelseshjemmet Engelsborg	0,2	2,0	0,1	1,0
Viby optagelseshjem	0,1	1,0	0,1	1,0
Optagelseshjemmet Clementshus	0,1	1,0	0,1	1,0
Hylleholt husgerningsskole (frede- hjem)	0,1	1,0	0,1	1,0
Gunslev husgerningsskole (fredehjem)	0,1	1,0	0,1	1,0
Københavns kommunes hushold- ningsskole i Espergærde	0,1	1,0	0,1	1,0

Herefter er der i tabel 1 anført en oversigt over rømningsfrekvenserne i de forskellige grupper af opdragelseshjem. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at den høje rømningsfrekvens på oplæringshjem for unge mænd, inden for hvilken gruppe der kun er 2 hjem, udelukkende skyldes det meget store antal rømninger på statslandbrugshjemmet Christinelund, og at den høje frekvens for ungdomshjem for normale piger, af hvilke der er 3 hjem, navnlig skyldes det store antal rømninger fra Vejstrup statsungdomshjem.

Tabel 1.
Rømningsfrekvensen på de forskellige grupper af opdragelseshjem for unge:

	Rømningsfrekvens	
	M.	K.
Optagelseshjem § 137, stk. 2 d)	0,8	0,7
Ungdomshjem:		
a. fortrinsvis for normalt begavede unge (§ 137, stk. 2 d, 1. led	1,0	1,7
b. fortrinsvis for unge, hvis udvikling ikke står mål med det normale (§ 137, stk. 2 d, 2. led) . . .	1,2	0,4
Oplæringshjem (§ 137, stk. 2 b)	1,2	0,6

Nedenstående tabel viser en fordeling af de unge efter antal rømninger:

Tabel 2.
Antal rømninger pr. elev.

Antal rømninger	Mænd		Kvinder		Ialt	
	Abs. tal	%	Abs. tal	%	Abs. tal	%
1	189	52,2	99	53,2	288	52,6
2	85	23,5	36	19,3	121	22,0
3	47	13,0	23	12,4	70	12,8
4	24	6,6	11	5,9	35	6,4
5	11	3,0	10	5,4	21	3,8
6	5	1,4	2	1,1	7	1,3
7	--	--	2	1,1	2	0,4
8	1	0,3	2	1,1	3	0,5
9 m. fl.	--	--	1	0,5	1	0,2
Ialt	362	100,0	186	100,0	548	100,0

Som det fremgår af oversigten, er godt halvdelen af de pågældende elever kun rømt een gang, og en fjerdedel er rømt flere end to gange i årets løb.

Som det synes at fremgå af tabellen, er noget under halvdelen af de af undersøgelsen omfattede elever ikke overflyttet fra andet opdragelseshjem; for de unge mænds vedkommende skyldes stedfundne overflytninger i halvdelen af tilfældene rømning, eventuelt i forbindelse med kriminalitet, medens kun en fjerdedel af de unge kvinder er overflyttet på grund af rømning. Opmærksomheden henledes dog på det betydelige antal uoplyste tilfælde.

I de udsendte spørgeskemaer har man endvidere udbedt sig oplysninger om elevernes forklaringer om årsagerne til de foretagne rømninger, samt om forstandernes kommentarer til elevernes forklaringer. Selv om disse forklaringer i hvert fald for elevernes vedkommende utvivlsomt ofte er ret overfladiske og måske ikke helt sandfærdige, bør de formentlig allige-

vel omtales i grove træk. Godt halvdelen af de unge mænd og henvend to trediedele af de unge kvinder har udtalt, enten, at de ikke kunne give nogen egentlig forklaring på rømningen, eller at denne skyldtes en pludselig indskydelse eller eventyrlyst, hvilket udtryk anvendes i flere skemaer. Nogle af de unge kvinder har anført, at »de ville ud at more sig«. Videre er som grund til rømninger - navnlig for de unge mænds vedkommende - anført utilfredshed med forholdene i opdragelseshjemmet, skuffelse over ikke at være blevet hjemgivet eller over nægtet tilladelse til ferie i forældrehjemmet eller endelig, utilfredshed med opholdets ubestemte varighed; således er rømninger i enkelte tilfælde blevet begrundet med, at vedkommende mente, at han derved kunne få en »tidsbestemt straf i fængsel«. Endelig beror nogle af rømningerne

på modsætningsforhold til kammerater eller personale.

Andre elever mener ikke at kunne indordne sig under hjemmets husorden eller disciplin, de føler opholdet som en tvang og reagerer heroverfor ved flugt.

Dernæst synes det at spille en stor rolle for de unge mænd, at de mener at kunne hævde sig blandt deres kammerater ved en rømning, muligvis i forbindelse med tyveri af motor-køretøj.

Til sidst er der et mindre antal rømninger — knap 10 % - der er forårsaget af hjemve.

Disse bemærkninger om de meddelte årsager til rømningerne må ikke opfattes på den måde, at der er forsøgt en inddeling af eleverne i grupper efter de forskellige årsager til rømningerne, idet de enkelte rømninger i mange tilfælde beror på et kompleks af årsager.

For ca. en fjerdedel af de rømte elevers vedkommende har forstanderne ikke knyttet bemærkninger til de afgivne forklaringer om rømningerne - i nogle tilfælde, fordi en nylig tiltrådt forstander ikke har kendt de pågældende elever - og i ca. halvdelen af tilfældene har forstanderne i realiteten henholdt sig til de afgivne forklaringer. For de øvrige elevers vedkommende har forstanderne bl. a. fremhævet, at nogle elever er blevet provokeret til rømning af deres kammerater, andre elever var ved ankomsten stærkt oprevet og følte sig uretfærdigt behandlet. Andre elever betegnes som karaktersvage og urolige, endvidere er der elever, som rømmer, fordi de ikke vil ind under en fast arbejdsplan, og endelig betegnes en række mandlige elever som »motorgale«.

Til slut skal nævnes, at af de 548 elever har 217 været til mentalobservation.

Resume:

Blandt de mange problemer og vanskeligheder, som findes på opdragelseshjem og i særdeleshed på hjem for unge over 14 år, giver rømningerne anledning til størst opmærksomhed ude hos offentligheden. For selve opdragelseshjemmenes vedkommende medfører rømningerne en afbrydelse i den daglige arbejdsrytme og en forøget arbejdsbyrde for personalet og giver endvidere anledning til uro hos de øvrige elever. Og for de rømte elevers vedkommende vil de ofte ved rømningen blive belastet med yderligere kriminalitet.

Som det vil ses af undersøgelsen, er rømningens frekvensen meget forskellig for de forskellige opdragelseshjem, og selv om disse forskellige formentlig vil variere til forskellige tider for det enkelte hjemms vedkommende, kan man utvivlsomt gå ud fra, at rømningerne er betinget af klienteletts art, personalets kvalifikationer, hjemmets beliggenhed o.s.v.

Rømningens frekvenserne er størst i sommermånederne og om søndagen. Endelig finder mange rømninger sted i elevernes fritid, hvilket forhold synes at tale for, at forholdene på hjemmene bør ændres noget med henblik på fritidens udnyttelse.

De laveste rømningens frekvenser er konstateret i december, og det kan tænkes, at det er den *ætθου ράποθηα ρη ρη 'ερίεφελην] apuauuiuoij* elever fra at rømme.

Det største antal rømninger samler sig om elever i 15-16 års alderen.

En fjerdedel af de registrerede rømninger har haft en varighed af under et døgn, og ser man bort fra disse ganske kortvarige udeblivelser fra hjemmene, er den gennemsnitlige rømningstid 6 dage og 5 dage for henholdsvis unge mænd og unge kvinder.

Ca. en fjerdedel af eleverne er rømt mere end 2 gange i løbet af året, og det må formentlig siges at være denne gruppe, der omfatter rømmere i egentlig forstand, det vil sige de unge, som reagerer over for konflikter og vanskeligheder ved flugt.

For ca. to femtedele af de unge mænds og fire femtedele af de unge kvinders vedkommende er der ikke konstateret kriminelle handlinger under rømningen. Den karakteristiske forbrydelse under rømning er berigelsesforbrydelse, for de unge mænds vedkommende i første række tyveri af motor-køretøj. Ca. halvdelen af de unge mænd og to femtedele af de unge kvinder har under rømningen ikke haft fast opholdssted, men har blot vagabonderet med tilfældige ophold i forladte sommerhuse og lignende, jfr. dog bemærkningerne om de meget kortvarige rømninger. 17 % af de unge mænd har søgt tilbage til forældrehjemmet, medens 26 % af de unge kvinder har søgt ophold hos kæreste eller anden »bekendt«.

Over halvdelen af rømningerne har fundet sted inden for et tidsrum af to måneder efter anbringelsen, og en ikke uvæsentlig del af eleverne er på grund af tidligere rømninger, eventuelt i forbindelse med kriminalitet, blevet overflyttet til andet opdragelseshjem. Over halvde-

len af rømmningerne er foretaget af to eller flere elever i forening.

Det er ret indlysende, at der ved en statistisk undersøgelse kun kan gives et ret overfladisk billede af de motiver eller snarere det motivkompleks, der ligger bag ved rømmningerne, men det synes dog at fremgå af materialet, at utilfredshed med forholdene på hjemmet, den tidsubestemte karakter af opholdet og modsætningsforhold til kammerater og personale i

mange tilfælde har givet anledning til rømmninger.

Et betydeligt antal af de rømte elever synes at kunne betegnes som arbejdssky vagabondnaturer, der vil benytte den første lejlighed til flugt. For andre elever er det trangen til at hævde sig blandt kammeraterne eller trangen til at komme i besiddelse af et motorkøretøj, der har ført til rømmninger.

Dernæst anføres en oversigt over rømmningernes fordeling på årets måneder:

Tabel 3.

Oversigt over antal rømmninger i de enkelte måneder.

Måned	Antal rømmninger		Belægning		Antal rømmninger i % af belægningen	
	M.	K.*)	M.	K.	M.	K.
Januar	78	17	775	610	10,1	2,0
Februar	57	19	817	634	7,0	3,0
Marts	36	23	836	659	4,3	3,5
April	56	28	818	658	6,8	4,3
Maj	49	43	806	625	6,1	6,9
Juni	39	46	852	592	4,6	7,8
Juli	60	37	861	603	7,0	6,1
August	97	34	832	633	11,7	5,4
September	81	49	821	624	9,9	7,9
Oktober	70	27	811	631	8,6	4,3
November	48	35	798	605	6,0	5,8
December	17	16	814	590	2,1	2,7
Gennemsnit for 1958	57	31	820	622	7,0	5,0

*) 14 rømmninger uden tidsangivelse.

Den gennemsnitlige rømmningsfrekvens er omtrent lige stor for mænd og kvinder; for de unge mænds vedkommende kulminerer rømmningsfrekvensen i august og for kvinderne i juni og september. Variationsfeltet er størst for drengene. Disse har i øvrigt en relativ høj rømmningsfrekvens i januar – formentlig som følge af udeblivelse efter juleferie.

Tabel 4.

Oversigt over rømningernes fordeling på ugens forskellige dage.

	Antal rømninger M.		Antal rømninger K. *)	
	Abs. tal	%	Abs. tal	%
Søndag	185	26,7	102	27,3
Mandag	103	15,0	68	18,2
Tirsdag	86	12,5	38	10,2
Onsdag	75	10,9	43	11,5
Torsdag	92	13,5	36	9,6
Fredag	75	10,9	55	14,7
Lørdag	72	10,5	32	8,5
Gennemsnit	688	14,2	53	14,2

*) 14 rømninger uden dagsangivelse.

Antallet af rømninger kulminerer om søndagen, medens der er færrest rømninger om lørdagen. I den følgende tabel er anført en oversigt over de rømte elevers aldersfordeling.

Tabel 5.

Oversigt over de rømte elevers aldersfordeling.

Alder	Antal rømte elever				Antal rømninger			
	Vlænd		Kvinder		Mænd		Kvinder	
	Abs. tal	%	Abs. tal	%	Abs. tal	%	Abs. tal	%
14 år	7	2,9	8	14,3	16	2,3	18	4,6
15 år	49	15,1	42	22,6	100	14,5	111	28,6
16 år	81	21,5	46	24,7	186	27,1	95	24,5
17 år	87	23,7	48	25,8	163	23,7	96	24,7
18 år	98	26,1	30	16,1	165	24,0	51	13,2
19 år	30	8,0	8	4,3	42	6,1	12	3,1
20 år	10	2,7	4	2,2	16	2,3	5	1,3
Ialt	362	100,0	186	100,0	688	100,0	388	100,0

Tabellen viser, at det største antal af de rømte unge mænd er 18 år, medens den tilsvarende alder for kvinderne er 17 år. Det største antal rømninger samler sig om elever i henholdsvis 16 års alderen og 15 års alderen.

Tabel 6.

Oversigt over de rømte elevers bopæl inden anbringelse i opdragelseshjem.

Bopæl	Mænd		Kvinder	
	Abs. tal	%	Abs. tal	%
Hovedstadsområdet	155	42,8	79	42,5
Provinsbyer	123	34,0	65	35,0
Øvrige land	83	22,9	38	20,4
Uoplyst	1	0,3	4	2,1
	362	100,0	186	100,0

Det vil ses af ovenstående, at det største antal rømte elever er hjemmehørende i hovedstadsområdet, der her omfatter København, Frederiksberg og Gentofte samt 19 omegnskommuner. Den i tabellen angivne fordeling ligger ret nær fordelingen efter bopælskommune for fjernede børn i øvrigt.

Tabel 7.
Oversigt over fjernelsårsager.

Fjernelsårsag	Antal rømte unge mænd		Antal rømninger		Antal rømte unge kvinder		Antal rømninger	
	Abs. tal	%	Abs. tal	%	Abs. tal	%	Abs. tal	%
Berigelsesforbrydelser	217	59,6	429	61,1	27	14,5	69	17,8
Legemskrænkelse	13	3,5	26	3,5	2	1,1	3	0,8
Hærværk og brandstiftelse	9	2,4	17	2,3	1	0,5	1	0,2
Sædelighedsforbrydelse og anden usædelighed	17	4,5	33	4,4	38	20,4	93	24,0
Vagabondering, skulkning fra skole eller plads eller vanskeligheder med arbejde	39	10,9	76	10,7	45	24,2	94	24,2
Vanskelig karakter og opførsel i forbindelse med hjemmets forhold	67	19,1	107	18,0	73	39,3	128	33,0
Tilsammen	362	100,0	688	100,0	186	100,0	388	100,0

For de unge mænds vedkommende er den typiske grund til fjernelse berigelsesforbrydelser, medens den for kvindernes vedkommende er vanskelig karakter og opførsel i forbindelse med hjemmets forhold; det skal herved bemærkes, at fordelingen af fjernelsårsagerne for de rømte elever ikke adskiller sig væsentligt fra fordelingen af de årsager, der i almindelighed har ført til fjnelser af unge over 14 år.

Herefter skal der redegøres for forskellige forhold i forbindelse med selve rømningen, idet det således skal belyses nærmere, under hvilke omstændigheder rømningerne har fundet sted.

Tabel 8.
Oversigt over elevernes beskæftigelse og opholdssted på rømningstidspunktet.

Rømning	Unge mænd		Unge kvinder	
	Abs. tal	%	Abs. tal	%
Under arbejde på opdragelseshjemmet	67	9,7	56	14,5
Under arbejde uden for opdragelseshjemmet	35	5,1	6	1,6
I fritiden på opdragelseshjemmet	265	38,5	165	42,5
I fritiden uden for opdragelseshjemmet	62	9,0	23	5,9
I forbindelse med besøg i forældrehjemmet	39	5,7	22	5,7
Under udflugt på opdragelseshjemmet	17	2,5	18	4,6
Om natten	179	26,0	40	10,3
Iøvrigt	6	0,9	4	1,0
Uoplyst	20	2,6	54	13,9
Tilsammen	688	100,0	388	100,0

Cirka halvdelen af antallet af rømninger har – som det også må forventes – fundet sted i fritiden, hvor eleven i et vist omfang har været overladt til sig selv. For mændenes vedkommende er en fjerdedel af rømningerne sket om natten, medens kun $\frac{1}{10}$ af kvinderne er rømt på denne tid af døgnet.

Tabel 9.
Kriminalitet under rømningen.

Kriminalitetens art	Mænd				Kvinder			
	Antal rømte	%	Antal rømninger	%	Antal rømte	%	Antal rømninger	%
Tyveri af motorkøretøj . . .	87	24,0	157	22,8	1	0,5	1	0,2
Indbrud	63	17,4	100	14,5	1	0,5	3	0,8
Andre berigelsesforbrydelser	66	18,2	107	15,6	23	12,4	27	7,0
Legemskrænkelse	2	0,6	2	0,3	1	0,5	1	0,2
Hærværk og brandstiftelse .	6	1,7	16	2,3	—	—	—	—
Sædelighedsforbrydelse og anden usædelighed	3	0,8	6	0,9	7	3,8	7	1,8
Ingen kriminalitet	135	37,3	300	43,6	153	82,3	349	90,0
Tilsammen	362	100,0	688	100,0	186	100,0	388	100,0

Det er indlysende, at flertallet af de forseelser, der begås under en rømning, er præget af selve flugten, hvorfor berigelsesforbrydelser er langt de hyppigst forekommende. For de unge mænds vedkommende spiller tyveri af motorkøretøjer en ikke uvæsentlig rolle. På den anden side vil det ses, at godt $\frac{3}{5}$ af de unge mænd har begået lovovertrædelser under rømninger; for kvindernes vedkommende ca. $\frac{1}{6}$.

Tabel 10.
Rømningernes varighed.

De enkelte rømningers varighed:	Mænd		Kvinder	
	Abs. tal	%	Abs. tal	%
Under 1 døgn	162	23,6	127	32,7
1 døgn	192	27,9	75	19,3
2 døgn	87	12,6	37	9,5
3 døgn	70	10,1	32	8,3
4 døgn	36	5,2	14	3,6
5 døgn	19	2,8	17	4,4
6-10 døgn	40	5,8	31	8,0
11-15 døgn	24	3,5	18	4,6
16-20 døgn	11	1,6	6	1,5
21-25 døgn	8	1,2	2	0,5
26-30 døgn	5	0,7	1	0,3
31-35 døgn	1	0,1	3	0,8
36-40 døgn	1	0,1	1	0,3
over 40 døgn	17	2,5	3	0,8
Ikke tilbageført til opdragelseshjem	14	2,2	10	2,6
Uoplyst	1	0,1	11	2,8
Tilsammen	688	100,0	388	100,0

Ca. halvdelen af rømningerne har haft en varighed af mindre end 2 døgn. Rømningernes gennemsnitlige varighed har været 4,3 og 4,0 døgn for henholdsvis unge mænd og unge kvinder. Det må dog bemærkes, at det kan være tvivlsomt, om de udeblivelser fra hjemmene, som ikke har haft en varighed af 1 døgn, med rette er blevet registreret som rømninger. Ser man bort fra disse ganske kortvarige udeblivelser, bliver den gennemsnitlige varighed af de egentlige rømninger 5,6 og 5,5 dage for henholdsvis mænd og kvinder.

Tabel 11.

Elevernes opholdssteder under rømningerne.

Opholdssted	Mænd		Kvinder	
	Abs. tal	%	Abs. tal	%
I eget hjem	118	17,2	38	9,9
Hos slægtninge	14	2,0	16	4,2
Hos bekendte	31	4,5	99	25,5
Hos kæreste	—	—	8	2,1
Hos homoseksuel forbindelse	7	1,1	—	—
Vagabonderet – herunder med ophold i tomme sommerhuse og andet lignende	363	52,8	153	39,5
Indbragt i arrest	12	1,7	—	—
Iøvrigt	6	0,9	67	17,0
Uoplyst	137	19,8	7	1,8
Tilsammen	688	100,0	388	100,0

I det overvejende antal rømninger har eleverne ikke haft fast opholdssted, men har vagabonderet med tilfældige ophold i forladte sommerhuse og lignende.

I de tilfælde, hvor der under rømninger har været tale om fast opholdssted, har det for mændenes vedkommende hyppigst været forældrehjemmene og for kvindernes vedkommende hos »bekendte«.

Tabel 12.

Oversigt over, ved hvis foranstaltning eleven blev tilbageført til opdragelseshjemmet.

Tilbageført ved	Mænd		Kvinder	
	Abs. tal	%	Abs. tal	%
Politiet	428	62,2	259	66,7
Børneværnsudvalget	9	1,3	14	3,6
Opdragelseshjemmet	110	16,0	29	7,5
Familie, bekendte . . .	10	1,5	34	8,8
Selv hjemgået	87	12,6	24	6,2
Uoplyst	44	6,4	28	7,2
Tilsammen	688	100,0	388	100,0

I næsten $\frac{2}{3}$ af de stedfundne rømninger blev eleven tilbageført til hjemmet af politiet; børneværnsudvalget har efter de foreliggende oplysninger kun i få tilfælde medvirket direkte ved elevens tilbageførsel. I ca. 10 % af de registrerede rømninger er eleven selv vendt tilbage til hjemmet, jfr. herved bemærkningerne foran til tabel 10 om de meget kortvarige rømninger.

Under rubrikken uoplyst er også anført de tilfælde, hvor eleven ikke er blevet bragt tilbage til vedkommende opdragelseshjem.

Tabel 13.
Rømninger foretaget af flere elever i forening.

Rømning, udført af	Mænd		Kvinder		Ialt	
	Abs. tal	0/0	Abs. tal	0/0	Abs. tal	0/0
2 i forening	226	32,8	136	35,1	362	33,6
3 i forening	78	11,3	69	17,8	147	13,7
4 i forening	40	5,8	16	4,1	56	5,2
5 i forening	20	2,9	5	1,3	25	2,3
6 i forening	12	1,7	—	—	12	1,1
7 og flere	16	2,3	—	—	16	1,5
Ialt	392	56,8	226	58,3	618	57,4
Rømning udført af 1 enkelt person	296	43,2	162	41,7	458	42,6
Ialt rømninger	688	100,0	388	100,0	1076	100,0

I 42 % af rømningstilfældene har vedkommende elev været alene, og i 1/3 af tilfældene er rømningen foretaget af 2 elever i forening.

Tabel 14.
Oversigt over tidsafstanden mellem anbringelse i opdragelseshjem og den første rømning.

Tidspunkt for rømning	Antal mænd		Antal kvinder		Ialt	0/0
	Abs. tal	0/0	Abs. tal	0/0		
0-1 måned	11	45,3	72	47,1	183	46,1
1-2 måneder	43	17,6	27	17,6	70	17,6
2-3 »	35	14,3	16	10,5	51	12,8
3-4 »	23	9,4	17	11,1	40	10,1
4-5 »	13	5,3	6	3,9	19	4,8
5-6 »	12	5,2	4	2,6	16	4,0
6-7 »	3	1,3	5	3,2	8	2,0
7-8 »	4	1,6	4	2,6	8	2,0
8-9 »	—	—	1	0,7	1	0,3
9 måneder og derover	—	—	1	0,7	1	0,3
Ialt	244	100,0	153	100,0	397	100,0

Denne oversigt, som kun omfatter elever, der er anbragt på hjemmet efter 1. januar 1958, viser, at hved halvdelen af rømningerne finder sted inden for et tidsrum af 1 måned efter anbringelsen og over 3/4 af rømningerne inden for 3 måneder efter anbringelsen.

I den foreliggende forbindelse er desuden anført 2 oversigter over tidsintervallet mellem de enkelte rømninger.

Tabel 14 a.

Oversigt over tidsintervallet mellem de enkelte rømninger for de unge mænd.

		1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-	Ialt
0		4	2	1	-	-	-	-		7
1	dag	9	5	1	2	1	-	-		18
2	dage	7	4	0	-	-	-	-		11
3	»	7	7	1	2	1	-	1		19
4	»	3	5	2	-	1	-	-		11
5	»	1	3	2	-	-	-	-		6
6- 10	»	20	10	10	1	1	-	-		42
11- 15	»	8	5	2	2	-	-	-		17
16- 20	»	14	13	4	-	1	-	-		32
21- 30	»	20	6	4	4	-	-	-		34
31- 60	»	38	13	10	4	1	-	-		66
61- 90	»	16	6	2	2	-	-	-		26
91-180	»	18	7	-	-	-	-	-		25
181-	»	8	2	2	-	-	-	-		12
		173	88	41	17	6	0	1		326

22 % af rømningerne er foretaget inden for et tidsrum af 5 dage efter tidspunktet for den foregående rømning, og 60 % af rømningerne er foretaget inden for en måned efter tidspunktet for sidste rømning.

Tabel 14 b.

Oversigt over tidsintervallet mellem de enkelte rømninger for de unge kvinder.

		1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-	Ialt
0		-	-	-	1	-	2	-	-	3
1	dag	1	-	1	3	-	-	-	-	5
2	dage	3	2	-	-	-	-	1	-	6
3	«	4	3	2	-	-	-	-	-	9
4	«	1	1	-	-	-	-	-	-	2
5	«	1	2	1	1	-	-	-	-	5
6- 10	dage	10	8	2	2	2	1	-	-	25
11- 15	«	13	2	3	2	-	1	-	-	21
16- 20	«	8	5	5	-	4	-	-	-	22
21- 30	«	14	11	2	3	1	-	-	-	31
31- 60	«	15	9	7	3	-	1	2	1	38
61- 90	«	6	4	5	1	-	-	-	-	16
91-180	«	9	2	-	1	-	-	-	-	12
181-	«	2	2	-	-	-	-	-	-	4
		87	51	28	17	7	5	3	1	204

For de unge kvinders vedkommende er 15 % og 63 % af rømningerne foretaget inden for henholdsvis 5 dage og 1 måned efter tidspunktet for sidste rømning.

I den følgende tabel er givet en oversigt over de elever, der er blevet overflyttet fra andet anerkendt opdragelseshjem, og - i det omfang, det har været muligt - om grunden til overflytningen.

Tabel 15.

Oversigt over de elever, der er overflyttet fra andet opdragelseshjem.

Grunden til overflytningen	Mænd	Kvinder
Rømning	100	23
Kriminalitet i forbindelse med rømning	19	2
Opdragelsesvanskeligheder.	12	31
Andre årsager	8	5
Uoplyst	55	32
Tilsammen	194	93
Ikke overflyttet	168	93

Litteraturfortegnelse :

Betænkning vedrørende børn og unge, som har særlige tilpasningsvanskeligheder, København, 1953.

Betænkning nr. 191 vedrørende børneforsorgens administration m. v., 2. del, København, 1958.

Ungdomskommissionens betænkning vedrørende den tilpasningsvanskelige ungdom, København, 1952.

Barnavårdskomiteens betänkande: Utredningshem, Stockholm 1955.

Ungdomsvårdsskolautredningens betänkande: Vården vid ungdomsvårdsskolorne, Stockholm 1954.

Eletänkande av kommiteen för **ungdoms vår** dsskolorne: Verksamheten vid ungdomsvårdsskolorne, Stockholm 1959.

Knut Sveri: Barnevernsloven, Oslo 1957.

K. J. Øksnæs og M. Langholm: Barna og samfundet. Norsk lovgivning om barn og barnavern, Oslo, 1958.

Straffelovskommissionens betænkning vedrørende ungdomskriminaliteten, København 1959.

Betænkning nr. 252 fra udvalget vedrørende ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom, København 1960.

Holger Horsten: Børne- og ungdomsforsorgen i Danmark, København 1959.

H. Ashley Weeks: Youthful offenders at Highfields, University of Michigan press 1958.

